

Topsport als vliegwiel voor de breedtesport

Een onderzoek naar de invloed van rolmodellen op de sportbeleving van Utrechtse jongeren

Davina de Vos en Ton Wetselaar

Topsport als vliegwiel voor de breedtesport

Een onderzoek naar de invloed van rolmodellen op de sportbeleving van Utrechtse jongeren

Augustus 2008, Utrecht

Universiteit Utrecht

Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisationswetenschappen

Master Sportbeleid en Sportmanagement

Afstudeerscriptie

Begeleider: Prof. dr. Annelies Knoppers

Tweede lezer: Drs. M. van Slobbe

Davina de Vos

9832653

Rotterdam

Ton Wetselaar

3148432

Roelofarendsveen

Voorwoord

Na een aantal jaar in de sport gewerkt te hebben, hadden we beiden de behoefte aan nieuwe inzichten om naar dit terrein te leren kijken. Met name de management en beleid kant sprak ons erg aan. De keuze voor de (nieuwe) master sportbeleid en sportmanagement aan de Universiteit van Utrecht was snel gemaakt. Naast het werk, twee dagen in de week opnieuw de schoolbanken in. Voor ons de perfecte combinatie aangezien we de praktijk konden gebruiken binnen de literatuur en de literatuur konden toetsen in de praktijk. In twee jaar tijd hebben we veel nieuwe dingen geleerd die in de afstudeerscriptie een plek moesten krijgen. Aangezien de één werkzaam is binnen de breedtesport en de ander binnen de topsport en de link tussen deze twee velden de interesse van onze afdeling heeft, was een keuze voor een onderwerp op dit snijvlak snel gemaakt.

Afstuderen was voor beiden een ontzettend mooi leerproces waar we langzaam in gegroeid zijn. Beginnen met droge stukken tekst en proberen deze tot leven te wekken. Beginnen met een opzet op papier en dan de praktijk in om interviews af te nemen. Praten met jongeren over een onderwerp dat ze aanspreekt. We hebben gelachen met de jongeren binnen de gesprekken die er hebben plaats gevonden. De interviews hebben ons ontzettend veel nuttige informatie opgeleverd. Soms kunnen jongeren zo ontzettend treffend zeggen wat ze vinden. Echt een mooie ervaring.

Beiden hebben we de afgelopen twee jaar getwijfeld of het allemaal ging lukken. Het mooie van samen aan een afstudeerscriptie werken is dat je elkaar kan motiveren om door te gaan. Daarnaast wilde de één absoluut niet voor de ander onder doen en dat heeft, wat ons betreft, geresulteerd in een afstudeerscriptie die er mag zijn. Een scriptie die voor ons gevoel iets nieuws toevoegt aan de (beperkte) literatuur die er bestaat op het gebied van sportbeleving bij jongeren en de invloed van rolmodellen op hun sportgedrag.

Deze scriptie hadden wij niet kunnen schrijven zonder de hulp en inzet van een aantal mensen. Deze mensen willen wij graag bedanken.

Prof. Dr. Annelies Knoppers willen wij bedanken voor de geweldige begeleiding. We hebben zoveel inspiratie gehaald uit de gesprekken die we gehad hebben. Telkens gingen we ontzettend gemotiveerd verder om onze scriptie te laten groeien tot wat er nu ligt.

De afdeling Sport van de gemeente Utrecht willen wij bedanken voor de opdracht en de mogelijkheid om studie en werk te combineren. In het bijzonder willen wij Ary Hordijk, Joke Brouwer, Hermien van der Wal en René Leppink bedanken voor het meedenken binnen het onderwerp en het aanleveren van mogelijk interessante onderzoeken en artikelen.

De vmbo scholen willen wij bedanken voor hun medewerking en de toestemming voor het afnemen van de interviews. Dit brengt ons tevens bij de belangrijkste betrokkenen: de vmbo jongeren zelf. De jongeren die hebben meegewerkt aan de interviews. Jongens en meiden nogmaals ontzettend bedankt voor jullie geweldige inzet.

Tot slot willen wij onze partners en familie bedanken, omdat zij ons de afgelopen twee jaar hebben gesteund. Zonder jullie begrip en goede zorgen hadden we het niet gered. We beloven dat we de verloren tijd met jullie in gaan halen.

Wij wensen iedereen veel leesplezier toe.

Davina de Vos en Ton Wetselaar

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inhoudsopgave	4
Samenvatting	6
Leeswijzer	9
Hoofdstuk 1: Achtergrond	10
1.1 Aanleiding	10
1.2 Deelvragen	13
1.3 Operationalisaties	13
1.4 Gemeente Utrecht	14
1.5 Relevantie	14
Hoofdstuk 2: Theoretisch kader	16
Symbolische interactie theorie en betekenisgeving	
2.1 De symbolische interactie theorie	16
2.2 Weick en betekenisgeving	18
2.3 De zeven domeinen van betekenisgeving	20
2.4 De betekenis van symbolen	24
2.5 De symbolische waarde van sport en rolmodellen	25
2.6 Sport, betekenisgeving en de symbolische interactie theorie	28
Hoofdstuk 3: Literatuurstudie	30
Verschillende invloeden op sportbeleving	
3.1 Jongeren	30
3.2 Sportbeleving van jongeren	32
3.3 Wat zijn rolmodellen?	33
3.4 Invloed van rolmodellen op de sportbeleving	36
3.5 Invloed media op sportbeleving	39
3.6 Invloed van ouders en coaches op de sportbeleving	40
3.7 Motivatie om te sporten bij jongeren	42
3.8 Theoretische relevantie	43
Hoofdstuk 4: Onderzoek	45
4.1 Probleemstelling	45
4.2 Selectie doelgroep	46
4.3 Type onderzoek	48
4.4 Procedure datacollectie	49
4.5 Labeling en analyse van interviewgegevens	50
Hoofdstuk 5: Resultaten en discussie	52
5.1 De betekenis van sport voor Utrechtse jongeren	52
5.2 Motivatie om te sporten	56
5.3 Sportbeleving en media	59
5.4 Kenmerken van sporthelden	63
5.5 Kenmerken van rolmodellen	68
5.6 De invloed van peers	73

Hoofdstuk 6: Conclusie	77
6.1 Sporthelden	77
6.2 Gymdocenten/trainers	78
6.3 Ouders	80
6.4 Peers	80
6.5 Jongens en meiden	81
6.6 Betekenisgeving	81
6.7 Conclusie	82
6.8 Reflectie	84
6.9 Beperkingen	85
6.10 Vervolg onderzoek	85
Hoofdstuk 7: Aanbevelingen	86
7.1 Inzet van rolmodellen	86
7.2 Rolmodellen in de media	87
Literatuurlijst	88
Bronnenlijst	90
Bijlagen	91
Bijlage 1: Organisatiestructuur Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling	91
Bijlage 2: Resultaten Jeugdmonitor Utrecht schooljaar 2006-2007	93
Bijlage 3: Sublabels	94

Samenvatting

Naar de invloed van de inzet van rolmodellen op de sportdeelname van de jeugd is nog te weinig onderzoek gedaan om deze invloed aan te kunnen tonen. Aanname is dat deze elkaar positief beïnvloeden. Aan de hand van dit onderzoek zal de invloed van rolmodellen op de sportbeleving van jongeren bekeken worden. Onder rolmodellen verstaan wij mensen met een voorbeeldfunctie ten opzichte van jongeren in een sportieve setting. Hieronder verstaan wij topsporters, sportambassadeurs, sportbegeleiders en docenten lichamelijke opvoeding.

Binnen dit onderzoek wordt het volgende doel nagestreefd:

Inzicht geven in de invloed die rolmodellen spelen in de betekenissen die jongeren geven aan hun eigen sportbeleving.

Aan de hand van dit onderzoek willen we antwoord geven op de volgende centrale vraag:

Hoe dragen rolmodellen in de sport bij aan de sportbeleving van jongeren?

Naar de invloed die rolmodellen hebben op de sportbeleving van jongeren is beperkt onderzoek gedaan. Wel is er onderzoek gedaan naar de invloed die topsport heeft op mensen.

Veel van dit onderzoek richt zich echter op de media aandacht die topsport krijgt en hoe dit veelal het televisiepubliek beïnvloedt. Deze onderzoeken geven echter geen inzicht in de betekenisgeving van jongeren aan (top)sport. In andere veelal ook kwantitatieve onderzoeken worden de verschillende omgevingsfactoren die van invloed zijn op de sportkeuze en sportbeleving van jongeren behandeld. Carr en Weigand (2002) deden onderzoek naar in hoeverre leraren, peers en sporthelden invloed hebben op het stellen van doelen door jongeren binnen de gymles. Onderzoek van Giuliano en andere (2007) had betrekking op de rol die bekende atletische rolmodellen spelen in het leven van mensen. In Nederlands onderzoek door

Elling (2002) zijn jongeren ondervraagd over hun sportkeuze en de invloed van sporthelden daarop. De media als een factor van invloed op de sportbeleving komt in de onderzoeken van Lines (2001) en Boden (2006) aan de orde en tot slot behandelt het onderzoek van Bengoechea & Streaan (2006) naast de bovengenoemde factoren ook ouders en coaches als een belangrijke

Waar komt die fascinatie vandaan?

„Als kind keek ik altijd naar foto's van Parijs-Roubaix in de wielertijdschriften. Op mijn jongenskamer hing één wielposter aan de muur, van Gilbert Duclos-Lassalle (winnaar in '92 en '93, red.). In 1998, ik reed toen bij de GAN-ploeg, debuteerde ik in de koers. Och, wat was dat prachtig. Deelnemen aan Parijs-Roubaix, dat betekent dat je bij de wielertop hoort. Toen werd de zege een obsessie. Ik vind het de meest complete wielervedstrijd. Een paar weken geleden reed ik Monte Paschi Eroica, een gravelrace die wordt gezien als de Italiaanse versie van Parijs-Roubaix. Leuke koers, maar onvergelijkbaar met de heroïek van de Hel.”

Bron: Magnus Backstadt in
AD Sportwereld, 12 april 2008

factor. Door de breedte van deze onderzoeken, worden met het behandelen van verschillende factoren, vaak aannames gedaan over de invloeden, zonder dat hiernaar verder onderzoek verricht is. Invloed van topsport via de media, peers en rolmodellen zijn bij deze onderzoeken de genoemde factoren. Hoewel deze onderzoeken bijdragen aan het vormen van een theoretisch kader voor dit onderzoek gaan ze niet voldoende in op de beleving en de betekenisgeving van jongeren aan sport. Dit onderzoek gaat specifiek in op de invloed die rolmodellen hebben op de sportbeleving van de jongeren. Daarmee draagt het bij aan een beter begrip van één van de factoren die de sportbeleving van jongeren mogelijk beïnvloedt.

Aan de hand van de symbolische interactie theorie is een denkkader gecreëerd voor het onderzoek. Dit om te kunnen kijken hoe betekenissen door jongeren worden vormgegeven en hoe die betekenissen in interactie worden uitgewisseld en vastgesteld. Weick (1995) beschrijft betekenisgeving als een continu proces, voortbouwend op ervaringen uit het verleden. Een proces dat wordt gestuurd door aanwijzingen (cues). Betekenis wordt gegeven door een betekenisgever die zijn of haar identiteit presenteert en aanpast in interactie met anderen. Het geven van betekenissen in interactie met anderen maakt betekenisgeving subjectief, een betekenis is dat wat mensen met elkaar bepalen wat het is. Binnen het domein 'sociaal' wordt verwezen naar symbolen en beelden als belangrijke begrippen binnen dit domein. Kijkende naar de beschrijving die Weick geeft van betekenisgeving is voor het huidige onderzoek de volgende betekenis van betekenisgeving gehanteerd:

Een activiteit of een proces, waarbij de realiteit als een voortdurend doel wordt nagestreefd en vorm krijgt doordat mensen terugkijken op de situaties waarvan zij zelf en hun gecreëerde betekenissen onderdeel waren. Betekenis wordt gegeven aan dingen door het zien van een wereld waarop mensen eerder hun stempel gedrukt hebben.

De symbolische interactie theorie stelt dat individuen betekenis geven aan wat er gebeurt in de maatschappij en aan wat ze doen door interacties met anderen. De identiteit van mensen wordt ontwikkeld aan de hand van betekenissen die gegeven worden aan dit handelen en deze interactie. De symbolische interactie theorie geeft rolmodellen een belangrijke rol. Rolmodellen beïnvloeden de betekenissen die gegeven worden aan sport. Welke invloed hebben rolmodellen op de sportbeleving van de jongeren? Binnen het onderzoek is tevens gekeken naar de invloed die er door verschillende andere actoren wordt uitgeoefend op de jongeren en hoe die van invloed zijn op de sportbeleving van deze jongeren. Er is gezocht naar de betekenis die de jongeren geven aan de sportervaring die ze hebben.

Door middel van focusgroepen zijn 38 Utrechtse vmbo jongeren gevraagd naar wat zij van sport vinden en hoe zij sport beleven. De focusgroepen hebben op school plaats gevonden en de meiden en de jongens zijn apart van elkaar geïnterviewd. Aan de hand van een aantal topics is gevraagd welke betekenis de jongeren aan sport geven. Wie de jongeren kan motiveren om te gaan sporten. Welke invloed de media hebben op de sportbeleving. Van welke bekende sporter de jongeren een handtekening zouden willen hebben. Wie goed training/gymles kan geven en wie niet én of rolmodellen door jongeren nagedaan worden.

Geconcludeerd kan worden dat bij de beïnvloeding van de sportbeleving van de vmbo jongeren verschillende rolmodellen te onderscheiden zijn. Zo geven sporthelden de jongeren een voorbeeld. Middels de media bepalen ze welke prestaties en acties er toe doen. De jongeren hebben sporthelden om van te leren. Jongeren kijken naar sport op TV om hun sporthelden te zien en de trucjes na te doen. Trainers/gymdocenten hebben vanuit de maatschappij de rol om jongeren te introduceren in de heersende bewegingscultuur. De conclusie van het onderzoek is dat jongeren van deze rolmodellen verwacht dat ze voorwaarden scheppen waarbinnen de jongeren op een plezierige en veilige manier kunnen sporten. Trainers en gymdocenten beïnvloeden de sportbeleving van de jongeren doordat ze heersende waarden en normen binnen en buiten de sport overbrengen op de jongeren.

Ook ouders spelen een rol binnen de sportbeleving van jongeren op deze leeftijd. De jongeren bespreken met hun ouders welke sport ze doen en waarom ze aan sport moeten doen. In de rol van opvoeders beïnvloeden ouders de sportbeleving door jongeren te wijzen op de positieve effecten van sport, waken ze voor een veilige omgeving waarbinnen gesport wordt en benadrukken ze dat je sport voor je plezier doet.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 wordt de achtergrond van dit onderzoek besproken. Waarom onderzoek naar dit onderwerp? Ook wordt in daar de gemeente Utrecht als opdrachtgever besproken. Als laatste kijken we in dat hoofdstuk naar de relevantie van het onderzoek.

Om een denkkader voor het onderzoek te scheppen wordt in hoofdstuk 2 de symbolische interactie theorie besproken. Tevens bespreken we Weick (1995) aan de hand van de zeven domeinen die volgens hem leiden tot betekenisgeving. Naast betekenisgeving bekijken we in daar de betekenis van symbolen en de symbolische waarde van sport en rolmodellen. Het hoofdstuk wordt afgesloten met de manier waarop sport en betekenisgeving volgens Coackley (2007) een plek hebben binnen de symbolische interactie theorie.

Hoofdstuk 3 begint met een omschrijving van de doelgroep. We kijken we naar een definitie van rolmodellen aan de hand van eerder onderzoek. Daarnaast bespreken we in hoofdstuk 3 de verschillende invloeden die er zijn op de sportbeleving. Welke invloed hebben rolmodellen? Welke invloed hebben de media? Hoe beïnvloeden ouders en coaches de sportbeleving? Dit alles aan de hand van eerdere onderzoeken. Als laatste bespreken we in hoofdstuk 3 hoe jongeren gemotiveerd kunnen worden om te gaan sporten.

Voor welke wijze van onderzoek doen er gekozen is en hoe dit onderzoek heeft plaatsgevonden staat in hoofdstuk 4 te lezen. Hier wordt een omschrijving gegeven van de onderzochte doelgroep en wordt onderbouwd waarom die keuze gemaakt is. Ook wordt in daar aangegeven hoe het interviewmateriaal geanalyseerd is.

In hoofdstuk 5 worden de resultaten besproken. Per deelvraag is gekeken welk gedeelte van de data antwoord kan geven op de verschillende deelvragen. Na het bespreken van de resultaten is gekeken hoe de nieuwe resultaten zich verhouden tot de eerder gevonden resultaten in de literatuur.

De hoofdvraag wordt beantwoord in hoofdstuk 6. Wat zeggen al die verkregen resultaten nu precies over de invloed die rolmodellen hebben op de sportbeleving van Utrechtse vmbo jongeren?

In hoofdstuk 7 worden aanbevelingen gedaan aan de gemeente Utrecht, afdeling Sport van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling. Kijkende naar de resultaten en de conclusie worden aanbevelingen gedaan aan de afdeling Sport ten behoeve van de beleidskeuzes die gemaakt zijn of moeten worden bij de inzet van topsport als vliegwiel voor de breedtesport.

Hoofdstuk 1

Achtergrond

In dit hoofdstuk wordt de achtergrond van het onderzoek besproken. Waarom is er onderzoek nodig? Er wordt gekeken naar teksten uit nota's en naar evenementen die de gemeente Utrecht heeft georganiseerd of wil gaan organiseren. Er wordt een omschrijving gegeven van de organisatie waarvoor het onderzoek gedaan wordt: De gemeente Utrecht, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, afdeling Sport. Als laatste wordt in dit hoofdstuk de praktische en maatschappelijke relevantie van het onderzoek besproken.

1.1 Aanleiding

Topsport in Nederland mag. Gesterkt door de Nederlandse prestatie op de recente Olympische Spelen in Athene en Turijn, durft de lokale en landelijke overheid in topsport te investeren. Topsport draagt bij aan de sportbeleving van de Nederlanders. Het is zelfs zo dat sportprestaties de grootste reden zijn waarom Nederlanders trots op hun land zijn (Ministerie VWS, 2005).

Naast een positieve bijdrage aan de sportbeleving en het stimuleren van het 'oranje' gevoel, wordt verondersteld dat de aandacht voor topsport de sportdeelname bij jongeren stimuleert. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) verwoordt het in de nota *Tijd voor sport* als volgt:

'Goede prestaties bij Wereld- en Europese kampioenschappen, Olympische en Paralympische Spelen zijn zaken waar we warm voor blijven lopen. De inzet en ambities van topsporters zijn een inspiratiebron en voorbeeld' (Ministerie VWS, 2005, pp 21).

VWS stelt dat investeren in topsport daarmee ook investeren in de breedtesport is. Wellicht dat deze koppeling het voor de overheid ook eenvoudiger maakt om investeringen te doen in de topsport, want die zijn dan makkelijker en beter te verantwoorden. Investeren in breedtesport draagt immers bij aan het investeren in de verschillende doelen die mogelijk met sportstimulering samenhangen. Doelen als het tegengaan van overgewicht, het stimuleren van een zinvolle vrijetijdsbesteding, het vergroten van de sociale cohesie en het versterken van de 'community sense' middels het verenigingsleven dat met sport kan samenhangen. Door in topsport te investeren, denkt de overheid te investeren in deze breedtesportdoelstellingen.

De gemeente Utrecht gaat bij het opstellen en uitvoeren van haar sportbeleid uit van een sterke wisselwerking tussen top- en breedtesport:

'De breedtesport vormt de basis voor de topsport. Hoe breder de basis, hoe groter de kans op talenten en topsporters. Omgekeerd kan topsport een vliegwiel vormen voor de breedtesport. Topsporters en topsportevenementen zijn een stimulans voor vele Utrechtse jongeren om ook te gaan sporten of te blijven sporten' (Gemeente Utrecht, 2007, pp 17).

In het beleidsplan *Sport in het Hart, Beleidsplan 2007-2010* (gemeente Utrecht, 2007) wordt uitgegaan van een stimulerende werking van topsporters, topsportverenigingen en topsportevenementen. Deze stimulerende werking is breder dan alleen de sportieve context. De gemeente Utrecht kent topsport ook een promotionele en economische meerwaarde toe. Behalve dat topsport voor de gemeente Utrecht een doel op zich is, wordt topsport ingezet als stimuleringsmaatregel voor de breedtesport. Van topsporters, topsportverenigingen en topsportevenementen, die door de gemeente Utrecht middels subsidie worden ondersteund, wordt verwacht dat zij inzet leveren om de breedtesport te versterken. Topsporters worden begeleid vanuit de Vereniging Sport Utrecht. Als tegenprestatie wordt verwacht dat deze topsporters zich als ambassadeurs inzetten om de jeugd (4 t/m 18 jaar) in Utrecht sportief actief te krijgen. Verenigingen met een kernsportstatus (Utrecht kent 10 kernsporten die extra ondersteuning van de gemeente Utrecht ontvangen) leveren een tegenprestatie door zich actief in te zetten binnen de sportstimulering. Daarnaast wordt aan elk topsportevenement minimaal één breedtesportactiviteit gekoppeld.

De gemeente Utrecht heeft in het verleden positieve ervaringen opgedaan met de koppeling van topsport aan breedtesport. De Utrecht Marathon en UPLAY 2005 zijn daarvan goede voorbeelden. UPLAY 2005 was een reeks van sportieve side-events die waren gekoppeld aan het WK voetbal voor spelers onder 21 jaar. Utrecht was finalestad, een bid die Utrecht mede gewonnen heeft op het punt van de side-events. De ervaringen met UPLAY steunen de keuzes in het huidige beleid en geven een basis voor de veronderstelling dat topsport kan bijdragen aan het stimuleren van de sportdeelname. Dit blijkt ook uit de evaluatie van UPLAY:

'Ten aanzien van het interesseren in sport en bewegen is het lastig voor de langere termijn uitspraken te doen. Wel kan worden gesteld dat met de activiteiten sport en bewegen op zijn minst tijdelijk extra onder de aandacht van de doelgroep zijn gebracht en dat zowel het WK als UPLAY een goede bijdrage hebben geleverd aan het enthousiasmeren van de doelgroep voor sport in het algemeen en voetbal in het bijzonder. Verder denkt driekwart van de ondervraagde volwassenen dat jongeren door dit soort evenementen gestimuleerd wordt om meer te gaan sporten. Aan het bekijken van deze tijdelijke toegenomen aandacht voor sport is niet actief gewerkt. Dit geldt eveneens voor het toeleiden naar sportverenigingen' (van Eekeren en Schiffelers, 2005, pp 33).

Het bovenstaande geeft een positief beeld van de inzet van UPLAY. Het geeft daarnaast de aandachtspunten weer voor het beleid zoals dat door de gemeente Utrecht voor de komende jaren is geformuleerd. De inzet van topsporters en de organisatie van side-events bij topsportevenementen zal de komende jaren steeds vaker gaan plaatsvinden. Zo zet Utrecht zich in voor een Grand Départ van de Tour de France in 2010. Als de Tour naar Utrecht komt, zullen hier weer veel side-events aan gekoppeld gaan worden, waardoor een topsportevenement de breedtesport kan versterken. Gedacht kan worden aan toerfietsevenementen, clinics met bekende wielrenners bij de vereniging en een fototentoonstelling rond de geschiedenis van de Tour in het Stadhuis van Utrecht. Daarnaast organiseert de gemeente met de Sport Experience Utrecht een reeks evenementen waar kennismaking met sport en de aanbieders centraal staat. Binnen de Sport Experience Utrecht is een prominente rol voor topsporters weggelegd.

Naar de impact van de inzet van topsporters op de sportdeelname van de jeugd is nog te weinig onderzoek gedaan om deze invloed aan te kunnen tonen. Aanname is dat deze elkaar positief beïnvloeden. Aan de hand van dit onderzoek zal de mogelijke invloed van rolmodellen op de sportbeleving van Utrechtse jongeren bekeken worden. Onder rolmodellen verstaan wij mensen met een voorbeeldfunctie ten opzichte van jongeren in een sportieve setting. Hieronder verstaan wij topsporters, sportambassadeurs, sportbegeleiders en docenten lichamelijke opvoeding. In de eerder geciteerde tekst uit de evaluatie van UPLAY komen al een aantal punten met betrekking tot de invloed naar voren; zo wordt door volwassen verondersteld dat jongeren door de inzet van topsporters tijdens side-events gestimuleerd worden om te gaan sporten. De vraag is hoe jongeren hier zelf over denken. Wij gaan kijken naar de invloed van rolmodellen op de sportbeleving van Utrechtse jongeren. Dit past ook bij de interesse van de gemeente Utrecht, afdeling Sport.

Binnen dit onderzoek wordt het volgende doel nagestreefd:

Inzicht geven in de invloed die rolmodellen spelen in de betekenissen die jongeren geven aan hun eigen sportbeleving.

Aan de hand van dit onderzoek willen we antwoord geven op de volgende centrale vraag:

Hoe dragen rolmodellen in de sport bij aan de sportbeleving van jongeren?

1.2 Deelvragen

De centrale vraag kan worden onderverdeeld in de volgende deelvragen:

1. Welke betekenis geven Utrechtse jongeren aan sport?
2. Hoe raken Utrechtse jongeren gemotiveerd om te sporten?
3. Hoe kijken Utrechtse jongeren aan tegen sport in de media? Beïnvloeden de media de sportbeleving van de Utrechtse jongeren?
4. Wie zijn voor Utrechtse jongeren sporthelden en welke kenmerken geven zij aan deze helden?
5. Wie zijn voor Utrechtse jongeren rolmodellen in de sport en welke kenmerken geven zij aan deze rolmodellen?
6. Beïnvloeden peers de sportkeuze van Utrechtse jongeren?

1.3 Operationalisaties

Binnen de centrale vraagstelling worden een aantal begrippen genoemd die om verduidelijking vragen.

- * Rolmodellen: Mensen met een voorbeeldfunctie ten opzichte van jongeren in een sportieve setting. Hieronder verstaan wij topsporters, sportambassadeurs, sportbegeleiders en docenten lichamelijke opvoeding.
- * Betekenisgeving: Een activiteit of een proces, waarbij de realiteit als een voortdurend doel wordt nagestreefd en vorm krijgt doordat mensen terugkijken op de situaties waarvan zij zelf en hun gecreëerde betekenissen onderdeel waren. Betekenis wordt gegeven aan dingen door het zien van een wereld waarop mensen eerder hun stempel gedrukt hebben.
- * Sportbeleving: Het beeld dat jongeren hebben bij het begrip sport en de gevoelens die dat begrip bij hen oproept als zij over sport nadenken en praten, in verband gebracht met de persoonlijke geschiedenis. Hierbij spelen ook de lichamelijke, het beheren van de vaardigheden en de contacten die men heeft met de omgeving een rol van betekenis.
- * Jongeren: Jeugd in de leeftijd van 12 tot en met 18 jaar.

De definiëring van het begrip betekenisgeving wordt binnen het theoretisch kader in hoofdstuk 2 besproken.

Wij gaan onderzoeken hoe jongeren, de inzet van rolmodellen beleven. Hoe draagt de inzet van rolmodellen bij aan de sportbeleving van jongeren? En hoe komt deze beïnvloeding tot stand? Deze informatie is nodig om eerder genoemde aannamen te toetsen en te komen tot aanbevelingen voor het optimaal organiseren van de inzet van rolmodellen. Deze aanbevelingen dragen vervolgens bij aan het uitvoeren van het sportbeleid van de gemeente Utrecht.

1.4 Gemeente Utrecht

De organisatie waarvoor wij werkzaam zijn en waarvoor deze scriptie in opdracht geschreven wordt, is de afdeling Sport van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling van de gemeente Utrecht. In bijlage 1 is de organisatiestructuur van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling opgenomen.

De afdeling Sport heeft in de nota: 'Sport in het Hart, Beleidsplan Sport 2007-2010' de volgende missie geformuleerd:

'Utrecht is een dynamische sportstad waar iedereen meedoet op zijn of haar niveau.'

Om deze missie te realiseren zijn er 10 ambities vastgesteld:

- * Aantrekkelijk sportaanbod voor leerlingen, zowel onder als na schooltijd.
- * Vitale verenigingen.
- * Sport Experience Utrecht.
- * Optimale wisselwerking top- en breedtesport.
- * Optimale ondersteuning van de kernsporten.
- * Topsportvriendelijk onderwijs.
- * Gevarieerd en aansprekend aanbod aan breedte- en topsportevenementen.
- * Voldoende basisaccommodaties in elke wijk.
- * Multifunctionele sportaccommodaties.
- * Topsportaccommodaties voor alle kernsporten voor wedstrijden en trainingen.

(Gemeente Utrecht, 2007, pp 6&7).

Met de nota wordt ingezet op een sportieve Utrechtse samenleving, waarin sport en sportbeleving wezenlijk onderdeel zijn van het dagelijks bestaan van mensen, waarin iedereen kan sporten en waarin talenten en topsporters optimaal kunnen presteren. Dagelijks sporten & bewegen is daarbij de norm. Sportief met elkaar omgaan is vanzelfsprekend (Gemeente Utrecht, 2007).

De uitkomsten van het onderzoek dragen niet alleen bij aan het beleid van de gemeente Utrecht, maar zijn tevens van belang voor andere organisaties die zich bezig houden met de wisselwerking top- en breedtesport.

1.5 Relevantie onderzoek

De gemeente Utrecht gaat bij het vormen van haar beleid uit van een sterke wisselwerking tussen top- en breedtesport. Het beleid veronderstelt dat het inzetten van topsporters bij topsportevenementen een positief effect heeft op de sportbeleving en daarmee de sportdeelname onder jongeren beïnvloed. Dit onderzoek draagt bij aan het onderbouwen van het beleid van de

gemeente Utrecht en wellicht op het beleid rond topsport in bredere zin. Wat zijn mogelijke resultaten van de investeringen in topsport voor de breedtesport? Naast het toetsen van het gekozen beleid en de aannames die in dat beleid gedaan worden zullen we de resultaten van dit onderzoek gebruiken om aanbevelingen te doen voor het uitvoeren van het beleid. Als bekend is hoe jongeren de inzet van rolmodellen (topsportambassadeurs) beleven is het beter mogelijk om de activiteiten optimaal op die beleving van de jongeren te laten aansluiten.

De gemeente Utrecht dient de keuzes in haar beleid te verantwoorden aan belanghebbenden in het werkveld, maar ook aan het Ministerie van VWS. Met dit onderzoek kan de gemeente Utrecht het gekozen beleid (mogelijk) beter verantwoorden. Verenigingen en organisaties die uitvoering geven aan het beleid kunnen met de resultaten en aanbevelingen van dit onderzoek beter overtuigd worden van het nut en de winst van het beleid.

Sport wordt steeds vaker ingezet als middel om bredere maatschappelijke vraagstukken aan te pakken. Dit is terug te zien in het beleid, maar ook in de media als er gesproken wordt over het terugdringen van overgewicht onder kinderen en het verminderen van overlast door jongeren in de buurt. Een gevolg hiervan is dat er steeds meer subsidie gaat naar projecten om sportdeelname onder kinderen en jongeren te stimuleren. De vraag is of die extra subsidie ook zinvol besteed wordt? Hebben de diverse projecten een toegevoegde waarde voor de sportdeelname? Wanneer rolmodellen binnen sportstimuleringsprojecten worden ingezet, zal dit onderzoek een antwoord trachten te vinden op de vraag of die inzet zinvol is. Daarmee draagt dit onderzoek bij aan het vermogen om kritisch te blijven kijken naar de investering in sport en sportstimulering.

Naast de praktische en maatschappelijke relevantie draagt dit onderzoek tevens bij aan de theorievorming rond de invloed van rolmodellen op de sportbeleving van jongeren. Deze theoretische relevantie wordt besproken aan het einde van hoofdstuk 3. In het volgende hoofdstuk wordt het theoretisch kader uiteengezet waarbinnen dit onderzoek plaatsvindt.

Hoofdstuk 2

Theoretisch kader

Symbolisch interactie theorie en betekenisgeving

Om een denkkader voor het onderzoek te scheppen bespreken wij hieronder de symbolische interactie theorie. Daarbij behandelen we eerst de oorsprong van de symbolisch interactie theorie om het vervolgens toe te passen op de sportieve context, zoals beschreven in *Sport in Society* (Coakley, 2007). Naast het bespreken van de symbolische interactie theorie wordt in dit hoofdstuk ook gekeken naar het begrip betekenisgeving. Dit begrip wordt verklaard aan de hand van Weick (1995).

2.1 De symbolische interactie theorie

George Herbert Mead (1863-1931) wordt door Charon (1995) beschouwd als de grondlegger van het symbolisch interactionisme. *Mind, Body and Self* wordt daarbij aangeduid als het belangrijkste werk van Mead binnen het symbolisch interactionisme. Hierin beschrijft Mead wat mensen onderscheid van dieren. Centraal staan daarbij de begrippen uit de titel. Het 'self' staat voor het gevoel van identiteit of het zelfbewustzijn. 'Mind' staat voor het bewustzijn of het denken, het feit dat mensen een bewustzijn hebben onderscheidt ze van dieren. Mead stelt dat de menselijke eigenschappen 'mind' en 'self' ten grondslag liggen aan de interactiepatronen die mensen gezamenlijk (society) vormen. Volgens Mead vormen deze eigenschappen de constructie van de identiteit. Hij behoort tot de Chicago School. Naast Mead maakt ook Blumer deel uit van deze school. Volgens Blumer, geïnterpreteerd door Charon (1995), is de subjectieve waarneming van de actor de belangrijkste kern van interacties. Het menselijke gedrag ontstaat in een interpretatief interactieproces. De interactie, het menselijk gedrag, is symbolisch van aard omdat er door mensen een bepaalde betekenis aan gegeven wordt. In de lijn van deze aanname is het doel van wetenschappelijk onderzoek, inzicht verkrijgen in de ervaringswerkelijkheid van handelende individuen. Dit past bij het doel van het huidige onderzoek: Het verkrijgen van inzicht in de betekenisgeving van sportende jongeren aan hun eigen sportbeleving.

De subjectieve waarneming van de actor is de belangrijkste kern van sociale interacties. Blumer beschrijft de sociale werkelijkheid zoals die volgens het symbolisch interactionisme geïnterpreteerd moet worden aan de hand van drie basis assumpties:

1. Mensen reageren op de sociale werkelijkheid op basis van de betekenissen die ze gegeven hebben aan deze werkelijkheid. Deze werkelijkheid kan betrekking hebben op fysieke objecten, mensen, organisaties, idealen, situaties enz.
2. Deze betekenissen komen voort uit de sociale interacties die men heeft met medemensen.

3. Betekenissen worden gebruikt en gevormd in een interpretatief proces.

Blumer onderscheidt hierin twee accenten:

- Vanuit het handelen wordt de sociale werkelijkheid gezien als de optelsom van de sociale interacties.
- Vanuit de zingeving wordt de sociale werkelijkheid gezien als het product van de manier waarop mensen de wereld construeren aan de hand van betekenisstructuren.

Kijkende naar ons onderzoek betekent dit dat jongeren de sociale werkelijkheid vormen aan de hand van interacties met anderen. In interactie geven de jongeren betekenissen aan de sociale werkelijkheid, waarvan rolmodellen en de interacties met deze rolmodellen onderdeel uitmaken.

Het laatste door Blumer genoemde accent op betekenisgeving sluit aan bij de 'interaction order', de theorie van Erving Goffman. Interaction order is een orde waarin betekenissen geproduceerd worden. De theorie 'interaction order' is uitgewerkt door Rawls in *Erving Goffman* van Fine en Smith (2000):

1. Het sociale zelfbeeld (social self) wordt continue bevestigd en bijgesteld in interactie. Deze gedachte is niet zozeer kenmerkend voor Goffman, want het komt voort uit het werk van Mead. Goffman vult hier echter op aan dat het vormen van een zelfbeeld in interactie, beperkingen plaats op de interactie order en het zorgt voor intrinsieke motivatie om het zelfbeeld aan te passen aan een sociaal wenselijk beeld.
2. Deze vorming en beperking van het vormen van het zelfbeeld bepaalt en beperkt de 'interaction order'.
3. De interaction order vraagt echter een verbinding van de persoon met de betreffende interaction order.
4. Individuen moeten de basisregels van interactie aanvaarden om hun sociale zelfbeeld te kunnen behouden. Volgens Goffman gaat het hier om een morele en niet zozeer om een structurele verplichting.

De gymles, sporten bij de sportverenigingen en/of in de buurt, als verschillende sportieve contexten, vormen verschillende 'interaction orders', ze voldoen immers aan de hierboven genoemde punten. Jongeren vormen binnen de verschillende sportieve contexten een zelfbeeld. Dit zelfbeeld hangt sterk samen met de sportieve omgeving en al haar im- en expliciete regels. Jongeren passen zich aan om hun zelfbeeld aan te passen aan het sociaal wenselijke beeld dat past binnen een gymles of op een sportveld. Goffman stelt dat de 'interaction order' de orde is waarin betekenissen geproduceerd worden. Dit is voor dit onderzoek van belang aangezien we op zoek gaan naar de betekenissen die jongeren geven aan sport.

Goffman wordt gezien als een volgeling van Mead en daarmee veelal geplaatst binnen het symbolisch interactionisme. Greg Smith (1999) werkt het verschil tussen de 'interaction order'

van Goffman en de symbolische interactie theorie van Blumer uit. Volgens Smith bekritiseerde Blumer Goffman vanwege diens nadruk op het self-regard (eigenwaarde/eigen bepaling). Daarnaast gebruikte Goffman zelden de term symbolische interactie, behalve wanneer hij zijn eigen ideeën er tegen wilde afzetten. Toch zijn er ook overeenkomsten tussen deze twee theorieën. Verderop in dit hoofdstuk komt tijdens de bespreking van Birrell (1981) de theorie van Goffman terug, waarbij ook gerefereerd wordt aan het symbolisch interactionisme.

Volgens Goffman worden betekenissen geproduceerd in de 'interaction order', daarvoor moet er wel een verbinding zijn van de persoon met die order (derde punt). Het is van belang voor ons onderzoek naar de invloed van rolmodellen, hoe de doelgroep betekenissen vormgeeft en in interactie uitwisselt en vaststelt. De betekenis van handelen ligt in de relatie met de onderliggende overeengekomen afspraken van interactie:

'The meaning of actions is in their orderly relationship to the underlying enabling conventions of interaction' (Rawls in Fine & Smith, 2000).

Betekenenissen en betekenisgeving zijn centrale begrippen in dit onderzoek. Blumer geeft drie basis assumpties waarmee de sociale werkelijkheid geïnterpreteerd kan worden. Goffman bespreekt vier belangrijke kenmerken van de 'interaction order'. Betekenisgeving is volgens Weick (1995) te begrijpen als een proces dat is onder te verdelen in zeven domeinen. Binnen deze domeinen zijn de basis assumpties van Blumer en de kenmerken van Goffman terug te vinden. Omdat de domeinen die Weick beschrijft in onze ogen het meest compleet zijn bespreken we hieronder Weick en de zeven domeinen van betekenisgeving.

2.2 Weick en betekenisgeving

In *Sensemaking in organizations* van Karl Weick (1995), staat het begrip betekenisgeving centraal. Weick maakt onderscheid tussen de begrippen interpretatie en betekenisgeving. Betekenisgeving slaat op een activiteit of een proces, terwijl interpretatie een proces kan zijn, maar ook omschreven kan worden als een product; 'een interpretatie'. Betekenisgeving gaat over de realiteit als een voortdurend doel dat wordt nagestreefd en vorm krijgt wanneer mensen terugkijken op situaties waarvan zij zelf en hun creaties onderdeel waren. Mensen geven betekenis aan dingen door het zien van een wereld waarop ze hun stempel al gedrukt hebben. Mensen ontdekken hun eigen waarheden. Betekenisgeving is daarom te begrijpen als het uitvinden en bevestigen van eigen waarheden en interpretatie als het ontdekken van deze waarheden. Betekenisgeving en interpretatie vullen elkaar dus aan. Dit betekent dat de betekenissen die jongeren toekennen aan een rolmodel te maken hebben met de manier waarop jongeren naar een situatie kijken. Niet alleen het rolmodel, maar de gehele setting is van belang.

Wat gebeurt er in die setting? Daarnaast zijn de eerdere ervaringen van de jongeren belangrijk. Het beeld dat jongeren hebben voor ze in een setting met een rolmodel geplaatst worden. Om er achter te komen welke betekenissen de jongeren geven moet ook achterhaald worden hoe de jongeren de situatie interpreteren. Jongeren doen in verschillende sportieve settings verschillende ervaringen op. De ervaringen die jongeren opdoen staan in relatie met de sportieve setting. Zo zullen ervaringen binnen de gymles verschillen van die bij de sportvereniging. Binnen iedere verschillende setting zal ook telkens de rol en daarmee de invloed van het rolmodel anders zijn.

Weick (1995) onderscheidt binnen betekenisgeving twee drijvende structuren: geloof en handelen/actie. Voor het onderzoek naar rolmodellen is de eerste structuur (geloof) van belang. Geloof is ingebed in kaders van ideologieën en paradigma's. Dit betekent dat dat wat jongeren waarnemen en hoe gebeurtenissen zich ontwikkelen beïnvloedbaar zijn. Geloof beïnvloedt de ontwikkeling van gebeurtenissen in de vorm van self-fulfilling prophecies. Self-fulfilling prophecies zijn fundamentele handelingen binnen betekenisgeving. Deze voorspellingen, hypotheses en handelingspatronen zijn startpunten. Ze zijn minimale structuren waar vanuit input kan ontstaan door een bepaalde impuls of een signaal.

Als jongeren geloven dat iets op een bepaalde manier of om een bepaalde reden zal gaan gebeuren, dan gebeurt het meestal ook zo. Ook kan het zijn dat ze de gebeurtenis achteraf verklaren volgens deze overtuiging. In de zin van betekenisgeving: *gelooven is zien* (niet zien is geloven). Jongeren nemen selectief en alleen dat wat binnen hun denkbeeld past waar (Weick, 1995). Geloven is acties initiëren die het denkbeeld ondersteunen. Door betekenisgeving stellen jongeren in interactie vast wat ze kunnen verwachten bij bepaalde gebeurtenissen of personen. Wanneer jongeren handelen in navolging van hun verwachtingen, dan handelen ze naar wat ze voorspellen dat er zal gebeuren. Als ze hiervan vervolgens de voorspelde resultaten zien, waarbij de verwachtingen fungeren als een

lens voor wat ze willen zien, krijgen ze bevestiging van wat ze al voorspelde (self-fulfilling prophecie). Deze self-fulfilling prophecies helpen de jongeren orde te scheppen in de stroom van signalen en zo actiepatronen te ontwikkelen. Voor dit onderzoek is het belangrijk dat we achterhalen welke denkbeelden jongeren hebben bij rolmodellen. Deze denkbeelden vormen daarmee de self-fulfilling prophecies van de jongeren. De betekenissen die ze tot dan toe

ROGIER MOLHOEK

Geboren

22 juli 1981, Rotterdam

Carrière

1999-2001 Dordrecht'90
2001-2005 RKC Waalwijk
2005-2007 AZ
2007-2008 NAC Breda

Idool

"Gerald Vanenburg. Ik ging als pupil een keer naar een training kijken van PSV. In de kantine kwam ik Vanenburg tegen. We spraken kort. Dan denk je als klein ventje meteen dat je een band met iemand hebt. Ik had een poster van hem boven mijn bed. De laatste tijd is hij van zijn sokkel gevallen. Iemand slaan en dan zeggen dat je uitgleed, vind ik niet echt snugger."

Bron: Sportweek nr 15, 2008

gegeven hebben en die hun helpen bij het bepalen van hun gedrag en het handelen binnen de sport. Het proces van betekenisgeving bestaat volgens Weick uit zeven domeinen.

2.3 De zeven domeinen van betekenisgeving

Wat Weick onder deze domeinen verstaat en hoe zij zich verhouden tot de invloed die rolmodellen spelen op de betekenisgeving van jongeren aan hun eigen sportbeleving, wordt hieronder besproken.

Betekenisgeving en de betekenisgever

Als eerste domein noemt Weick dat betekenisgeving verankerd is in de constructie van de identiteit. Betekenisgeving begint met een betekenisgever. Geen enkel individu treedt echter ooit op als een opzichzelfstaande betekenisgever. De betekenisgever ondergaat continue herdefiniëring. Dit valt samen met het presenteren van delen van de identiteit en het afwegen welke identiteit het beste aansluit bij de situatie waarin de betekenisgever verkeerd. Hoe meer identiteiten er tot de beschikking zijn, hoe meer betekenissen er aan iedere situatie gegeven kunnen worden en hoe kleiner de kans dat de jongeren verbaasd of verrast zullen zijn. Jongeren doen binnen de sport verschillende ervaringen op en tijdens deze verschillende ervaringen worden betekenissen gevormd. De jongeren doen dit in interactie met anderen zoals klasgenoten en docenten. In deze interacties vormen jongeren een zelfbeeld, een eigen identiteit of delen van een identiteit. Daarbij vormt deze identiteit zich naar een sociaal wenselijk beeld. Ook hier spelen eerdere ervaringen en de invloed van anderen een rol. Wie maken er deel uit van de setting en welke ervaring heeft de jongere als betekenisgever in deze setting met de andere aanwezigen individuen? Jongeren die een negatieve associatie hebben bij een rolmodel nemen dit mee op het moment dat zij opnieuw in een setting met een rolmodel geplaatst worden. Deze eerdere negatieve ervaring heeft een negatieve invloed op de manier waarop de jongere de nieuwe setting beleefd. Op het moment dat een eerdere ervaring met een rolmodel positief was, zal de jongere bij voorbaat uitkijken naar een nieuwe ontmoeting. De verwachtingen bij mogelijke volgende interacties, na eerdere positieve ervaringen, zijn daardoor hoog. Als het rolmodel niet voldoet aan de verwachtingen kan er alsnog een negatieve ervaring optreden.

Retrospective

De volgende stap in het proces van betekenisgeving noemt Weick (1995) 'retrospective'. De vorming van betekenissen is een proces van aandacht, maar deze aandacht is altijd gericht op dat wat in het verleden heeft plaatsgevonden. Wat er gebeurt op een bepaald moment heeft invloed op wat men ontdekt als men terugkijkt. Omdat de gebeurtenis die wordt geïnterpreteerd al heeft plaatsgevonden en alleen een herinnering is, heeft alles dat van invloed is op het herinneren ook invloed op de betekenisgeving aan deze herinneringen.

Jongeren hebben waarden, prioriteiten en duidelijke voorkeuren die hen helpen kiezen welke ervaringen er toe doen. Duidelijkheid over de waarden die jongeren hebben verklaard wat belangrijk is binnen hun ervaringen. Deze waarden geven uiteindelijk betekenis aan wat de ervaring van een jongeren voor hem of haar betekent. Als rolmodellen een invloed kunnen hebben op de sportbeleving van jongeren, betekent deze 'retrospectieve' stap dat er door rolmodellen rekening gehouden moet worden met de waarden die jongeren geven aan sport. Welke waarden geven jongeren aan de setting waarin ze geplaatst worden? Hoe belangrijk is sport in hun leven en wie zijn hun rolmodellen? Jongeren die sport niet het leukste vinden dat er is, kunnen wellicht naar een sportactiviteit 'gelokt' worden, mogelijk door een optreden van hun popidool. De voorkeur van deze jongeren gaat uit naar de muziek. Daar hechten ze grotere waarde aan. Mogelijk zorgt de aanwezigheid van muziek bij sportevenementen dat jongeren een positieve associatie ontwikkelen met sport. Door middel van onderzoek zullen de waarden die jongeren toekennen aan sport dus achterhaald moeten worden.

Beïnvloeding van de omgeving

Het derde domein van betekenisgeving betreft volgens Weick (1995) de mate waarin de omgeving te beïnvloeden is. Mensen vormen hun eigen omgeving en deze omgeving remt of stimuleert hun acties. Actie is cruciaal voor betekenisgeving. De omgeving van jongeren is beïnvloedbaar door de actie die de jongeren zelf ondernemen. De omgeving wordt hierbij gevormd door de andere actoren binnen de situatie. In een sportieve context betekent dit bijvoorbeeld dat jongeren tijdens een sportactiviteit met hun acties elkaars betekenisgeving beïnvloeden. Door op een bepaalde manier (heel positief, dan wel negatief) op elkaar of de trainer te reageren beïnvloeden ze de betekenissen die aan het moment gegeven worden. De interactie krijgt hiermee een bepaalde richting, die weer gevolgen heeft voor de betekenisgeving van de initiator. In de ontmoetingen met rolmodellen betekent dit dat er interactie tussen de jongeren en het rolmodel ontstaat. Deze interactie beïnvloedt hoe de jongeren betekenis geven aan de situatie met het rolmodel. De jongeren maken deel uit van de situatie en daarmee de omgeving die ze beïnvloeden.

Sociaal

Als vierde domein in het proces van betekenisgeving noemt Weick (1995) het begrip sociaal dat meestal gerelateerd wordt aan symbolen en beelden/beeldspraak. Dat het bij betekenisgeving gaat om een sociaal fenomeen blijkt uit de definitie van Walsh en Ungson: 'Een organisatie is een netwerk van intersubjectieve gedeelde betekenissen die in stand worden gehouden door het gebruik van algemene taal en alledaagse sociale interactie' (Weick, 1995). Onderzoekers op het gebied van betekenisgeving betrekken vaak het begrip beeldspraak of beelden in hun onderzoek. Dit in navolging van de symbolische interactie theorie waarbinnen, volgens Fine, deze begrippen

ook een centrale plek hebben (Weick, 1995). Hierbij moet gedacht worden aan het beïnvloeden van betekenisgeving middels stereotypen, prototypen en rollen. Dit aspect is ook terug te vinden in de centrale vraag van dit onderzoek: *Hoe dragen (beelden van) rolmodellen in de sport bij aan de sportbeleving van jongeren?*

Betekenisgeving: een voortdurend proces

Betekenisgeving kent geen startpunt, noch een eindpunt. Het is een voortdurend proces. Om antwoord te geven op de vraag hoe rolmodellen bijdragen aan de sportbeleving van jongeren, moet eerst antwoord worden gegeven op de betekenissen die jongeren geven aan rolmodellen. Wie zijn hun rolmodellen en hoe kijken de ondervraagde jongeren naar deze rolmodellen? Het begrijpen van betekenisgeving is aandacht hebben voor de manier waarop mensen bepaalde momenten uitlichten uit een voortdurende stroom van prikkels. Ook jongeren ontvangen continu prikkels. Rolmodellen maken deel uit van die stroom van prikkels. Wanneer komt een prikkel die uitgezonden wordt door een rolmodel wel aan en wanneer niet? Waarom heeft het ene rolmodel meer invloed dan de ander op de sportbeleving van jongeren? Waarom kijken jongeren tegen de ene persoon meer op dan tegen de ander? Waarin onderscheiden de rolmodellen zich van de andere personen die prikkels uitzenden? Allemaal vragen die duidelijkheid geven over de betekenis die jongeren geven aan rolmodellen binnen het voortdurende proces waarin zij signalen ontvangen.

Betekenisgeving: gefocust op cues

Het proces van betekenisgeving is gefocust op en door aanwijzingen (cues). Dit domein uit het proces sluit aan bij de voorgaande stap. Aanwijzingen zijn simpele en bekende structuren die de aanleiding zijn voor mensen om betekenis te geven aan grotere gebeurtenissen. Een éénmalige ontmoeting van jongeren met een bekende sporter kan daarmee bepalend zijn voor de betekenis die de jongeren geven aan beroemde sporters in het algemeen. Welke aanwijzing opgepikt wordt, is bepaald door de context. Aanwijzingen zijn cruciaal in het proces van betekenisgeving. Aanwijzingen geven immers voeding aan het proces van betekenisgeving, ze ontlokken actie. In deze zin maakt het niet zozeer uit hoe sterk een aanwijzing is. Het gaat er om dat het mensen (en dus ook jongeren) aan het denken zet. Het stimuleert ze om orde te brengen in de stroom van aanwijzingen die ze krijgen. Binnen dit onderzoek is het inzetten van rolmodellen te zien als de aanwijzingen binnen het proces van betekenisgeving. De invloed van een rolmodel bepaalt daarmee weer de invloed van de aanwijzing.

'The sensible need not to be sensible'

Als laatste domein noemt Weick (1995) dat betekenisgeving eerder gebaseerd is op aannames dan op feiten: 'The sensible need not to be sensible, and therein lies the trouble'. Het woord

‘sense’ in sensemaking geeft het idee dat er iets tastbaars is. ‘To be sensed’ is vanuit het Engels te vertalen als voelbaar, maar dat is het echter niet. In het Nederlands is dat duidelijker omdat betekenis beter aansluit bij iets dat er niet is, maar dat wel geduid of benoemd moet worden. Het punt is dat betekenisgeving altijd subjectief is en dat objectieve betekenissen niet bestaan. Van grotere waarden zijn de symbolische relikwieën van betekenisgeving. Relikwieën als mythen, metaforen, verhalen en paradigma’s. Elk van deze bronnen bevatten goede verhalen. Deze verhalen zijn plattegronden van eerdere inspanningen van betekenisgeving. Ze verklaren en initiëren. Dit als aansluiting op het vierde domein waar het begrip sociaal gerelateerd wordt aan symbolen en beelden.

Binnen het onderzoek naar de invloed van rolmodellen op de sportbeleving van Utrechtse jongeren moet er duidelijkheid komen over de mythen en verhalen rond rolmodellen. Hoe kijken jongeren tegen rolmodellen aan en waarop baseren ze de betekenissen die ze geven aan een rolmodel? Sommige sporters staan ver van de jongeren af. Waarom plaatsen zij die sporter en niet een ander op een voetstuk? Wat spreekt de jongeren aan in die sporter? Dromen zij ervan om net zo goed te worden?

Verklaren en initiëren zijn twee begrippen die beide belangrijk zijn binnen betekenisgeving, die geloofwaardigheid boven objectiviteit stelt. Ook in dit domein van Weick is een link met de symbolische interactie theorie zichtbaar. Symbolische relikwieën zijn in dit domein en in de symbolische interactie theorie van grote waarde.

Samenvattend

De besproken domeinen van Weick zijn van belang voor dit onderzoek omdat ze inhoud geven aan het begrip en het proces van betekenisgeving. Weick noemt betekenisgeving als een continu proces, voortbouwend op ervaringen uit het verleden. Een proces dat wordt gestuurd door aanwijzingen (cues). Betekenis wordt gegeven door een betekenisgever die zijn of haar identiteit presenteert en aanpast in interactie met anderen. Het geven van betekenissen in interactie met anderen maakt betekenisgeving subjectief, een betekenis is dat wat mensen met elkaar bepalen wat het is.

Kijkende naar de beschrijving die Weick geeft van betekenisgeving zal voor het huidige onderzoek de volgende definitie van betekenisgeving gehanteerd worden:

Een activiteit of een proces, waarbij de realiteit als een voortdurend doel wordt nagestreefd en vorm krijgt doordat mensen terugkijken op de situaties waarvan zij zelf en hun gecreëerde betekenissen onderdeel waren. Betekenis wordt gegeven aan dingen door het zien van een wereld waarop mensen eerder hun stempel gedrukt hebben.

Binnen het domein 'sociaal' wordt verwezen naar symbolen en beelden als belangrijke begrippen binnen dit domein. In de volgende paragraaf worden de onderwerpen symbolen en beelden verder uitgewerkt aan de hand van het werk van Charon (1995).

2.4 De betekenis van symbolen

Charon (1995) beschrijft de betekenis van het symbool voor het perspectief van het symbolisch interactionisme. Hij stelt het gebruik van symbolen centraal binnen het symbolisch interactionisme en betreft het op al het menselijke handelen. Symbolen zijn sociale objecten die een betekenis representeren, maar worden ook gebruikt voor de communicatie tussen actoren of binnen de actor (reflexie). Symbolen zijn daarom sociale objecten die gebruikt worden door actoren voor representatie en communicatie. Symbolen zijn sociaal, ze zijn bepaald in interactie. Sociaal zoals ook Weick dat noemt binnen het vierde domein van betekenisgeving. Symbolen vertegenwoordigen betekenissen. De gebruiker begrijpt wat een symbool representeert. Symbolen zijn 'stand-in' voor een betekenis en de gebruiker begrijpt de relatie tussen object, symbool en betekenis:

'Whatever the symbol stands for constitutes its meaning (Shibutani, in Charon, 1995, pp 41).'

Charon geeft de volgende definitie van een symbool:

'A symbol is a social object used for communication to self or communication to others and to self. It is an object used to represent something else. It is used intentionally. The actors aim is to use it. Without intention, the actor may be communicating, but we do not call it symbolic (pp 42).'

Daarmee is het in dit onderzoek van belang, om op zoek te gaan naar symbolen (sociale objecten) die voor jongeren betekenissen binnen een sportieve context vertegenwoordigen. Een centraal thema dat uit de onderzoeksvraag naar voren komt heeft betrekking op de inzet van rolmodellen. Representeert het rolmodel als symbool voor de jongeren betekenissen in een sportieve context? En wat zijn dan de verschillen in de betekenissen die gegeven worden wanneer het rolmodel de docent lichamelijke opvoeding betreft of een bekende topsporter? Echter naast de rolmodellen zullen er ook andere symbolen zijn die de betekenisgeving van jongeren beïnvloeden, symbolen die ook binnen dit onderzoek passen. Zoals de topsport in de media. Welke symbolen of symboliek uit de media beïnvloeden de betekenisgeving en hoe? Dit onderzoek betreft de symbolisch interactie theorie op een sportieve context.

2.5 De symbolische waarde van sport en rolmodellen

Birrell (1981) concludeert dat sport een belangrijk sociologisch fenomeen is vanwege de grote kracht van rituelen binnen de sport. Het belang van sport als een ritueel is ten dele gebaseerd op de status van de atleet als een voorbeeldfiguur in de huidige Westerse maatschappij, met de macht om een relatie te leggen tussen de individuen die het publiek vormen en de morele orde van de samenleving. Birrell legt de relatie uit met gebruik van Durkheims *'Social theory of religion'* en Goffmans *'Theory of interaction'* (1981).

Ondanks dat het werk van Birrell gedateerd is, is het bruikbaar voor dit onderzoek vanwege de toepassing van de beide theorieën binnen de sport. Er is geen recentere literatuur gevonden waarin dit opnieuw toegepast is. Beide theorieën zijn van waarde voor het onderzoek vanwege de verklarende theorieën op het gebied van symbolen en helden. De beide theorieën gebruiken het symbolisch interactionisme. Zowel Durkheim als Goffman gaan uit van de interactie tussen het individu, het symbool en de sociale orde. Birrell gebruikt dit om nadruk te leggen op symbolen en het proces van betekenisgeving aan symbolen in de sport. Volgens haar worden gebeurtenissen in de sport uitgelicht door de media als voorbeelden van heldendaden, deze worden gebruikt om het idee te ondersteunen dat atleten belangrijke sociale figuren zijn, die belangrijke sociale waarden kunnen uitdragen en representeren.

Birrell's ideeën en de gepresenteerde theorieën geven inzicht in de manier waarop rolmodellen van invloed kunnen zijn op de sportbeleving van de jongeren. Als eerste worden de beide theorieën van Durkheim en Goffman uitgewerkt. Vervolgens wordt de relevantie ervan voor dit onderzoek bepaald.

Vanuit beide theorieën wordt de these geformuleerd dat sport kan worden geïnterpreteerd als een belangrijk onderdeel van de gemeenschap, vanwege de rituele kenmerken die sport in zich heeft. Birrell geeft twee redenen voor deze these.

Als eerste is sport een belangrijk onderdeel van de maatschappij omdat het een deel van zijn oorsprong vindt in religieuze festivals en ceremonies. In de loop van de tijd is de religieuze betekenis van sport wellicht kleiner geworden. Toch blijven de meeste rituele vormen van sport intact en ontstaan er weer nieuwe betekenissen. Voorbeelden van rituelen zijn de openings- en sluitingsceremonies bij grote sportevenementen, maar ook een clublied is hiervan een voorbeeld. Daarmee kan sport als ritueel worden geconceptualiseerd; een historisch proces van betekenisgeving aan sport in de samenleving.

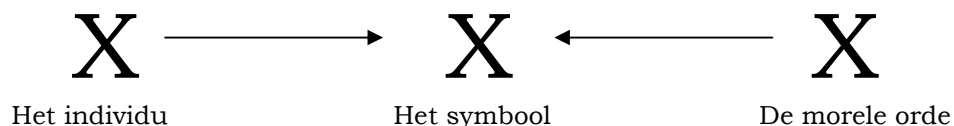
Als tweede reden stelt Birrell (1981) dat wanneer de kracht van sport als ritueel of de symbolische kracht van sport wordt benadrukt, er aandacht ontstaat voor zowel de individuele

voldoening in sportbeoefening als de sociale kant van sport in de samenleving. De sociale kant kan hierbij worden afgeleid uit de hieronder beschreven theorie van Durkheim.

Durkheim presenteerde zijn theorie in *'The Elementary Forms of Religious Life'* (Birrell, 1981). In dat werk benadrukte Durkheim dat religie niet zozeer een psychologische ervaring is, maar eerder een sociale gebeurtenis. Om de theorie te ontwikkelen en verklaren koos Durkheim de meest 'éenvoudige' religieuze vorm, het totemisme. Volgens Durkheim gaat het totemisme uit van verering van een object. Aan dit object worden heilige betekenissen toegekend. Daaruit voortkomend stelde Durkheim dat het religieuze proces twee aspecten heeft: het geloof en rituelen. Het geloof bestaat uit de ideeën, meningen en representaties. Rituelen ontstaan uit de daaruit voortkomende gedragsvormen. Belangrijk voor het huidige onderzoek is het onderscheid dat Durkheim maakt tussen 'profane' alledaagse zaken zonder bijzondere betekenis en heilige voorwerpen. Alledaagse voorwerpen kunnen heilig worden door de betekenis die eraan gegeven wordt. Een voorbeeld daarvan is de symbolische kracht van het kruis in Christelijke gemeenschappen. Dit terwijl een kruis in een niet Christelijke gemeenschap alleen als twee stokken gezien kan worden.

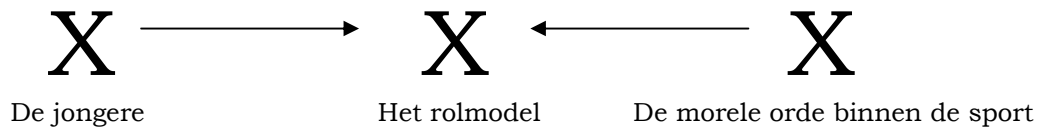
'Symbols are, simply, things which stand for other abstractions. They are vehicles encoded with meanings, which serve as the basic units or values designates as special or sacred' (Birrell, 1981).

Dit systeem van symboliek in religie, heeft Durkheim uitgewerkt in het volgende model:

Volgens Birrell's interpretatie van Durkheim zijn rituelen een proces dat bestaat uit een systeem van symbolen. Dit systeem bestaat uit drie elementen. Het eerste is het individuele lid van de gemeenschap. Het tweede is de morele orde in een samenleving; de waarden die van belang zijn in een samenleving en die algemeen worden gerespecteerd en nageleefd. In dit systeem fungeert het symbool als de collectieve representatie van wat als algemeen aanvaard wordt. Een symbool wordt bewust gebruikt en niet per toeval, voor zowel de zender als de ontvanger is de betekenis van het symbool duidelijk. Symbolen worden volgens Charon gebruikt met een bedoeling en niet per toeval. Zowel zender als ontvanger begrijpen de betekenis die een symbool vertegenwoordigt, deze betekenissen zullen echter nooit exact hetzelfde zijn omdat het proces van betekenisgeving telkens op een andere wijze heeft plaatsgevonden.

Wanneer deze theorie toegepast wordt op de vraagstelling en het doel van dit onderzoek, dan is het rolmodel een symbool. Volgens Durkheim vertegenwoordigt het rolmodel de algemeen aanvaarde waarden die in de 'sport' gelden. Het model van Durkheim wordt voor dit onderzoek dan als volgt ingevuld:

Volgens deze theorie kan een symbool deze waarden overbrengen op het individu. Ook het individu, de jongeren in ons onderzoek, geven betekenissen aan een rolmodel. Het rolmodel is niet slechts meer een mens (het profane), maar vertegenwoordigt met zijn of haar toegekende betekenissen de functie van 'heilige'. 'Heilig' als vertegenwoordiger van waarden, van de morele orde binnen de sport. Voor dit onderzoek is het van belang om te achterhalen hoe de jongeren betekenissen geven aan rolmodellen en hoe deze betekenisconstructie tot stand komt. Is in de betekenisgeving van jongeren aan sport terug te zien dat de ze waarden en normen binnen de sport koppelen aan het rolmodel?

Behalve Durkheim behandelt Birrell ook Goffman. Goffman heeft de theorie van Durkheim verbreed van religie naar het alledaagse sociale leven, waarvan sport een onderdeel is. Goffman benadrukt het belang van alledaagse rituele gedragingen die zorgen voor het behoudt en de bevestiging van de heersende morele orde. Volgens Birrell geeft dit twee mogelijkheden om sport te zien als een ritueel. De tweede daarvan is voor dit onderzoek van belang. Birrell (1981) stelt dat:

'Sport as ritual, is a social ceremony structurally capable of fulfilling social functions comparable to those of religious ceremonies, specifically by serving as an arena for the creation of symbolic leaders and the display of heroic action.'

Sport wordt gezien als een sociale ceremonie, waarbij die ceremonies dezelfde functies vertonen als religieuze ceremonies. Dit gebeurt specifiek wanneer sport als een arena wordt beschouwd waarin symbolische leiders en heldendaad worden gecreëerd. Volgens Goffman is de verering van helden en heldendaden een gemeenschappelijke daad, een proces waarin waarden van een gemeenschap door sociale interacties bevestigd worden. Dit laatste, het geven van betekenis aan een held, sluit ook weer aan bij de theorie van Durkheim. In het genoemde model van Durkheim vervult de sportheld de rol van symbool. Volgens de theorie van Goffman kan de held gezien worden als rolmodel. Volgens Goffman zijn er aan gekozen helden een aantal typeringen toe te kennen. Goffman beschrijft karaktertrekken waardoor iemand als charismatisch wordt

bestempeld en daarmee als (sport)held gezien te worden. Het gaat volgens Birrell (1981) om de volgende typeringen:

- Moed; het tonen van moed op momenten dat er fysiek gevaar dreigt.
- Sportiviteit; een sport beoefenen in de geest van het spel, wat tevens doorgaan en blijven strijden op momenten van tegenslag en bij grote achterstand betekent.
- Integriteit; het tonen van zelfdiscipline en sportiviteit.
- Zelfbeheersing; het beheersen van het eigen lichaam en geest. Ook in momenten van grote spanning daarmee om kunnen gaan en de sport met stijl blijven beoefenen.

In dit onderzoek gaan de onderzoekers na hoe jongeren rolmodellen creëren en welke betekenissen ze aan hun geven. Het gaat hierbij om betekenissen die jongeren aan het gedrag van iemand toekennen. De hierboven genoemde kenmerken zijn subjectief en de verkregen data moeten worden geïnterpreteerd om ze te kunnen vergelijken met de beschreven kenmerken. Bij het presenteren van de data zal dit zo transparant mogelijk gebeuren door gebruik te maken van letterlijke citaten.

2.6 Sport, betekenisgeving en de symbolische interactie theorie

Sociologen op het gebied van sport kijken naar de verbinding tussen de sport en de sociale en culturele context waarin sport plaatsvindt. Daarnaast kijken ze naar de diepere betekenissen en verhalen die geassocieerd worden met sport in bepaalde culturen/contexten. Deze sociologen proberen te begrijpen welke sociale wereld er rondom de sport bestaat en welke ervaringen individuen en groepen hebben en creëren in relatie tot de sport. Wij gebruiken het sociologisch perspectief om sport te zien als een deel van het sociale en culturele leven en om sociale kwesties in relatie tot sport te begrijpen en te omschrijven. Binnen dit onderzoek kijken wij, als sociale wetenschappers, naar de sportbeleving van de Utrechtse jongeren en de invloed van rolmodellen hierop.

De symbolische interactie theorie stelt dat individuen betekenis geven aan wat er gebeurt in de maatschappij en aan wat ze doen door interacties met anderen. Mensen ontwikkelen hun identiteiten aan de hand van betekenissen die gegeven worden aan dit handelen en deze interactie. De symbolische interactie theorie geeft rolmodellen een belangrijke rol in deze ontwikkeling. Rolmodellen beïnvloeden de betekenissen die gegeven worden aan sport. Wij kijken naar de invloed die er door verschillende actoren wordt uitgeoefend op jongeren en op de sportbeleving van deze jongeren. Er wordt op zoek gegaan naar de betekenissen die de jongeren geven aan de sportervaringen die ze opdoen.

In het volgende hoofdstuk zullen wij kijken naar reeds gedane onderzoeken die voor ons onderzoek van belang zijn. Binnen die onderzoeken zal gekeken worden hoe zij vertaald kunnen worden naar de symbolische interactie theorie en welke rol is weggelegd voor betekenisgeving.

Hoofdstuk 3

Literatuurstudie

Verschillende invloeden op sportbeleving

In dit hoofdstuk wordt een omschrijving gegeven van de te onderzoeken doelgroep, namelijk jongeren. Met wie krijgen we te maken? Wat is er belangrijk in hun leven? Daarnaast kijken we naar reeds gedane onderzoeken die aansluiten bij ons onderwerp: de invloed van rolmodellen op de sportbeleving van jongeren. Niet alleen rolmodellen beïnvloeden de sportbeleving van jongeren. Ook peers en de media hebben hun invloed, hieraan zal aandacht besteed worden binnen dit hoofdstuk.

3.1 Jongeren

Binnen het onderzoek is gekozen om te kijken naar jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 18 jaar. Adolescentie is vaak een turbulente levensfase, want er verandert veel voor deze jongeren. Zij veranderen niet alleen zelf op verschillende gebieden (emotioneel en cognitief), maar ook het lichaam is aan veranderingen onderhevig. Bovendien is het belangrijk om vanuit de symbolische interactie theorie de omgeving hier niet uit het oog te verliezen. Welke invloed heeft de omgeving op de jongeren? Kohnstamm (2002) en Berk (1997) bespreken beide de ontwikkeling die adolescenten doormaken.

Met betrekking tot de adolescentieperiode zijn er diverse theorieën/verwachtingen ontwikkeld die allemaal verwijzen naar het feit dat er een toenemende mate van zelfstandigheid verwacht wordt van adolescenten. Deze jongeren moeten leren op eigen benen te staan en verantwoording te dragen voor hun eigen keuzes en gedrag. De jongeren maken zich emotioneel los van hun ouders, door meer en meer een apart individu te worden. Voor de meeste jongeren geldt dan ook dat zij van twee walletjes gaan eten, zij raken emotioneel verbonden met thuis en met hun vrienden (Kohnstamm, 2002).

Volgens Berk (1997) wordt de rol die de ouders vervullen binnen de opvoeding langzaam overgenomen door de vriendenkring. De gehele jeugd was er al sprake van vrienden, maar de rol die zij innemen gedurende de adolescentieperiode is groter dan voorheen. De vriendengroep wordt hechter en heeft iets weg van een familie die de adolescent zekerheid en veiligheid biedt. Er gelden bepaalde regels en één daarvan is dat niet zomaar iedereen past in deze vriendenkring. De grotere rol die vrienden hebben op de jongeren is relevant voor ons onderzoek. Niet langer zijn de ouders van grote invloed op betekenisgeving van jongeren. De symbolische interactie theorie hecht een grote waarde aan het feit dat betekenisgeving een sociaal proces is.

Zoals Weick omschrijft in het vierde domein van betekenisgeving. Er treedt tijdens de adolescentieperiode een verschuiving op van ouders naar vrienden/peers als meest invloedrijke sociale omgeving. Kijkend naar de plek die interactieve betekenisgeving binnen dit onderzoek krijgt is de invloed van peers op de gekozen doelgroep dus van groot belang.

Het sociale milieu is, zeker bij meisjes, een belangrijke factor. Meisjes hebben over het algemeen vriendenkringen die duurzamer en geslotener zijn dan jongens (Kohnstamm, 2002). Naast het sociale milieu spelen ook de seksuele rijpheid en de instelling ten opzichte van school mee binnen de vriendengroep. De school speelt niet alleen een rol bij het kennisniveau, maar is tevens van belang voor de tijd die aan schoolwerk besteed wordt en zo dus gelijk de tijd die overblijft om met vrienden op te trekken.

Naast het behoren tot een vriendenkring kunnen adolescenten ook deel uitmaken van een subcultuur. De subcultuur is minder persoonlijk dan de vriendenkring. De subcultuur is een manier van denken en leven die een groep jongeren gezamenlijk aanhangen. Zo zijn er onder andere skaters en alto's. Beiden zijn subculturen met hun eigen kijk op de wereld en hun eigen manier van kleden. Voor de jongeren geeft het een goed gevoel ergens bij te horen. Het gaat hen niet om een intensief onderling contact, maar om het zichzelf kunnen plaatsen binnen de sociale structuur van leeftijdsgenoten. Goffman beschreef dit binnen zijn theorie van de interaction orde als het creëren van een sociaal 'self'. Binnen een subcultuur wordt het sociale zelfbeeld (social self) continue bevestigd en bijgesteld. Wat soms omschreven wordt als 'meeloop gedrag' wordt door Goffman benoemd als één van de beperkingen van de interactie op het sociale zelfbeeld; het ergens bij willen horen is een voedingsbodem voor intrinsieke motivatie om het sociale zelfbeeld aan te passen en af te stemmen op een wenselijk sociaal zelfbeeld.

De subcultuur is groter dan de vriendenkring. Het behoren tot een subcultuur geeft jongeren een zekere mate van zelfvertrouwen. Zij zijn geen buitenbeentjes, maar horen ergens bij. Daarnaast kan de subcultuur bijdragen aan de identiteitsvorming van jongeren. Er wordt (meestal) bewust gekozen zich bij een subcultuur aan te sluiten, aangezien deze hen aanspreekt en toegang geeft tot de subcultuur. De subcultuur als omgeving waarbinnen betekenissen gegeven worden zoals Weick (1995) die omschrijft. De subcultuur vormt de identiteit van jongeren en vormt zo de betekenissen die zij aan een situatie geven. Mogelijk hebben de verschillende subculturen ook verschillende rolmodellen. Dit zal in het onderzoek meegenomen worden.

De jongeren spiegelen zich aan elkaar en dit heeft tot gevolg dat zij anderen gaan imiteren (Kohnstamm, 2002). Zo proberen zij een plekje in de groep te veroveren en niet buiten de boot te vallen. Daarnaast zorgen positieve vergelijkingen met andere dat het gevoel van eigenwaarde toeneemt. Valt de vergelijking negatief uit, dan kan de jongere verschillende wegen bewandelen. Naast het aan zichzelf werken om alsnog te voldoen aan een bepaald beeld en het zich richten

op andere waaraan men zich wel positief kan spiegelen, is er natuurlijk de mogelijkheid dat de jongere emotionele of gedragsproblemen gaat vertonen.

Hier wordt gesproken over het spiegelen aan vrienden en de invloed die dit heeft op de eigenwaarde van jongeren. Dit spiegelen is ook van invloed op de betekenis die aan situaties gegeven wordt (Weick, 1995). In het onderzoek dat wij gaan doen willen we de invloed van rolmodellen gaan onderzoeken. Daarbij wordt ook gekeken of de invloed van verschillende rolmodellen van vergelijkbare waarde is of juist geheel anders. Welke invloed heeft een gymleraar en welke een sportheld?

De jongeren die deelnemen aan het onderzoek hebben een leeftijd waarin veel voor hen veranderd. Juist nu vormen zij een eigen identiteit door te kijken naar zichzelf en anderen. Er worden door dit proces betekenissen vernieuwd en nieuwe gevormd. Er treden verschillende betekenisgevers op (school, ouders, peers) en het verleden wordt vergeleken met het heden (retrospective). Door de interacties die jongeren hebben, wordt hun betekenisgeving beïnvloed. Hoe kijken zij vanaf nu tegen bepaalde situaties aan? Welke invloed hebben anderen in dit proces? De betekenissen die gegeven worden aan situaties komen voort uit een sociaal proces. Door interactie met peers vormen zij betekenissen. Hoe zij tegen bepaalde situaties aankijken verandert gedurende de gehele adolescentie periode (Berk, 1997). De jongeren laten zich sterk beïnvloeden door hun omgeving. Jongeren pikken signalen op en betrekken die op hun eigen situatie. Dit kan leiden tot een continue verandering van betekenisgeving. Jongeren moeten proberen om uit de stroom aan informatie dat te halen wat voor hen belangrijk is en zo hun betekenissen aan te passen/versterken. De jongeren geven betekenis aan wat er gebeurt in de maatschappij en aan wat ze doen door interacties met anderen, zoals peers en ouders. Ook rolmodellen hebben invloed op de betekenisgeving. Er zijn verschillende onderzoeken gedaan naar deze invloed. Verderop in dit hoofdstuk worden deze onderzoeken behandeld, maar eerst kijken we naar de sportbeleving van jongeren.

3.2 Sportbeleving van jongeren

De centrale vraag binnen dit onderzoek luidt: *Hoe dragen rolmodellen in de sport bij aan de sportbeleving van jongeren?* Hierbij kan het zijn dat deze jongeren lid zijn van een vereniging, dat zij sporten in anders of ongeorganiseerd verband of dat zij helemaal niet sporten. Buisman en anderen (1995) hebben onderzoek gedaan naar de sportbeleving van jongeren die lid zijn van een sportvereniging. De algemene probleemstelling binnen het boek *Jongeren over sport* luidde: 'Hoe ervaren en waarderen jongens en meisjes sport?'

Het onderzoek is uitgevoerd binnen turnen, judo en competitie zwemmen. De doelgroep die ondervraagd is bevond zich in de leeftijd 10 tot en met 15 jaar.

Binnen de verschillende onderzoeken die gedaan zijn, noemt Buisman een aantal trends (1995: 178-184). Hieronder beschrijven wij vier van deze trends:

1. *Vitaliteit, bewegingsdrang en spelplezier*

Overheersend beeld uit de interviews is de motivatie voor de sport. Er spreekt een vitaliteit uit de bewoordingen van de jongeren en ook is er sprake van spelplezier en bewegingsdrang. De jongeren die geïnterviewd zijn praten graag over hun sport, bewegen graag en beleven hier plezier aan.

2. *Diversiteit in betekenisverlening*

De betekenis die de geïnterviewde jongeren aan sport geven is divers. Voor de één staat plezierbeleving voorop, voor de ander is het de wil om te winnen. Genoemd wordt het neerzetten van een goede oefening waar het publiek U tegen zegt.

De bewegingsdrang heeft voor sommige jongeren een sterke sociale functie. Zij willen een groepsprestatie neerzetten.

3. *Lichaamsbeleving*

Een andere trend die naar voren kwam binnen het gedane onderzoek was hoe bewust jongeren omgaan met hun lichaam in de sport. Waar liggen hun grenzen en welke pijnen staan ze toe? Naar voren is gekomen dat sport een manier is van goedkeurend naar je lichaam kijken, welke bepaalde prestaties mogelijk maakt. Daarnaast is het binnen veel wedstrijdsporten niet gebruikelijk om over pijn, vermoeidheid, zenuwen en angst te praten. De begeleiders en trainers geven hier, volgens de jongeren, geen ruimte voor.

4. *Jeugd sport, een veld van leren in vrijheid?*

Binnen de wedstrijdsport spelen de ouders in deze leeftijdscategorie een grote rol. De jongeren zijn voor het vervoer naar de trainingen volledig op hun ouders aangewezen. Hierdoor zijn jongeren op een speciale manier aan hun sport geëngageerd. De betrokkenheid van de ouders geeft een bepaalde druk. Ouders investeren zoveel tijd dat bij een aantal jongeren het beeld leeft dat zij niet meer terug kunnen, niet meer mogen of kunnen stoppen.

Deze vier trends geven een weergave van de sportbeleving van jongeren die lid zijn van een sportvereniging. Binnen het huidige onderzoek zullen naast deze jongeren ook jongeren participeren die ongeorganiseerd of anders georganiseerd sporten of niet sporten. Er zal worden gekeken in hoeverre de uitkomsten uit ons onderzoek overeenkomen met dat van Buisman (1995).

3.3 Wat zijn rolmodellen?

Dit onderzoek kijkt naar de invloed van rolmodellen op de sportbeleving van jongeren. Eerst worden er onderzoeken besproken om te komen tot een definitie van rolmodellen.

Melnick en Jackson (2002) hebben 510 jongeren in Nieuw Zeeland, met een gemiddelde leeftijd van 14,5 jaar, door middel van een enquête gevraagd welke personen, bekend uit de media en sportwereld, 'zeer belangrijk in hun leven' waren: hun helden en heldinnen (reference idols). Jongens kiezen als eerst sporthelden (55%), op de tweede plek komen acteurs/actrices (19,9%). Bij de meiden worden ook sporthelden als eerst gekozen, alleen in een lager aandeel (32,8%), ook gevolgd door acteurs/actrices (18,4%) en popsterren (11,0%).

Opvallend binnen dit onderzoek is het feit dat van de gekozen helden/heldinnen, Amerikaanse helden (36%) op de eerste plaats komen, voor Nieuw Zeelandse helden (34,2%).

De onderzoekers wijzen naar een sterke invloed van Amerikanisatie en globalisatie op de keuze van helden door deze jongeren. Ook werd gevraagd naar 'positive emulation'; ik gedraag me als mijn held, of ik doe mijn held na. Meer dan de helft (53,3%) van de jongeren is het oneens met deze stelling. Grofweg de andere helft is het eens (22,8%) met de stelling of weet het niet zeker (23,8%).

Een van de onderzoeksvragen uit dit onderzoek luidde: 'Worden de levens van Nieuw Zeelandse jongeren beïnvloed door de keuze die hun idolen maken?'. In zekere zin komt deze onderzoeksvraag overeen met onze onderzoeksvraag. Aan de hand van bovenstaande percentages beantwoorden de onderzoekers de vraag voorzichtig positief. Er wordt aan toegevoegd dat idolen een rol kunnen spelen in het vormen van identiteit bij jongeren. Voor ons is het interessant om te kijken of jongeren naast sporthelden ook andere helden noemen en waar deze helden vandaan komen (Nederland of andere landen). Daarnaast is in het onderzoek van Melnick en Jackson (2002) een duidelijk verschil tussen jongens en meiden. Meiden noemen minder vaak een sportheld dan de jongens. Vraag is of Nederlandse meiden dit ook doen? Een ander onderzoek dat zich richt op rolmodellen binnen sport is dat van Vescio, Wilde en Crosswhite (2006).

Binnen hun onderzoek wordt de volgende definitie gehanteerd voor rolmodel:

- Een persoon die door anderen wordt geïmiteerd of zoals anderen graag willen zijn;
- Een persoon die als voorbeeld geldt.

Door zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek op twee High Schools in Sydney te doen, hebben de onderzoekers een profiel samengesteld van een rolmodel op het gebied van sport voor adolescente meiden. Het eerste wat opvalt in de resultaten is dat bij de keuze van een rolmodel voor de meiden uit het onderzoek een sportrolmodel pas op de derde plaats komt. Slechts 8,4% van meiden kiest een sporter als haar rolmodel. Familie (41,0%) en vrienden (21,1%) worden eerder aangemerkt als rolmodel. Wanneer gekeken wordt naar de keuze voor een sportief

rolmodel dan blijkt dat de meiden in 56,6% van de gevallen een rolmodel uit een sport kiezen die ze op dat moment zelf beoefenen.

Uit de focusgroepen van dit onderzoek (Vescio, 2006) blijkt dat de persoonlijke kwaliteiten van een rolmodel van cruciaal belang zijn in de keuze. Volgens de meiden is het belangrijk dat rolmodellen een goede persoonlijkheid hebben. Daaronder verstaan de meiden; aardig zijn en niet arrogant, eerlijk spelen en zorgzaam zijn naar anderen. De genoemde kwaliteiten; aardig en vriendelijk, zorgzaam en gul, bescheiden en eerlijk worden veelal beschouwd als vrouwelijke kenmerken. Door de meiden werden deze eigenschappen aan zowel de mannelijke als de vrouwelijke rolmodellen toegeschreven.

FERNE SNOYL

Geboren

8 maart 1985 in Leidschendam

Hoogtepunt

"Mijn doelpunt tegen Teplice in de tweede ronde van de UEFA Cup met Feyenoord. Dat is tot nu toe mijn enige hoogtepunt."

Dieptepunt

"De sleutelbeenbreuk tegen ADO Den Haag in het seizoen 2003/2004. Ik was tot dat moment lekker bezig, die blessure heeft mijn seizoen flink verpest."

Idool

"Ik heb nooit echt een idool gehad. Ik was vroeger altijd fan van Edgar Davids. Ik groeide op met het Ajax van 1995. Ik hield ook van het fantastische spel van Fernando Redondo van Real Madrid."

Bron: Sportweek nr 27, 2008

Naast de bovengenoemde vrouwelijke eigenschappen werden ook eigenschappen die vaak geassocieerd worden met mannen/masculiniteit belangrijk gevonden in een rolmodel. 'Sterk' en 'fit zijn' werden veel genoemd als ideale eigenschappen. Opvallend daarbij is dat aan zowel mannelijke als vrouwelijke sportrolmodellen deze eigenschappen werden toegeschreven. In de discussie maken de onderzoekers het onderscheid tussen het bewonderen van een topsporter en het zien van die sporter als rolmodel. Dit naar aanleiding van de resultaten van de enquête waarin slechts 8,4% van de meiden een sporter als rolmodel kiezen. Als mogelijke verklaring hiervoor stellen de onderzoekers dat sport niet het belangrijkste domein voor adolescente meiden is. Gezien de resultaten blijkt dat eerder familie, vrienden en de popindustrie te zijn. Een andere mogelijke verklaring kan zijn dat het niveau en de beleving van topsport te ver verwijderd zijn van de eigen sportbeleving van de meiden. Wie noemen de jongeren uit ons onderzoek als hen gevraagd wordt naar een rolmodel. Noemen zij dan sporthelden (uit hun eigen sport) of noemen zij ouders, peers en popsterren? Verschillen Nederlandse jongeren daarin van Australische?

In bovengenoemde interviews worden twee verschillende definities van rolmodellen besproken. Van beide definities willen wij een gedeelte gebruiken voor onze eigen definitie van een rolmodel: *Mensen met een voorbeeldfunctie ten opzichte van jongeren in een sportieve setting. Hieronder verstaan wij topsporters, sportambassadeurs, sportbegeleiders en docenten lichamelijke opvoeding.*

Ook naar de invloed van ouders en peers op de sportbeleving wordt in het onderzoek gekeken. Zij worden vooraf echter niet bestempeld als sportief rolmodel.

3.4 Invloed van rolmodellen op de sportbeleving

Verschillende onderzoeken bekijken de invloed van rolmodellen op de sportbeleving van jongeren. Zo is er onderzoek gedaan naar de beeldvorming rond rolmodellen.

De ideale mannen en vrouwen

Gibbons en Stilles (2004) hebben een uitgebreid onderzoek gedaan in 20 landen onder 8000 adolescenten waarbij jongens en meiden gevraagd werd hun ideale mannen en vrouwen te beschrijven, te tekenen en te classificeren. Gibbons en Stilles (2004) hebben onder andere geconcludeerd dat Nederlandse jongens bij het beschrijven van de ideale man of vrouw veel meer georiënteerd zijn op sport dan de meiden.

In het onderzoek wordt de ideale man vaak beschreven als een atleet. De symbolische waarde van deze keuze is niet altijd duidelijk. Om hier duidelijkheid in te scheppen, zijn tekeningen gemaakt door peers, voorgelegd aan adolescenten. De adolescenten zijn gevraagd om hun interpretatie aan de tekeningen te geven. De resultaten gaven aan dat adolescenten sporters zien als idolen, helden en voorbeelden voor de toekomst. In lijn met eerder onderzoek blijkt dat het kijken van sport en sporten zelf populaire vrije tijdsactiviteiten onder jongeren zijn. Het zijn specifiek jongens die uit hun vrije tijdsactiviteiten hun ideeën en beelden afleiden van de persoon die zij omschrijven als de ideale man. Volgens adolescenten uit de VS, IJsland en de Filipijnen identificeren en idoliseren sommige jongens atleten.

Binnen Gibbons en Stilles (2004) wordt Shawl besproken. Shawl heeft in een onderzoek in Canada gevonden dat meiden die deelnamen aan sportactiviteiten een voorsprong hadden in het ontwikkelen van hun identiteit. Onder de deelnemers uit het onderzoek van Shawl en anderen blijkt minder dan 3% hun ideale vrouw te tekenen in een sportsetting. Als een vrouw al in een sportsetting getekend werd dan ging het bijna altijd om een sport die niet 'geschikt werd geacht' voor jongens als gymnastiek en aerobics. In de tekeningen waarbij vrouwen als atleet getekend worden dan ligt de nadruk vaak op het 'sexy' zijn en niet op het 'atletisch' vermogen.

De onderzoekers concludeerden dat vooral jongens rolmodellen in de sport hebben. Meiden zien hun 'ideale vrouw' niet snel in een sportsetting. Binnen het huidige onderzoek zal moeten blijken welke rolmodellen de meiden hebben. Door jongens en meiden apart te interviewen kunnen ze elkaar niet beïnvloeden in de discussies over rolmodellen. Opvallend is dat de vrouwelijke rolmodellen uit de sport die getekend werden, vrouwen waren die typische vrouwen sporten beoefende (gymnastiek en aerobics). Vervolg vraag is waarom die keuze gemaakt werd. Aan de hand van de groepsinterviews willen wij achterhalen waarom jongeren de rolmodellen

kiezen die ze kiezen. Wat is de achterliggende gedachte? Deze is uit bovenstaande onderzoeken niet naar voren gekomen. Gibbons en Stilles hebben zich daarnaast met name gericht op uiterlijke kenmerken en willen wij kijken naar persoonlijke eigenschappen van rolmodellen. Naast jongeren zelf, zijn ook volwassen gevraagd naar sporthelden uit hun jeugd.

Sporthelden in het verleden en het heden

Giuliano en andere (2007) onderzochten de rol die publieke (beroemde) atletische helden spelen in het leven van mensen. Zij vroegen 75 mannelijke en 75 vrouwelijke bezoekers aan een regatta om een vragenlijst in te vullen. Binnen deze lijst was aandacht voor sporthelden die de ondervraagden hadden tijdens hun jeugd, maar er werd ook gevraagd naar ervaringen met sporthelden in het heden. Resultaten wijzen uit dat hoewel de meerderheid van de sporthelden mannelijke sporters waren, de vrouwen eerder dan de mannen kozen voor een vrouwelijke sportheld. Gedurende de jeugd heeft 56% van de ondervraagden een sportheld gehad. De sporthelden die tijdens de jeugd de meeste invloed hebben gehad bij de mannen, waren mannen. Bij de vrouwen waren dit zowel mannelijke als vrouwelijke sporthelden. Er zijn wel meer mannen die tijdens hun jeugd een sportheld hadden dan vrouwen. Later is dit verschil er nauwelijks. Mannen noemden als criteria voor een sportheld vooral de kwaliteiten van de sporter. Harde werkers, teamleiders en 'goeie mensen' worden hoog gewaardeerd. Vrouwen waardeerden sporthelden op hun professionele en persoonlijke kwaliteiten. Genoemd worden atleten die hard werken, die goede mensen zijn, teamleiders zijn, atleten die zelfvertrouwen uitstralen en die een evenwicht hebben tussen het professionele leven als atleet en het persoonlijke leven als mens. Minder waarde wordt gehecht aan de kwaliteiten als ster, dominant gedrag en of de sporthelden ook vrouwen zijn. Birrell (1981) haalde eerder Goffman aan die rolmodellen de kenmerken moed, sportiviteit, integriteit en zelfbeheersing gaf. Deze kenmerken komen grotendeels overeen met Giuliano (2007). Goede mensen en integriteit komen overeen als positief kenmerk van een sportheld/rolmodel. Vraag is welke kenmerken de door ons te ondervragen jongeren noemen.

De generaliseerbaarheid van de conclusies van het kwalitatieve onderzoek van Giuliano en anderen (2007) zijn beperkt. Met name witte, opgeleide volwassenen, wonend in de stad (Cambridge, Massachusetts, VS) die een sportevenement bezochten zijn ondervraagd. Dat er interesse is bij de sport onder deze mensen is duidelijk. Aangeraden wordt om dit onderzoek te herhalen bij populaties van verschillende etniciteiten, economische achtergronden en betrokkenheid bij de sport. De interesse als onderzoeksgroep gaat bij het huidige onderzoek uit naar jongeren met een andere achtergrond dan de bezoekers aan een Regatta. In plaats van terugkijken op de jeugd wordt in ons onderzoek aan jongeren gevraagd wie hun sporthelden zijn op dit moment. Als laatste bespreken we dan ook de resultaten uit een onderzoek gedaan door Elling (2002) naar de invloed van sporthelden op jongeren.

Sporthelden en sportkeuze

Elling (2002) concludeert dat de keuze van jongeren voor bepaalde sporthelden is gekoppeld aan de dominante culturele en maatschappelijke normen in een samenleving. Volgens haar zijn deze normen gekoppeld aan hegemoniale mannelijkheid binnen de samenleving. Daarbij worden, in de beeldvorming van helden in de media, wenselijke beelden vergroot en versterkt. Elling vond de bevestiging van de stelling van Van de Berg (Elling, 2002) dat hedendaagse (sport)helden en beroemdheden steeds meer op elkaar gaan lijken.

Daarnaast vond Elling in haar onderzoek geen direct bewijs dat jongeren zich identificeren met sporthelden, wel bleek dat sociale karakteristieken en specifieke sportbeoefening van invloed zijn op de keuze voor een bepaalde sportheld. Zo zijn vooral sporthelden voor veel jongeren van belang voor de constructie van persoonlijke- en groepsidentiteiten in bepaalde leefstijlen. De sportmedia bieden de mogelijkheid tot identificatie met helden en dragen tegelijkertijd via hen belangrijke (symbolisch) maatschappelijke waarden en normen over, bijvoorbeeld omtrent fitness, autoriteit en orde die weer gekoppeld zijn aan hegemoniale mannelijkheid (Elling, 2002). Deze conclusie van Elling is uit te leggen als het beschreven model van Birrell in paragraaf 3.1.

Met betrekking tot etniciteit concludeerde Elling dat allochtone jongeren buiten de sport weinig identificatiemogelijkheden hebben en dat sporthelden vaak belangrijke voorbeelden van 'succesvolle allochtonen' zijn. Daarnaast bleek dat 'zwarte' jongens zich in hun kledingstijl en gedrag lieten leiden door de reclame waarin 'zwarte' helden zoals Michael Jordan centraal stonden. Er kunnen dus verschillen bestaan tussen de diverse 'interpretatieve gemeenschappen' in de wijze van beïnvloeding en betekenisgeving.

Jongeren vormen als 'bricoleurs' hun eigen subculturen, waarbij sociale kenmerken als sekse, klasse en etniciteit deels beperkingen opleggen of juist onderdeel uitmaken van hun symbolische creativiteit (Elling, 2002).

In het onderzoek van Elling zijn jongeren ondervraagd over hun sportkeuze en de invloed van sporthelden daarop. Daarbij is de relatie gelegd tussen heersende beelden van lichamelijkeheid en sportbeleving van sporthelden en de invloed daarvan op de identiteitsvorming van jongeren in relatie tot die lichaamsbeelden en de eigen sportbeleving. In het onderzoek heeft Elling gebruik gemaakt van vragenlijsten en interviews. Wij kiezen er in ons onderzoek voor gebruik te maken van focusgroepen, juist om ook de het sociale/interactie proces van betekenisgeving van de doelgroep te kunnen onderzoeken en beschrijven.

De media bepalen voor een belangrijk deel het beeld dat kinderen ontvangen van hun voorbeelden. Daarnaast bepalen de media wie een rolmodel kan worden. In de volgende paragraaf wordt de invloed van de media op de sportbeleving besproken.

3.5 Invloed media op sportbeleving

Carr en Weigand (2002) concludeerden dat de media een grote invloed hebben op de persoonlijke doelen van kinderen. Zij bepalen immers voor een belangrijk deel het beeld dat kinderen ontvangen van hun voorbeelden. Daarnaast bepalen de media wie een rolmodel kan worden. Opvallend aan deze conclusie is dat de media een beeld kunnen scheppen van topsporters als rolmodellen. Deze macht en functie van de media werd eerder ook al beschreven door Birrell (1981) die verwijst naar het creëren van sport als een sociale ceremonie, waarin sport gezien wordt als een arena met symbolische leiders en heldendaden. Er mag dus gesteld worden dat de media de macht hebben om een bepaald beeld te scheppen van topsporters en dus indirect invloed kunnen uitoefenen op de identiteit van jongeren. Interessant om te onderzoeken is hoe deze machtsrelatie door de door ons te onderzoeken jongeren beleefd wordt. Hoe de media rolmodellen neerzet is onderzocht door Lines.

Lines (2001) keek naar de manier waarop sportsterren een rol spelen binnen de media en de contrasterende rol die zij moeten spelen als sporthelden, schurken en gekken. In tegenstelling tot andere mediasterren, belichamen sportsterren de traditionele waarden van de sport, vereeuwigd in verhalen uit het verleden en wordt hen tegelijkertijd gevraagd de huidige waarden en sociale rollen weer te geven. Er is aandacht voor de manieren waarop de sociale en culturele constructie van helden wordt vastgelegd door de media. Wat het publiek weet over de sportsterren hangt sterk samen met de informatie die de media professioneel heeft geselecteerd om onder de aandacht van jongeren te brengen.

De media zetten helden op twee verschillende manieren neer. Sporthelden worden aan de ene kant door de media neergezet als een bron van nationale trots en gevraagd nationale kwaliteiten, tradities en onderscheidingen uit te dragen. Daarbij is er een heersend discours waarin mannelijke sportsterren gevraagd wordt om heroïsche beelden van mannen en mannelijkheid weer te geven. Naast dat de media sportsterren kunnen maken, kunnen zij ze ook breken. Veel sportsterren vertonen niet alleen maar onbesproken gedrag. Drugsgebruik, het overtreden van regels en het willen winnen ten kosten van alles, zijn hier voorbeelden van. De media zitten hier bovenop en vergroten het uit. Het imago van de feilloze sportheld is moeilijk overeind te houden in een mediacultuur die gefocust is op schandalen en sensatie en daaraan zijn bestaansrecht ontleend.

Binnen de focusgroepen zal gekeken worden welke invloed de media spelen op het beeld dat de jongeren hebben van sporters. Zorgt negatieve beeldvorming door de media ervoor dat

sportsterren van hun voetstuk vallen? Zorgt deze negatieve beeldvorming door de media ervoor dat jongeren de sport anders gaan bekijken? Welke invloed heeft de media op de betekenis die jongeren geven aan de sport en de rolmodellen binnen de sport? Is dit voor meiden anders dan voor jongens? Hebben negatieve ervaringen uit het verleden invloed op hoe jongeren naar rolmodellen kijken (betekenisgeving)? De media beschikken immers over de macht om keuzes te maken welke beelden van sporthelden getoond worden. Er is meer onderzoek gedaan dat de invloed van media op de sportmotivatie van jongeren heeft bekeken.

Boden (2006) beschrijft de relatie tussen popcultuur en de ontwikkeling van de identiteit van kinderen. Popsterren en sporters hebben een grote invloed op de ontwikkeling van de identiteit van kinderen. Boden omschrijft de beïnvloedbare kinderen als 'tweenagers'. Tweenagers zijn kinderen tussen de 7 en 11 jaar die wereldwijzer zijn, zich bewuster zijn van de media en modegevoeliger dan kinderen van die leeftijd in het verleden. Tweenagers willen zichzelf graag identificeren met popsterren en sporters en gaan deze sterren imiteren. Dit komt niet alleen naar voren in het gedrag van de kinderen, maar ook in de keuze van kleding. Tweenagers nemen in sommige gevallen zelfs de leefstijl van de sterren over. De sociale identiteit van kinderen wordt door de mediasterren beïnvloed, maar het is onduidelijk waarom de kinderen zich willen identificeren met de popsterren en topsporters. De genoemde groep 'tweenagers' en daarmee de resultaten, zijn niet direct van belang voor dit onderzoek. Aangezien het hier om een andere selectie van onderzoekseenheden gaat. Van belang voor dit onderzoek is wel om te achterhalen of de relatie tussen topsporters en het gedrag van jongeren zich ook voordoet binnen de doelgroep van ons onderzoek. Wanneer dit uit de resultaten blijkt, dan kan geconcludeerd worden dat de beïnvloeding verder gaat dan de leeftijd van 11 jaar en dat de doelgroep van dit onderzoek zich ook identificeert met popsterren en topsporters en hun gedrag imiteert.

3.6 Invloed van ouders en coaches op de sportbeleving

Paula Radcliffe debuteert in Londen op de marathon en maakt zich direct onsterfelijk in eigen land. Ze loopt met 2.18.56 een Europees record en blijft slechts negen seconden boven het wereldrecord. Ooit liep haar vader de marathon van Londen en reikte ze hem onderweg water aan. Toen nam ze zich voor daar ooit zelf te lopen. FOTO PRO SHOTS/ACTION IMAGES

Bron: AD Sportwereld, 14 april 2008

Naast rolmodellen en de media zijn er ook andere factoren van invloed op de sportmotivatie van jongeren. Bij het bespreken van de doelgroep jongeren, is dit al aan de orde gekomen. Peers en ouders hebben volgens Berk (1997) invloed op hoe de jongeren in het leven staan en wie ze zijn. Bengoechea en Streat (2006) keken naar verschillende factoren die van invloed zijn op de motivatie van jongeren. Volgens dit onderzoek speelt de media een rol in de motivatie van

jongeren om te sporten, maar speelt de omgeving van de jongeren een grotere rol. Bengoechea en Streaan (2006) noemen twee personen die als rolmodel op kunnen treden en invloed hebben, namelijk ouders en coaches. Zij stellen dat:

'The present findings provide additional evidence that coaches and parents are instrumental in shaping a motivational climate by conveying more or less explicitly their beliefs and preferences regarding important achievement-related variables such as what is to be achieved and how success is to be defined in sport, how ability is best judged, and the contribution of effort and ability to athletic success' (Bengoechea & Streaan, 2006).

Ouders en coaches zijn dus van groot belang op de motivatie van jongeren in de manier waarop ze hun voorkeuren en overtuigingen met betrekking tot sport, prestaties en trainingen overbrengen op jongeren. Naast deze invloed zeggen Bengoechea en Streaan (2006) het volgende over topsporters en hun invloed en voorbeeldfunctie voor jongeren:

'This dimension captured a number of comments that reflected a tendency on the part of athletes to observe and try to imitate what more accomplished athletes do in order to become as good as they are and being able to do what they do one day. More elite and professional athletes became in this way an inspiration for younger/less skilled athletes and a source of motivation for them to work harder in order to try to get at that level' (Bengoechea & Streaan, 2006).

Zij laten daarmee zien dat topsporters, maar ook sporters in de omgeving van jongeren en wellicht ook peers, een voorbeeld kunnen vormen. Jongeren in dit onderzoek worden geïnspireerd om hetzelfde niveau na te streven als hun voorbeelden. Voor ons onderzoek is het van belang om te achterhalen hoe jongeren dit doen. Ervaren de jongeren dat de voorkeuren en overtuigingen met betrekking tot sport door trainers en peers op hun worden overgebracht? Als dit al een bewust proces is. Daarnaast of jongeren topsporters zien als inspiratie en voorbeeld om een hoger niveau te bereiken.

Naast de verschillende factoren die van invloed zijn op de sportbeleving van jongeren, wordt binnen ons onderzoek ook gekeken naar de wijze waarop jongeren gemotiveerd raken om te gaan sporten.

3.7 Motivatie om te sporten bij jongeren

Met betrekking tot motivatie stelt Blanchard (2006) aan de hand van de 'Self Determination Theory' dat omgevingen die zorgen voor vitaliteit, persoonlijke groei en ontwikkeling meer autonome of 'self-determined' vormen van gedrag zullen oproepen bij mensen. Hierbij wordt een hiërarchisch onderscheid gemaakt tussen de situationele en contextuele motivatie. Het vergroten dan wel verkleinen van contextuele motivatie is van groter belang, dan het vergroten van de situationele motivatie. Bij contextuele motivatie gaat het om ervaring die opgedaan wordt binnen een bepaalde sportieve setting. Dat wil zeggen op school, bij de vereniging of op een toernooi.

Een vergroting van de motivatie in een situationele context heeft minder impact op de gehele motivatie voor sport. Bij een situationele setting gaat het om delen van activiteiten binnen een context. Het gaat hier om op zichzelf staande ervaringen, momenten in de sportbeleving, dan wel sportbeoefening.

Voor zowel de contextuele als de situationele motivatie zijn rolmodellen van belang. Rolmodellen zijn een deel van de setting, waarbinnen de contextuele motivatie bepaald wordt. Bij rolmodellen gaat het immers niet alleen om topsporters die incidenteel een sportactiviteit bezoeken, maar ook de vaste trainer is binnen dit onderzoek een rolmodel. Daarnaast zijn rolmodellen ook bepalend voor de situationele motivatie, voor de momentopname.

De sportieve context heeft dus een groot effect op de motivatie van jongeren binnen sport. Rolmodellen spelen daarin een belangrijke rol. Zij zijn mede bepalend voor de ervaringen van de jongeren. Contextuele ervaring draagt sterk bij aan de sportbeleving.

Voor het onderzoek dat wij gaan doen is van belang te weten op welke manier rolmodellen in sportactiviteiten kunnen bijdrage aan een positieve ervaring zodat jongeren gemotiveerd worden (meer) aan sport te gaan doen. Door het stellen van vragen over waarom jongeren aan sport doen. Wat maakt het doen aan sport leuk, of niet leuk? Wie en wat motiveert jongeren om te gaan sporten? Proberen we een zo duidelijk mogelijk beeld te krijgen van de sportmotivatie van jongeren. Het antwoord op deze vragen moet duidelijkheid scheppen in wat jongeren beweegt

DICK ADVOCaat

Geboren

27 september 1947 in Den Haag

Hoogtepunt

"Ik kan er niet één aanwijzen. Het kampioenschap met m'n amateurclubje DSVP telt voor mij even zwaar als een UEFA Cup met Zenit. Het halen van de halve finale op het EK 2004 ondanks alle rumoer eromheen, vond ik ook mooi."

Dieptepunt

"Het verliezen van de halve finale op het EK 2004. Nee, niet de heisa eromheen. Van een paar malloten die me uitschelden, raak ik niet in de war."

Idool

"Als kind het hele team van ADO met spelers als Mick Clavan, Theo Timmermans en Carol Schuurman. Die sprak ik allemaal met meneer aan. Als trainer was er maar één: Rinus Michels. Toen hij Ajax trainde, wilde hij me al hebben als speler, maar koos toen voor Neeskens. In 1984 haalde hij me bij Oranje als assistent, we zijn altijd zeer close gebleven. Tot z'n dood aan toe."

Bron: Sportweek nr 23, 2008

om te gaan sporten. Aan de hand van die informatie zullen aanbevelingen gedaan worden aan de gemeente Utrecht over wat de 'beste' setting is om jongeren sport positief te laten beleven en ze aan het sporten te krijgen/houden.

3.8 Theoretische relevantie

Naar de invloed die rolmodellen hebben op de sportbeleving van jongeren is beperkt onderzoek gedaan. Wel is er onderzoek gedaan naar de invloed die topsport heeft op mensen. Veel van dit onderzoek richt zich echter op de media aandacht die topsport krijgt en hoe dit veelal het televisiepubliek beïnvloedt. Het gaat dan voornamelijk om invloed op consumptiegedrag, gender en etniciteit. Van Den Heuvel (2003) onderzocht door middel van een kwantitatief onderzoek de relatie die gelegd kan worden tussen aandacht voor specifieke sporten die middels aansprekende prestaties extra in de media zijn geweest (kijkcijfers) en de deelnamecijfers van die sporten. De conclusie heeft betrekking op de relatie tussen kijkcijfers en deelnamecijfers. Dit geeft echter geen inzicht in de beleving over en betekenisgeving van jongeren aan (top)sport. De media als een factor van invloed op de sportbeleving komt ook in de onderzoeken van Lines (2001) en Boden (2006) aan de orde. In andere, veelal kwantitatieve onderzoeken, worden de verschillende omgevingsfactoren die van invloed zijn op de sportkeuze en sportbeleving van jongeren bekeken. Carr en Weigand (2002) onderzochten in hoeverre leraren, peers en sporthelden invloed hebben op het stellen van doelen door jongeren binnen de gymles. Giuliano en anderen (2007) onderzochten de rol die bekende atletische rolmodellen spelen in het leven van mensen. Elling (2002) ondervroeg Nederlandse jongeren over hun sportkeuze en de invloed van sporthelden daarop. Tot slot behandelt het onderzoek van Bengoechea & Streaan (2006) naast de bovengenoemde factoren ook ouders en coaches als een belangrijke factor. Door de breedte van deze onderzoeken, worden met het behandelen van verschillende factoren, vaak aannames gedaan over de invloeden, zonder dat hiernaar verder onderzoek verricht is. Invloed van topsport via de media, peers en rolmodellen zijn bij deze onderzoeken de genoemde factoren. Hoewel deze onderzoeken bijdragen aan het vormen van een theoretisch kader voor ons onderzoek gaan ze niet voldoende in op de beleving en de betekenisgeving van jongeren aan sport. Het onderwerp dat wij centraal stellen. Daarmee draagt ons onderzoek bij aan een beter begrip van één van de factoren die de sportbeleving van jongeren mogelijk beïnvloedt.

Een onderzoek dat wel aandacht heeft voor de wijze waarop rolmodellen van invloed zijn op de sportbeleving is het onderzoek van Elling (2002). Een centraal thema in haar onderzoek is het begrip sociale identiteit. Identiteitsvorming vindt plaats binnen een sociaal proces en identiteiten hebben slechts betekenis in relatie tot andere 'sociale' identiteiten. Voor ons onderzoek geldt dat we op zoek gaan naar betekenisgeving van jongeren in sport. Deze betekenisgeving plaatsen wij vanuit het symbolisch interactionisme tevens in een sociaal proces.

Elling gebruikte interviews en vragenlijsten om jongeren te vragen over hun sportkeuze en de invloed van sporthelden daarbij. Wij kiezen er in ons onderzoek voor gebruik te maken van focusgroepen, juist om ook het sociale/interactie proces van betekenisgeving van de doelgroep te kunnen onderzoeken en beschrijven.

In dit hoofdstuk zijn de kenmerken van de doelgroep jongeren omschreven. In welke fase van hun leven verkeren deze jongeren? Daarnaast is gekeken naar verschillende onderzoeken die op het gebied van rolmodellen in de sport al gedaan zijn. Er is gekeken hoe het bij jongeren zit met de motivatie om te sporten. Aan de hand van Durkheim (Birrell, 1981) is uiteengezet hoe het rolmodel de algemeen aanvaarde waarden in de sport vertegenwoordigt en hoe het deze waarden overbrengt op het individu, de jongere. Deze jongere geeft op zijn beurt betekenissen aan het rolmodel. De vraag is of en hoe deze betekenis de sportbeleving van de jongere beïnvloedt. Hoe dit door ons onderzocht gaat worden, wordt in het volgende hoofdstuk uiteengezet.

Hoofdstuk 4

Onderzoek

In dit hoofdstuk wordt uiteengezet op welke manier er onderzoek gedaan is en waarom er voor die manier gekozen is. Ook wordt de doelgroep die onderzocht is in dit hoofdstuk beschreven.

4.1 Probleemstelling

De probleemstelling valt uiteen in een doelstelling en een vraagstelling.

Doelstelling

Inzicht geven in de invloed die rolmodellen spelen in de betekenissen die jongeren geven aan hun eigen sportbeleving.

Vraagstelling

Hoe dragen rolmodellen in de sport bij aan de sportbeleving van jongeren?

Probleemeigenaar van deze probleemstelling is de gemeente Utrecht, DMO afdeling Sport, sectie beleid, cluster top- en breedtesport. Binnen de nota Sport in het hart (Gemeente Utrecht, 2007) is de volgende tekst te lezen:

‘De maatschappelijke betekenis van topsport komt met name tot uitdrukking in de relatie met de breedtesport. Topsporters en topsportevenementen stimuleren veel (jonge) mensen om zelf te gaan sporten. Topsport is een thema waaraan mensen inspiratie ontleen en waarin men elkaar kan ontmoeten. De voorbeeldfunctie van topsport kan een belangrijke rol spelen bij de ontwikkeling van de Utrechtse jeugd.

Het FIFA WK voetbal tot 20 jaar in 2005 is in alle opzichten een sportieve opsteker voor Utrecht geweest. Het evenement heeft samen met het gevarieerde UPLAY-programma, met sportieve, culturele en educatieve activiteiten, een enorme impuls gegeven aan de sportdeelname van de jeugd. De opgave is er voor te zorgen dat dit blijvend is’ (Gemeente Utrecht, 2007, pp18).

Door middel van dit onderzoek wil de afdeling Sport inzicht verkrijgen in de invloed van rolmodellen op de betekenis die Utrechtse jongeren geven aan hun eigen sportbeleving. Aan de hand van de resultaten van dit onderzoek worden aanbevelingen gedaan over de inzet van rolmodellen. Welke rolmodellen zorgen voor een positieve sportbeleving bij de Utrechtse jongeren, waardoor de sportdeelname onder de jongeren toeneemt?

4.2 Selectie van de doelgroep

De te onderzoeken doelgroep staat in de probleemstelling omschreven als jongeren. In hoofdstuk 3 is een omschrijving gegeven van deze doelgroep. Het onderzoek zal gehouden worden onder Utrechtse jongeren. Dit omdat het onderzoek gedaan wordt in opdracht van de gemeente Utrecht en de aanbevelingen dus betrekking zullen hebben op de Utrechtse situatie. In deze paragraaf wordt deze doelgroep verder gespecificeerd. Om te komen tot de selectie van de te onderzoeken doelgroep is in eerste instantie gekeken naar cijfers rond het sport- en beweeggedrag van Utrechtse jongeren.

In het voorjaar van 2007 is in Utrecht de Jeugdmonitor (Gemeente Utrecht, 2008) afgenomen onder 13 voortgezet onderwijs scholen. Klassikaal hebben leerlingen uit de eerste- en derde klas een vragenlijst ingevuld (papier of internet) die hun vroeg naar het welbevinden, de leefstijl, de leefwereld, ervaringen met school, probleemgedrag, integratie en participatie.

Wij zoomen in op de cijfers rond het sport- en beweeggedrag van de jongeren. De Jeugdmonitor is eerder tijdens het schooljaar 2004/2005 afgenomen. Daar waar de veranderingen opmerkelijk zijn zullen die vermeld worden. In bijlage 2 is een uitgebreidere resultatenlijst terug te vinden.

- In de derde klas wordt minder gesport dan in de brugklas. Zowel in de brugklas als in de derde klas sporten Turkse, Marokkaanse en vmbo-meisjes het minst.
 - In de brugklas zijn jongens (77%) vaker lid van een sportvereniging of –school dan meisjes (54%). Hier geldt hoe hoger het schoolniveau, hoe meer leerlingen lid zijn van een sportvereniging of –school. Marokkaanse (27%) en Turkse (20%) meisjes zijn het minst vaak lid van een sportvereniging of –school.
 - Van de brugklassers doet 11% mee aan naschoolse sport- of beweegactiviteiten. Vmbo-brugklassers (17%) doen het vaakst mee aan deze activiteiten. In de derde klas doet 9% van de leerlingen mee aan naschoolse sport- of beweegactiviteiten. Ook hier doen vmbo-leerlingen (15%) het vaakst mee aan deze activiteiten.
 - Van de brugklassers doet bijna een kwart mee aan de sport- en bewegingsactiviteiten van een jongerencentrum of buurthuis. Jongens (28%) vaker dan meisjes (18%). Van de Marokkaanse jongens doet meer dan de helft (58%) mee aan deze activiteiten.
 - Van de meisjes in de brugklas geeft 61% aan (meer) te willen gaan sporten. Bij de jongens ligt dat aandeel op 48%. Meisjes in de brugklas vmbo/HAVO en HAVO/VWO rapporteren vaker (meer) te willen gaan sporten, dan meisjes op het vmbo.
- (Gemeente Utrecht, 2008)

Vervolgens is op een aantal criteria gekeken wat dit betekent voor de selectie van de doelgroep binnen dit onderzoek naar rolmodellen. Criteria zijn: leeftijd, sekse, etnische achtergrond, sportieve achtergrond en onderwijstype. Wat zijn de laatste bevindingen op sport- en beweeggedrag van Utrechtse jongeren kijkende naar de Jeugdmonitor Utrecht 2007 en wat zijn de doelen die de afdeling Sport van de gemeente Utrecht nastreeft met haar sportbeleid?

Leeftijd

Gekozen is voor de leeftijd 12 tot en met 14 jaar (de eerste twee leerjaren van het voortgezet onderwijs). In deze leeftijd verandert er veel voor de jongeren en zijn zij erg 'vormbaar' en te beïnvloeden. De overgang naar het voortgezet onderwijs is een grote stap die er bij jongeren voor kan zorgen dat zij stoppen met sporten in georganiseerd verband (de Vos, 2002). In afwachting van het huiswerk dat de jongeren gaan krijgen en de langere schooldagen die er gemaakt gaan worden, denken jongeren geen tijd meer te hebben om te sporten. Het is dus een periode die invloed heeft op hun sportgedrag. Daarnaast is het de leeftijd waarop jongeren zich gaan identificeren met anderen. Bij welke groep hoor je? Welke kleding ga je dragen? Een leeftijd waarin er gezocht wordt naar rolmodellen.

Daarnaast is uit de Jeugdmonitor gebleken dat het aantal jongeren dat sport in de eerste klas hoger ligt dan in de derde klas, maar ook dat een hoger percentage leerlingen (meer) aan sport zou willen doen (Gemeente Utrecht, 2008). Hoe bereiken we deze jongeren en hoe zorgen we er dus voor dat het percentage sportende jongeren in de derde klas toe zal nemen.

Sekse

Bij dit onderzoek zijn meiden en jongens betrokken. De beweegachterstand bij meiden is het grootst (Gemeente Utrecht, 2008). De afdeling Sport van de gemeente Utrecht heeft als doel de beweegachterstand bij deze groep terug te dringen (Gemeente Utrecht, 2007). De gemeente wil zich echter niet alleen op meiden richten. Ook bij jongens wil de gemeente weten wat de invloed van rolmodellen op het sportgedrag is. Omdat jongens en meiden in deze leeftijd een behoorlijke invloed op elkaar kunnen hebben is besloten om de groepen tijdens de interviews te scheiden. Er hebben dus alleen meiden of alleen jongens deel uitgemaakt van de interviewgroep, maar binnen beide seksen zijn interviews afgenomen.

Etnische achtergrond

Vanuit de afdeling Sport, maar ook vanuit de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, ligt de interesse voor onderzoek momenteel op de Vogelaarwijken. De aanname vanuit de afdeling Sport is dat in deze achterstandswijken de invloed van rolmodellen groter is dan de rol van ouders. Een volgende aanname vanuit de afdeling is dat de invloed van ouders hier lager is door het opleidingsniveau van de ouders. De afdeling Sport wil geen onderscheid maken naar

etniciteit, maar juist gebruik maken van de setting waarin de jongeren met elkaar sporten. Feit is wel dat de overgrote meerderheid van de bevolking in de Vogelaarwijken van allochtone afkomst is. De geselecteerde scholen hebben een groot aandeel leerlingen die woonachtig zijn in de Vogelaarwijken. De scholen is gevraagd om bij de selectie van de doelgroep rekening te houden met de populatie van de leerlingen. Als 80% van de leerlingen op school de Marokkaanse nationaliteit heeft, heeft 80% van de focusgroep die ook. Dit omdat uit de cijfers van de Jeugdmonitor (Gemeente Utrecht, 2008) blijkt dat de deelnamecijfers binnen de sport verschillen als gekeken wordt naar nationaliteit.

Sportieve achtergrond

Er zijn sporters en niet-sporters betrokken bij het onderzoek. Bij de niet-sporters spreken we van jongeren die op het moment van het interview geen lid waren van een sportvereniging, niet ongeorganiseerd of anders georganiseerd sportten. Onder sporters verstaan we jongeren die ten tijde van het interview lid waren van een sportvereniging, ongeorganiseerd of anders georganiseerd sportten. Dit om voor sporters en niet-sporters aanbevelingen te kunnen doen.

Onderwijstype

Jongeren op het vmbo scoren het laagst wat betreft sportdeelname (Gemeente Utrecht, 2008). Daarnaast loopt er vanuit de afdeling Sport op een vijftal vmbo scholen een sportstimuleringsproject: Enjoy Sports! Een sportstimuleringsprogramma dat probeert met een sport- en beweegaanbod onder en direct na schooltijd Utrechtse vmbo jeugd in beweging te krijgen. Op die scholen beschikten de onderzoekers over ingangen om focusgroepen samen te kunnen stellen en de interviews af te kunnen nemen.

Onderzoeksgroep

Dit onderzoek naar de invloed van rolmodellen op het sportgedrag van Utrechtse jongeren heeft zich gericht op meiden en jongens in de leeftijd van 12 tot en met 14 jaar die woonachtig zijn in de Utrechtse Vogelaarwijken en vmbo onderwijs volgen.

4.3 Type onderzoek

Wij hebben gekozen voor het doen van kwalitatief onderzoek, omdat er op zoek gegaan is naar betekenissen. Specifiek betreft het interpretatief onderzoek. Dit lijkt wellicht tegenstrijdig met de veel genoemde verbinding tussen topsport en breedtesport. In de aanleiding van dit onderzoek wordt veelvuldig de aanname genoemd dat de aandacht voor topsport middels rolmodellen de sportdeelname onder jongeren vergroot. Onderzoek naar deze aanname zou

vanwege het causale verband, gezien kunnen worden als een positivistisch onderzoek, waarbij deze aanname/theorie getoetst is.

Dat was echter niet de opzet van het onderzoek. We spreken hier van een interpretatief onderzoek, omdat op zoek gegaan is naar de betekenissen die de jongeren geven aan de rolmodellen. De jongeren geven bewust invulling aan de wereld om zich heen en reageren niet slechts op impulsen van buiten af. Ze maken bewust keuzes en afwegingen op basis van hun interpretaties en ideeën.

'So, human action can only be understood by relating it to the conscious intentions, motives, and purposes, and ultimately the values of the agent who performs it.' (Henn, 2006)

Als onderzoekers hebben we getracht het gedrag en de motieven van jongeren te begrijpen. Met de resultaten proberen we vervolgens bij te dragen aan het vormen van een beeld over de invloed die rolmodellen hebben op de sportbeleving van Utrechtse jongeren. De theorie is in dit onderzoek sturend en de eigen analyse is leidend.

4.4 Procedure en datacollectie

Gekozen is voor de dataverzamelmethode focusgroepen om de mening van de jongeren te kunnen achterhalen.

Focusgroepen

Aan de hand van focusgroepen is gekeken welke factoren van invloed zijn op de sportbeleving van jongeren. Specifiek is binnen de focusgroepen ingegaan op hoe de jongeren aankijken tegen rolmodellen in de sport. Middels een lijst met topics en voorbeelden hebben er gesprekken plaats gevonden met groepen jongeren. Er is gekozen voor deze manier van interviewen, omdat deze manier bij jongeren meer reactie oproept dan wanneer je een persoonlijk gesprek met deze jongeren aangaat. Deze methode van datacollectie sluit aan bij de symbolische interactie theorie die een belangrijke plaats heeft binnen dit onderzoek. In de interviews was de interactie tussen de jongeren van belang om de betekenissen te kunnen achterhalen. Daarnaast voelen de jongeren zich in een groep meer op hun gemak en zullen ze eerder hun mening geven. Dit omdat een ander ook zijn mening geeft. Jongeren zijn mondiger wanneer ze zich op hun gemak voelen. Dit kwam in de interviews duidelijk naar voren. Zowel jongens als meiden hebben op elkaars mening gereageerd of aan de hand van de mening van anderen hun antwoord bijgesteld.

Het gebruiken van focusgroepen als methode had een aantal voordelen: Het leverde veel data op, het stimuleerde respondenten tot het geven van hun mening en het zorgde voor veel en uitgebreide informatie.

De samenstelling van de focusgroepen hebben de onderzoekers overgelaten aan de mensen die met de jongeren werken (docenten lichamelijke opvoeding). Zij kennen de jongeren goed genoeg om te weten welke groepssamenstelling de meeste data op zou kunnen leveren. De criteria die meegegeven zijn, waren de volgende:

- De groep bestaat uit alleen jongens of alleen meiden;
- De groep heeft vijf deelnemers;
- Het zijn eerste- of tweedejaars leerlingen;
- Qua samenstelling naar etniciteit is de groep een afspiegeling van de school;

De respondenten zijn gevraagd om toestemming om het interview op te nemen op een bandrecorder. Daarnaast is aangegeven dat de resultaten anoniem en vertrouwelijk verwerkt worden. De grote van een focusgroep binnen dit onderzoek lag rond de vier á vijf personen. Er zijn in totaal acht interviews afgenomen (vier jongens en vier meiden). In totaal werden er 38 jongeren gehoord.

De focusgroepen werden door één van de onderzoekers geleid. De ander heeft het proces geobserveerd, aantekeningen gemaakt en is ingesprongen waar nodig. Door met twee interviewers te werken waarvan één zich grotendeels op de achtergrond hield werd op meer momenten doorgevraagd dan wanneer er één interviewer geweest was. Nu hoorde de tweede interviewer andere jongeren soms opmerkingen maken waar later op ingehaakt kon worden.

De focusgroepen zijn opgenomen met een bandrecorder, waarna ze woord voor woord uitgewerkt zijn. De interviews zijn afgenomen op school, voor de jongeren een veilige omgeving. Zij waren onder elkaar en hoefden niet speciaal naar een locatie toe te komen voor de focusgroepen. Als dank voor hun inzet hebben de jongeren kaarten voor een thuiswedstrijd van FC Utrecht ontvangen.

4.5 Labeling en analyse van interviewgegevens

Om te komen tot een antwoord op de deelvragen, zijn per deelvraag verschillende vragen bedacht die aan de jongeren zijn voorgelegd tijdens de interviews. Om de verkregen interviewgegevens te kunnen analyseren zijn aan de antwoorden van de ondervraagde jongeren labels (kenmerken) toegekend. Hieronder staan de labels genoemd:

1. Betekenisgeving
2. Aanraking met sport
3. Passieve sportbeleving

4. Motivatie
5. Sportheld
6. Rolmodellen
7. Nadoen van rolmodellen
8. Beïnvloeding sportkeuze

De interviews zijn volledig uitgeschreven. Ieder interview is doorgenomen en gekeken is waar de bovenstaande labels aan de orde kwamen. In de kantlijn van de uitwerking zijn deze labels geplaatst. De diverse labels zijn onder te verdelen in verschillende sublabels. Zo komt onder het label motivatie niet alleen aan de orde wie de jongeren kan motiveren om te gaan sporten, maar ook waarom ze sporten en wat ze er leuk en niet leuk aan vinden. De verschillende sublabels zijn opgenomen in bijlage 3.

Om de verkregen gegevens te kunnen analyseren is per deelvraag een overzicht aan verkregen labels en sublabels gemaakt. Deze sublabels zijn onder te verdelen in een dimensie en een lading. De verkregen onderzoeksgegevens worden in het volgende hoofdstuk besproken. Omdat de jongens en meiden apart zijn geïnterviewd worden deze resultaten daar waar verschillen zijn apart besproken. In totaal zijn er 19 meiden en 19 jongens geïnterviewd.

Hoofdstuk 5

Resultaten en discussie

In dit hoofdstuk worden aan de hand van de verkregen analysegegevens de resultaten per deelvraag besproken. Daarnaast wordt weergegeven hoe de resultaten zich verhouden tot de literatuur die beschreven staat in de hoofdstukken 2 en 3.

Omdat er gewerkt is met focusgroepen en een topiclijst, zijn niet in alle interviews alle vragen aan de orde geweest. Daarnaast is binnen het ene interview verder doorgevraagd op een antwoord dan bij een ander interview. Niet alle jongeren konden even goed verwoorden waarom ze iets vonden. De meiden konden over het algemeen beter uitleggen waarom ze een bepaalde mening hadden dan de jongens. De meiden beschikten over een beter taal- en spraakvermogen dan de jongens die ondervraagd zijn. Alle jongeren vonden het leuk om mee te werken aan de interviews en te praten over een onderwerp dat hun aanspreekt: sport. Ieder interview heeft dan ook informatie opgeleverd die bruikbaar was voor de beantwoording van de hoofdvraag van dit onderzoek. Om aan te geven hoe de jongeren bepaalde gevoelens onder woorden hebben gebracht zijn er in de resultaten, citaten uit de verschillende interviews verwerkt.

5.1 De betekenis van sport voor Utrechtse jongeren

Deelvraag 1: Welke betekenis geven Utrechtse jongeren aan sport?

Resultaten

Door de jongeren tijdens de interviews te vragen waar zij aan denken als ze het woord sport horen hebben we geprobeerd te achterhalen welke betekenis zij geven aan sport. Daarnaast is de betekenis van sport terug te vinden in de resultaten bij de vraag welke sport jongeren graag zouden willen doen en waarom. Er zijn een zevental verschillende thema's te onderscheiden waarbinnen de antwoorden van de jongeren te rangschikken zijn. De jongeren noemen drie leidende thema's in de betekenis die sport voor ze heeft. Het gaat daarbij als eerste om het thema sporten, de verschillende sporten die er zijn zoals basketbal, voetbal of tennis. In de focusgroepen was dit veelal de eerste reactie van de jongeren. Daarnaast komt naar voren dat sport voor de jongeren geassocieerd wordt met lichamelijke/gezondheid (conditie, zweten, bewegen) en emotie/beleving (plezier, sportiviteit en winnen). De meiden noemden alle thema's nagenoeg even vaak, bij de jongens werden er minder antwoorden gegeven die betrekking hadden op emotie/beleving.

R: Niet alleen maar om te winnen, je moet ook plezier hebben. Ja, winnen is natuurlijk wel leuk, maar het is wel leuk als je plezier hebt in je team en niet altijd geruzie of zo.

(Via Nova College, meiden)

Voor het duiden van de betekenis van sport is de jongeren gevraagd naar waar ze in aanraking met sport komen en met wie ze sporten. Dit omdat de setting (waar en met wie) waarin jongeren sporten van belang is voor de betekenisgeving aan sport en de setting waarin ze rolmodellen zullen ontmoeten. De jongens sporten vooral in de buitenruimte (buurt en trapvelden). Dat kan onderling zijn of onder begeleiding van het sportbuurtwerk van de welzijnsstichting.

R: Ja. Soms hé ga je naar het buurthuis of de sporthal en dan zijn daar mensen, kinderen die ook wat willen doen. En dan ga je met hun mee.

I: Dus soms ga je alleen en soms neem je vrienden mee?

R: Ja, of soms zijn ze daar al.

I: En spreek je dan van te voren af?

R: Ja, soms wel. Soms zijn ze al in de straat en soms spreek ik af.

(Vader Rijn College, jongens)

Meiden sporten weinig buiten. Veelal komen meiden in aanraking met sporten binnen de schoolsituatie. Dit kan zijn binnen de gymles of in het naschools aanbod. Daarnaast geven de meiden de vereniging aan als plek waar ze sporten.

Zowel de jongens als de meiden geven aan dat ze vooral sporten met vrienden. Daarnaast sporten de ondervraagde jongeren met andere jongeren die er ook zijn en teamgenoten.

R: Of je gaat met je vriendinnen. Of je gaat er op en dan ga je daar mensen leren kennen die daar op zitten.

I: Ja. Dus dat zijn nieuwe mensen?

R: Ja dat zijn nieuwe mensen. Of je gaat met je vriendinnen je inschrijven. Van alles. Het kan ook met vreemde mensen en met vriendinnen.

(Vader Rijn College, meiden)

Discussie

De betekenissen die de jongeren in dit onderzoek geven komen voor een groot deel overeen met de trends die door Buisman (1995) werden gevonden. Ook in deze focusgroepen kwam diversiteit in betekenisverlening naar voren. Voor de een staat winnen voorop, voor andere is het hebben van plezier belangrijk. Bij de meiden wordt ook afvallen genoemd.

Daarnaast blijkt uit de resultaten dat ook hier lichaamsbeleving een trend is.

I: En zijn er ook dingen die niet leuk zijn aan sport?

R: Nee, ik weet niet hoor, eigenlijk niet. Je beweegt veel en gaat zweten en je conditie gaat ook omhoog, dat is ook een voordeel.

(Meerstroom College, jongens)

I: En waarom doe je aan sport?

(...)

R: Goed voor je lichaam.

R: En het is gewoon gezond.

R: Meer conditie.

(Delta College, jongens)

Het onderzoek van Buisman had betrekking op jongeren binnen een sportvereniging. De vergelijkbare uitkomsten in het huidige onderzoek, ondersteunen de conclusie dat er geen grote verschillen in betekenisgeving zijn tussen jongeren die sporten binnen een vereniging en jongeren die veelal sporten buiten de setting van de vereniging. Naast dat de resultaten van dit onderzoek vergeleken worden met dat van Buisman (1995) kijken we ook naar hoe de resultaten zich verhouden tot de domeinen die Weick (1995) noemt met betrekking tot betekenisgeving.

Volgens Weick is het proces van betekenisgeving gericht op aandacht voor datgene wat in het verleden heeft plaatsgevonden. Ook deze jongeren baseren de betekenissen die ze hebben bij sport op ervaringen uit het verleden. Er worden voorkeuren en prioriteiten gegeven aan ervaringen die er toe doen. Dit kan verklaren waarom zowel in dit onderzoek als het onderzoek van Buisman een diversiteit in betekenisverlening te onderscheiden is. Immers in het verleden hebben de jongeren verschillende ervaringen opgedaan, waarbij elk een eigen oordeel aan de ervaring gegeven heeft. De één hecht meer belang aan ervaringen van winnen uit het verleden, terwijl voor een ander het plezier in bewegen en sporten hetgeen is dat de grootste indruk heeft achtergelaten.

Naast het retrospectieve domein dat hiervoor beschreven is, wordt betekenisgeving tevens als een sociaal proces door Weick beschreven. In de focusgroepen en de antwoorden van de jongeren komt dit nadrukkelijk aan de orde. De jongeren reageren op elkaar als ze naar de betekenis van sport gevraagd wordt. Hierin worden begrippen met elkaar geassocieerd. De één noemt iets en de ander reageert daarop.

De betekenisgeving aan sport heeft, zoals hierboven beschreven, ook al eerder plaatsgevonden. De ervaringen die jongeren hebben opgedaan vonden plaats in een sociale setting. Ervaringen worden gedeeld, besproken en daarmee gedeeld. Dit gebeurt expliciet als er naar gevraagd wordt in de focusgroepen, maar de jongeren geven ook aan dat ze met elkaar over sport praten. Het praten over sport door jongeren komt terug in de behandeling van deelvraag 3 over passieve sportbeleving.

Jongeren sporten voornamelijk met vrienden. De jongeren verkeren in een levensfase waarin de vriendengroep een steeds belangrijke rol gaat spelen in de opvoeding (Berk, 1997). Binnen deze vriendenkring gelden bepaalde regels, en één daarvan is dat niet iedereen daar zomaar binnen past (Berk, 1997). Het vaststellen van de regels die gelden binnen een vriendengroep waarmee gesport wordt, is een proces van betekenisgeving zoals omschreven door Weick (1995). Binnen de vriendengroep waarmee gesport wordt, geven de jongeren betekenissen aan sport en aan de ervaringen die ze daar op doen. De groep waarmee gesport wordt kan per keer verschillen, toch gelden er telkens regels. De groep waarbinnen gesport wordt is een 'interaction order' (Goffman in Fine en Smith, 2006). Zowel Berk als Goffman noemen regels (basisregels) van interactie die aanvaard moeten worden om deel uit te kunnen maken van de groep. Jongeren geven in de focusgroepen niet expliciet aan dat deze regels gelden, maar het bestaan ervan valt af te leiden uit de antwoorden die jongeren geven op de vraag waarom sport wel of niet leuk is. Niet eerlijk spelen, uitschelden, ruzie, vechten, egoïstisch spelen en ongezellig zijn veel genoemde antwoorden.

R: Als iemand egoïstisch speelt of zo.

R: Als die heel de tijd maar loopt te wachten op de bal.

I: Ja

R: Niet eerlijk spelen.

I: Kun je daar een voorbeeld van noemen?

R: Van wat?

I: Nou van dat het niet leuk was, van dat iemand egoïstisch was.

R: Ja toen ging ik voetballen en toen stond ik goed voor het doel en zo en toen wilde die persoon de bal niet naar mij passen. Dus hij speelt egotistisch en pakte ook heel de tijd de bal van iedereen af.

(Delta College, meiden)

Bij de beantwoording van de volgende deelvraag wordt hier dieper op in gegaan.

5.2 Motivatie om te sporten

Deelvraag 2: Hoe raken Utrechtse jongeren gemotiveerd om te sporten?

Resultaten

Tijdens de interviews is aan de jongeren gevraagd waarom ze aan sport doen en wat ze leuk en niet leuk vinden aan sport. Kijkende naar de antwoorden die gegeven zijn, valt op dat ook hier een aantal thema's sterk vertegenwoordigd zijn. Gezondheid (fit blijven/bewegen, goed voor je, afvallen) wordt zowel door de jongens als de meiden meerdere keren genoemd als een reden om aan sport te doen. Daarnaast doen zowel de jongens als de meiden aan sport omdat het leuk is, ze er plezier aan beleven en ze er anderen leren kennen. Bij de meiden speelt het thema lichamelijke conditie (hard worden/voor jezelf opkomen) een grotere rol dan bij de jongens.

R: Om hard te worden.

R: Ligt er aan als je op ballet gaat, dan wordt je niet hard.

I: Maar wat bedoel je met hard worden?

R: Bijvoorbeeld. Kijk je gaat op Thai boksen en je krijgt een stoot, dan ben je dat al gewend.

Gewoon dat je tegen een stootje kan. Dat je gewoon tegen een stoot kan.

R: En het is gewoon zelfverdediging.

R: Ja zelfverdediging. Bijvoorbeeld als je aangevallen wordt dat je dan weet wat je moet doen. En niet dat je op je kop krijgt voor niks.

R: Het is ook voor je afleiding.

R: En voor je hobby, voor wat je echt leuk vindt. Voor de lol.

(Vader Rijn College, meiden)

Meiden zien sport tevens als een vorm van vrijetijdsbesteding (een hobby). De jongens noemen dit in de interviews niet als reden om aan sport te doen.

R: Omdat het je hobby is. Ik zit op voetbal en als ik dan zaterdag en vrije dag heb, dan mis ik voetbal wel, dan heb ik echt zin om te voetballen.

(Via Nova College, meiden)

De jongeren sporten vooral omdat ze er mensen leren kennen, ze het met vrienden kunnen doen en het gezellig is. Voor de ondervraagde jongens is het leren van (nieuwe) trucjes daarnaast een reden om sport leuk te vinden.

I: Maar wat is er allemaal leuk aan sport?

(...)

R: Trucjes met de bal.

R: Hooghouden.

R: Iemand dollen.

(Delta College, jongens)

Sport is volgens de ondervraagde meiden niet leuk op het moment dat je moe wordt, je spierpijn krijgt of je gaat zweten. Daarnaast noemen de meiden verliezen en niet eerlijk en egoïstisch spel (allen binnen het thema negatieve sfeer) als redenen om het sporten niet leuk te vinden. Bij de jongens speelt de negatieve sfeer ook een rol. Verliezen en ruzie noemen zij wanneer hen gevraagd wordt waarom sport niet leuk is. Ook blessures en zweten dragen negatief bij aan de sportbeleving.

I: Goed, en zijn er ook nog dingen die er niet leuk zijn aan sport?

R: Ehm... Als je geblesseerd raakt, dan kun je even een tijdje niet trainen of voetballen of ja...

I: Ja... Andere dingen, jij?

R: Zweten, stinken.

(Delta College, jongens)

De meiden en jongens zijn ook gevraagd wie hun enthousiast kan krijgen om te gaan sporten. De coach/trainer, ouders, vrienden en de meiden zelf kunnen de meiden aan het sporten krijgen. Dit gebeurt door de meiden aan te moedigen of ze aandacht te geven.

I: (...) Hoe krijg je dan zin in sport?

R: Gewoon zin maken.

I: Dat doe je zelf?

R: Ja

R: Als het lekker weer is dan gaat dat vanzelf.

R: Of als je iemand ziet fietsen of ziet sporten, dan wil je wel gewoon meedoen.

(...)

R: Soms ga je gewoon naar het park en dan zijn daar vrienden en dan wil je gewoon meedoen met hun.

(Meerstroom College, meiden)

Bij de jongens zijn het ouders en vrienden die ze zin geven om te gaan sporten. Dit door te vragen of ze mee gaan of door ze aan te moedigen.

Discussie

Ook in deze antwoorden is de eerste trend die Buisman (1995) benoemt in zijn onderzoek te herkennen. Plezier beleven en bewegen worden ook hier genoemd als redenen om te bewegen. Daarnaast komt uit de resultaten naar voren dat de jongeren door vrienden en coaches gemotiveerd kunnen worden om te gaan sporten. De rol die peers volgens Berk (1997) en Kohnstamm (2002) spelen zien we dus ook in deze deelvraag terug. Zij kunnen jongeren motiveren om te gaan sporten en maken het sporten voor zowel de jongens als de meiden leuk. Bengoechea en Streaan (2006) halen de rol van ouders en coaches aan. In de resultaten die hierboven beschreven staan komt ook naar voren dat de meiden de ouders en hun coach noemen als motivator. De ondervraagde jongens noemen de ouders als personen die hun enthousiast maken om te gaan sporten.

I: En wie maakt jullie enthousiast om te gaan sporten?

R: Onze coach, trainer.

I: Ja hoe kan dat dan? Hoe kan iemand jou enthousiast maken om te gaan sporten?

R: Gewoon, bijvoorbeeld dan eerst gaan we iets doen ofzo, een oefening en dan gaat ie helemaal uitleggen wat we zaterdag gaan doen en dan heb je veel meer zin om het te spelen.

(Via Nova College, meiden)

R: Gewoon, ze maken de wedstrijd leuk. Mijn vader komt heel vaak het veld op, of langs de zijlijn. En dan schreeuwt hij onze namen en kom op, kom op. En dan begint iedereen te lachen. En als iemand je aanmoedigt dan wordt je ook beter. Ja.

I: Ja? Geeft dat je vertrouwen?

R: Ja, meer dan dat iemand op je loopt te schelden.

I: Het maakt dus wel uit hoe iemand je aanmoedigt.

R: Ja. Positief coachen.

(Via Nova College, jongens)

Blanchard (2006) stelt dat de sportieve context van invloed is op de motivatie om te sporten bij jongeren. Ook uit de resultaten van dit onderzoek komt dit naar voren. Het samen zijn met vrienden en het beleven van plezier zijn redenen om aan sport te doen en het leuk te vinden. Redenen die genoemd worden waarom sport niet leuk is, hebben meer betrekking op andere factoren. Het moe worden, zweten en verliezen horen bij het sporten en worden genoemd als niet leuk aan sport. Het leuke aan sport overheerst. Daarnaast wordt de negatieve sfeer door de ondervraagde jongeren genoemd als niet leuk aan sport. Dit heeft betrekking op de sportieve context, maar wordt door de jongeren niet gezien als reden om niet meer te sporten.

Zowel de meiden als de jongens die hebben meegedaan aan het onderzoek geven aan dat zij enthousiast raken om te gaan sporten op het moment dat zij aangemoedigd worden en aandacht krijgen. Het beter worden is een reden om sport leuk te vinden. Persoonlijke groei en ontwikkeling als basis voor motivatie zijn net als bij Blanchard (2006) terug te vinden binnen de resultaten van de interviews.

5.3 Sportbeleving en media

Deelvraag 3: Hoe kijken Utrechtse jongeren aan tegen sport in de media? Beïnvloeden de media de sportbeleving van de Utrechtse jongeren?

Resultaten

Bij deze deelvraag hebben we de jongeren gevraagd naar hun kijkgedrag met betrekking tot sport. Ook is er gevraagd of de jongeren over sport praten en waar het dan over gaat. Daarnaast is gevraagd wat ze zich kunnen herinneren van de finale van het WK voetbal in 2006.

Voetbal als kijksport op TV is zowel bij de jongens (10) als bij de meiden (5) het populairst. Daarbij valt op dat er bij de meiden een grotere diversiteit in sporten is die ze kijken. Sport wordt vooral gekeken via het medium TV. Jongens noemen ook internet (You tube). De meiden (6) geven ook aan dat ze naar sport kijken op de vereniging.

Meiden en jongens vinden kijken naar sport leuk, omdat je ervan kan leren. Bij beiden wordt het nadoen van acties genoemd. Daarnaast kijken de jongeren naar sport om hun favoriete team/speler te volgen. De jongens geven ook aan dat de spanning het leuk maakt. Behalve wat sport kijken leuk maakt is ook gevraagd wat er niet leuk aan is. Daarbij worden een stuk minder antwoorden gegeven dan bij wat leuk is. Jongens vinden het niet leuk als hun team verliest, meiden vinden het kijken naar sport soms saai.

I: Gaan we door. We hebben het al even gehad over kijken naar sporten. Wat we eigenlijk willen weten is wat jullie leuk vinden aan kijken naar sport. Of wat je er niet leuk aan vindt. Maar laten we beginnen met wat je leuk vindt aan sport.

R: Nou je kan kijken dat je er beter van wordt en dat je er wat van leert. Of dat je zo voor dat team bent en dan kan je aanmoedigen. Dat het spannend is.

(Vader Rijn College, jongens)

Bij zowel de jongens (12) als de meiden (8) zorgt het kijken naar sport er ook voor dat ze zin krijgen om te sporten. Er is gevraagd waarom dat zo werkt. De meiden geven aan dat dit voornamelijk zo werkt als ze anderen zien sporten, dus niet op TV, maar bijvoorbeeld bij de vereniging. Dan krijgen ze zin om mee te doen.

I: Als je kijkt dan krijg je zin?

R: Ja, daarom dat ik ook al zei dat als je je vrienden ziet sporten in het park dan wil ik dat ook heel graag.

(...)

R: Bijvoorbeeld als je iemand ziet en die is goed bezig, ja dan wil je dat ook laten zien.

(Meerstrom College, meiden)

Jongens krijgen zin omdat ze de trucs of acties die ze op TV gezien hebben zelf willen gaan uitproberen, of het zien van een bekende speler zorgt ervoor dat ze zin krijgen om zelf te gaan sporten.

De geïnterviewde jongeren geven aan dat ze veel over sport praten. Dit doen ze met elkaar (vrienden) of met teamgenoten. De jongeren bespreken dan de wedstrijden op TV en de wedstrijden die ze zelf gespeeld hebben.

I: Ja, maar dat kan ook over wat er op TV is geweest. Net als gisteravond is er voetbal op TV geweest. Hebben jullie het daar dan over?

R: Ja, tuurlijk volgende dag, hoe je team het gedaan heeft. Wie heeft er een doelpunt gemaakt.

Wie de uitbinker was, wie heeft er goede acties gedaan?

(Meerstream College, jongens)

Aan de jongeren is tijdens de focusgroepen de vraag gesteld wat ze zich kunnen herinneren van de WK finale 2006 tussen Italië en Frankrijk. Niet de uitslag of de uiteindelijke winnaar blijkt het voornaamste, maar de kopstoot van Zidane. Bij zowel de jongens als de meiden is dit het meest genoemde antwoord.

I: Frankrijk tegen Italië was het. Kan je je daar iets van herinneren?

R: Oh ja. Toen had die ene wat gezegd over zn moeder en toen zei hij wat zeg je en toen bem en toen kreeg hij een rode kaart.

(Vader Rijn College, meiden)

Na deze vraag is de jongeren ook gevraagd of ze situaties van TV terugzien in de eigen sportervaringen. Hierbij worden niet heel veel voorbeelden genoemd. Dat wat genoemd wordt zijn zowel positieve als negatieve situaties. Door de jongens wordt het nadoen van trucs die ze gezien hebben (4) genoemd. Daarnaast worden door zowel de jongens als de meiden binnen de interviews uitschelden en agressie genoemd als negatieve situaties die ze terug zien.

Discussie

In de resultaten van de bovenstaande deelvraag komt de rol en de invloed van de media naar voren. De geïnterviewde jongeren kijken graag naar sport en betrekken het op hun eigen sportbeleving. Dit doen ze voornamelijk door trucs en acties van sporters op TV na te doen. Daarnaast herkennen ze situaties van sport op TV terug in hun eigen sportervaringen. Carr en Weigand (2002) concluderen in hun onderzoek dat de media een grote invloed heeft op de persoonlijke doelen die kinderen zich stellen. Dit doen de media door het beeld dat de jongeren van de sporters ontvangen. In dit huidige onderzoek gaat het niet om kinderen maar jongeren. Toch blijkt uit de bovenstaande resultaten dat de media één van de invloeden is op de betekenisgeving bij jongeren. Carr en Weigand gaan in op de manier waarop rolmodellen door de media worden neergezet. De media heeft daarin een machtspositie. In deze deelvraag is dat niet nadrukkelijk aan de orde gekomen. Uit de resultaten blijkt echter wel dat voetbal heel populair is onder de jongeren. De vraag is of dit komt doordat voetbal zoveel door de media worden aangeboden of omdat voetbal onder de jongeren populair is. De media hebben in elk geval de macht om bepaalde sporten meer of minder aandacht te geven en daarmee ook de populariteit onder jongeren te beïnvloeden. Daarnaast gaan Carr en Weigand (2002) in op de wijze waarop de media sporthelden als rolmodellen neerzetten. Enerzijds door als bron van nationale trots en gevraagd om nationale tradities uit te dragen, anderzijds kunnen de media sporthelden ook breken door ze als schurken af te schilderen. De jongeren erkennen dat topsporters een voorbeeldfunctie hebben.

I: Je was er verdrietig over, ja, want jij noemde net Zidane als degene die je graag zou ontmoeten.

R: En een paar dagen later gaf hij een interview, een verklaring. Waarin hij zei dat hij hem uitschold, en toch vind ik dat je je niet zo moet verlagen.

R: Hij geeft een slecht voorbeeld. Hij is toch een voorbeeld voor veel kinderen.

(Via Nova College, jongens)

I: Hoe werkt dat dan denk je?

R: Omdat kinderen gaan altijd alles en iedereen nadoen.

R: Misschien was het wel hun favoriete speler of zo?

(Via Nova College, meiden)

De jongeren vinden dat topsporters zich op een bepaalde manier dienen te gedragen.

I: En wat zo'n speler buiten het veld doet? Sommige zijn heel erg in het nieuws en anderen juist weer helemaal niet.

R: Moet hij wel gewoon normaal zijn eigenlijk.

I: En wat is normaal?

R: Niet aan de drugs. Niet zoals Maradona worden.

R: Niet iedere avond gaan feesten.

I: Ze moeten wel wat over hebben voor de sport?

R: Ja, heel veel.

(Via Nova College, jongens)

Volgens Boden (2006) hebben popsterren en topsporters een grote invloed op de ontwikkeling van de identiteit van kinderen. De relatie zoals genoemd door Boden komt niet terug in de antwoorden die door de jongeren gegeven worden. Dat de media invloed hebben op de sportbeleving van jongeren komt wel uit de resultaten naar voren. Het verschil in uitkomst kan te maken hebben met het verschil in leeftijd onder de doelgroep. Daarnaast is invloed op de identiteit van jongeren in dit onderzoek minder aan de orde geweest. Goed is wel om onderscheid te maken tussen invloed op gedrag en identiteit. Uit de resultaten blijkt dat het gedrag van de jongeren door de media beïnvloed wordt, door het nadoen van trucs en acties, maar ook zien de jongeren situaties van TV terug in hun sportervaringen. Het gaat echter te ver om te concluderen dat de identiteit van de jongeren daarmee beïnvloed wordt.

I: Nee? Zijn er andere die dat wel doen. Dat als ze iets op TV gezien hebben, dat ze dat dan op die manier nadoen en ook denken ze...

R: Ja, tuurlijk iedereen doet dat, als je zegt dat je dat niet doet ben je een leugenaar. Iedereen doet dat ik ook. Als ik aan het basketballen ben, denk ik ook dat ik Michael Jordan ben.

(Vader Rijn College, jongens)

Uit de resultaten blijkt dat de media van invloed zijn op de betekenisgeving van de jongeren. Een aantal van de door Weick (1995) genoemde domeinen geven inzicht in hoe dit proces in relatie tot de media verloopt. Weick stelt dat betekenisgeving gefocust is op aanwijzingen, die voeding geven aan het proces van betekenisgeving. De kopstoot van Zidane in de WK finale is daar een treffend voorbeeld van. Het is waarschijnlijk één van de meest besproken sportmomenten van de afgelopen jaren en daarmee voeding voor het proces van betekenisgeving. Ruim twee jaar later ontlokt het in de focusgroepen vele reacties onder de jongeren. Naast het voorbeeld van Zidane zijn er meer aanwijzingen die door de jongeren worden opgepikt en die zorgen voor interactie en daarmee betekenisgeving. De jongeren geven aan dat ze praten over sport. Ze kijken naar acties en gaan ze nadoen. De acties zijn daarmee de aanwijzingen waarover Weick spreekt. Dit terugkomen van mediabeelden in de sportbeleving van jongeren is een voortdurend proces. Telkens zijn er weer nieuwe acties, spelers en wedstrijden die worden uitgezonden en worden besproken door de jongens en meiden. Zoals in de resultaten

aangegeven is, is één van de belangrijkste redenen om te kijken om ervan te leren of trucs/acties na te doen. Daarmee wordt het kijken van sport een onderdeel van de betekenisgeving. Het praten, kijken en doen van sport door de jongeren zijn daarmee te zien als drie parallellen processen die elkaar beïnvloeden en daarmee de betekenisgeving van jongeren aan sport vormt. Betekenisgeving als voortdurend proces is één van de door Weick omschreven domeinen. Tevens beschrijft Weick dat betekenisgeving een proces van aandacht is op dat wat in het verleden heeft plaatsgevonden. Het praten over sport gaat altijd over dat wat in het verleden heeft plaatsgevonden. Opvallende acties van topsporters zijn ook altijd verleden tijd. Slechts de uitwerking ervan in de eigen sportbeleving (het zelf sporten) is in het heden of wellicht in de toekomst.

De drie deelvragen die hiervoor behandeld zijn geven inzicht in de manier waarop de ondervraagde jongeren betekenis geven aan sport. Dit inzicht was nodig om vervolgens te kunnen kijken welke rolmodellen de jongeren binnen de sport hebben en hoe deze rolmodellen het proces van betekenisgeving beïnvloeden.

5.4 Kenmerken van sporthelden

Deelvraag 4: Wie zijn voor Utrechtse jongeren sporthelden en welke kenmerken geven zij aan deze helden?

Resultaten

Binnen de focusroepen is aan de Utrechtse vmbo jongeren gevraagd van welke bekende sporter zij een handtekening zouden willen en waarom. Dit om te achterhalen wie voor deze jongeren sporthelden zijn en waarom zij die sporter/sportster als sportheld zien.

Bij de ondervraagde jongeren staan de voetballers hoog op het wensenlijstje om een handtekening van te krijgen. De meiden noemen naast de voetballers nog een thaibokser en twee hockeydames. Een aantal meiden (4) kan echter niemand noemen van wie zij een handtekening zouden willen.

Van de in totaal 16 voetballers die er door de meiden genoemd worden, wordt er vier keer een vrouwelijke voetbalsters genoemd. De meiden die een vrouwelijke voetbalster of hockeyster noemen, beoefenen die sport zelf. Meiden noemen bijna geen vrouwelijke sporthelden en geven daar ook redenen voor:

I: Maar jullie wilde...Stel je wilt een handtekening hebben...Wacht even, ik heb even een vraag. Die jullie noemen zijn allemaal mannen eigenlijk. Zouden jullie niet van een vrouw een handtekening willen hebben?

R: Als je aan een vrouw vraagt, mag ik je handtekening dan voelt ze zich gelijk hoog weet je. Dat wil ik niet.

(Vader Rijn College, meiden)

Daarnaast geven de meiden als redenen aan dat vrouwensport nog weinig aandacht krijgt en dat zij niet naar vrouwen kijken die sporten. Ook de jongens vragen het liefst een handtekening aan een voetballer. Maar liefst 19 keer wordt de naam van een voetballer genoemd. Beckham, Ronaldo en Ronaldinho worden het meest genoemd door de jongens die deel hebben genomen aan de focusgroepen. Naast de voetballers wordt een basketballer en een drietal (thai)boksers genoemd.

Jongens kunnen beter dan de meiden onderbouwen waarom ze een handtekening willen van deze sporters. De jongens willen een handtekening van deze sporters omdat ze goed zijn en om de acties en trucs die ze maken en de techniek die ze beheersen. Daarnaast wordt onder andere de inzet van de spelers, de sportiviteit en het leiderschap als reden gegeven.

Meiden willen een handtekening van de speler omdat hij goed is en ze iets van deze speler willen leren. Slechts twee keer wordt als reden gegeven dat de speler leuk (aantrekkelijk) is.

I: Nou ja, kijk zij zeggen van iemand die goed speelt of iemand die leuk is. Wat is voor jou nou belangrijk in een sporter?

R: Ja dat ie de sport die hij doet dat ie daar goed in is... Bijvoorbeeld je gaat op voetbal terwijl je dat niet echt goed kan. Dan kan je dat wel leren, maar ... hoe moet ik dat zeggen.

I: Hij moet wel echt een goede speler zijn?

R: Ja

I: Dan wil je pas een handtekening?

R: Ja

(Delta College, meiden)

De meiden weten weinig van de sporters die ze noemen. De jongens kunnen hier en daar wel wat achtergronden noemen. Zo weten ze onder andere te noemen bij welke club de spelers spelen, welk rugnummer ze hebben en hoe oud ze zijn. Een van de jongens heeft zich echt verdiept in zijn helden.

I: En weet je nou ook veel van hem?

R: Heel veel niet. Maar ik weet wel dat hij als kleine jongen. Dat hij een probleemjongen was en dat hij uit huis genomen is en bij zo'n oude man kwam. En die is heel veel met hem gaan trainen. En die man is toen overleden en toen is het weer fout gegaan met hem. En ging hij allemaal slechte dingen doen zoals zijn vrouw slaan enzo. Dus toen die man was overleden is hij helemaal

ingestort. Maar toen is hij wel steeds beter gaan boksen. Want hij is twee keer wereldkampioen geworden. Of een paar keer in elk geval. Even kijken, ja dat.

En Mohammed Ali. Ik weet niet zoveel van hem. Ik weet wel dat altijd voordat hij ging vechten dat hij altijd zijn tegenstanders bang maakte. Hij daagde ze uit. Ging ze helemaal kapot maken met woorden dan enzo. En hij is heel sterk.

(Vader Rijn College, jongens)

De sporthelden worden weinig nagedaan. Daar waar dit wel gebeurd heeft het betrekking op de trucs die ze doen en die de jongeren ook willen leren.

R: Een keer had ik gezien van Fatima (Moreiro de Melo, hockeyster), die had een keer zo'n actie in het veld en daarna had ze nog zo'n vervolgactie en die had ik toen heel de tijd geleerd en nu is het een beetje mijn actie geworden en nu doet de hele club het, dat is wel grappig.

(Via Nova College, meiden)

Discussie

Betekenisgeving als een voortdurend proces (Weick, 1995), is binnen deze resultaten terug te zien. Een stroom van verschillende prikkels waarbinnen de ene sporter meer opvalt dan de andere sporter en waardoor de jongeren van die ene sporter wel een handtekening willen en van de andere sporter niet. Bepaalde trucs vallen op en die trucs willen de jongeren ook leren. Zij doen de sporters hierin na. De redenen waarom de jongeren van de ene sporter wel een handtekening willen en van de andere sporter niet liggen voor meiden en jongens in deze leeftijd niet ver uit elkaar. Het goed zijn van een sporter is de hoofdreden, iets willen leren komt op de tweede plek.

De resultaten van dit onderzoek komen overeen met die van Melnick en Jackson (2002). Ook hier kunnen jongens eerder dan meiden een sportheld kiezen. Melnick en Jackson noemen globalisatie als een invloed voor de sportkeuze. De jongens en meiden uit de focusgroepen noemen sporters van over de hele wereld. Zij kiezen niet voor een bepaald land. Alleen een aantal Marokkaanse meiden benadrukken in de interviews dat zij de sporter(s) kiezen vanwege hun achtergrond.

I: Praten jullie veel over sport?

R: Soms. Alleen als Marokko heeft gespeeld.

R: Ja, dat is belangrijk. Je eigen volk. Je eigen land.

(...)

I: Maar dan hebben jullie het dus over sport, als het over Marokko gaat?

R: Ja

R: Ja. Ik weet niet, je eigen...andere landen interesseren me niet echt. Het interesseert me wel, maar het boeit niet echt.

(Vader Rijn College, meiden)

Er worden door de meiden veel voetballers als sportheld genoemd, terwijl deze meiden niet allemaal zelf op voetbal zitten. Daar waar ze een sportheld noemen uit hun eigen sport doen de meiden dit omdat zij graag iets van deze sport(st)er willen leren. Hierin verschilt ons onderzoek met dat van Vescio, Wilde en Crosswhite (2006), die noemen dat meiden in de meeste gevallen een sportheld kiezen uit hun eigen sport.

R: (...) ik denk dat ik het wel leuk vind, omdat er nu ook wel veel vrouwenvoetbal is, ja zeg maar de FC Utrecht vrouwen of de Nederlands elftal vrouwen, dan is het wel leuk om met hun te voetballen.

I: Wat lijkt je daar leuk aan?

R: Ik denk, het zijn vrouwen en ik doe zelf ook aan meisjesvoetbal, dus dat is leuker denk ik. Die leren je dan ook wel veel en het is niet zo hard als jongens.

(Via Nova College, meiden)

In tegenstelling tot de resultaten van Giuliano en anderen (2007) kwam uit ons onderzoek naar voren dat de jongens uit de focusgroepen geen vrouwelijke sporthelden noemen en dat bij de meiden het aantal vrouwelijke sporthelden laag te noemen is (6 van de 19). De vrouwen kiezen volgens Giuliano eerder voor professionele en persoonlijke kwaliteiten (harde werkers, goede mensen, teamleiders). Ook dit is bij de ondervraagde meiden niet terug te zien. In overeenstemming met Giuliano, vinden de jongens uit ons onderzoek kwaliteiten van de sporter belangrijk voor een sportheld. Ook de meiden noemen bij de sporthelden de kwaliteiten van de sporter als reden om een handtekening te willen.

Daar waar Giuliano kijkt naar kwaliteiten spreekt Birrell (1981) over een aantal typeringen van sporthelden die ook in de resultaten van de focusgroepen terug te vinden zijn. Zo is de karaktereigenschap sportiviteit door een aantal jongeren genoemd.

I: Steven Gerard. Ja, dat vind ik ook een goede voetballer hoor. En waarom hij?

R: Hij geeft gewoon alles op het veld. En hij heeft gewoon een heel mooi schot. Hij laat alles zien. Hij heeft niet alleen maar mooie bewegingen. Maar als het team slecht speelt, kan hij ze zomaar ineens laten winnen.

(Via Nova College, jongens)

Daarnaast noemen meerdere jongeren de eigenschap zelfbeheersing. Het beheersen van eigen lichaam en geest. Controle hebben over het eigen lichaam en mooie trucs en acties laten zien worden door de jongeren genoemd als redenen om een handtekening van een sporter te willen hebben. De kenmerken moed en zelfdiscipline zijn door de ondervraagde jongeren echter niet genoemd. Reden hiervoor kan zijn dat daar ook niet op doorgevraagd is binnen het onderzoek.

De jongeren noemen, zoals eerder genoemd, een hoog aantal mannelijke sporthelden en relatief weinig vrouwelijke. Dit stemt overeen met wat Elling (2002) concludeert. Namelijk dat de keuze van jongeren voor sporthelden gekoppeld is aan de culturele en maatschappelijke normen in een samenleving en dat deze normen zijn gekoppeld aan hegemoniale mannelijkheid binnen de samenleving die versterkt worden door de media. Ook de meiden kiezen voor een mannelijke sportheld omdat de vrouwen niet zichtbaar zijn (media).

I: Zijn er nog die van een vrouw een handtekening zouden willen hebben? Een bekende sportster?

R: Nee

R: Nee

R: Het zijn meer mannen. Kijk je hebt ook vrouwen. Eigenlijk zouden er meer vrouwen moeten zijn. Eigenlijk zie je alleen mannen op sport. Bij voetbal enzo.

(Vader Rijn College, meiden)

Met betrekking tot etniciteit concludeerde Elling dat allochtone jongeren buiten de sport weinig identificatie mogelijkheden hebben en dat sporthelden vaak belangrijke voorbeelden van 'succesvolle allochtonen' vormen. Binnen de focusgroepen geven een aantal meiden en een jongen aan dat hun eigen land (Marokko) belangrijk voor ze is.

R: Ja en een keertje met thaiboksen mocht je een land kiezen en toen was ik zeg maar Marokko.

Gingen echt mensen met Marokko vlaggen komen en zo. Ging ook eentje met de Turkse vlag en eentje voor Suriname en een voor Nederland.

(Vader Rijn College, meiden)

Het Marokkaanse elftal of Marokkaanse spelers zijn de beste. Daar willen ze bijhoren.

Binnen de resultaten uit het huidige onderzoek blijkt dat de jongens over het algemeen een sportheld kiezen uit de sport die zij zelf beoefenen. Dit sluit aan bij Elling (2002) die stelt dat sociale karakteristieken en specifieke sportbeoefening van invloed zijn op de keuze voor een bepaalde sportheld. Bij de meiden zit dit anders. Slechts een klein aantal kiest hiervoor. De

meeste meiden kiezen op basis van wat zij via de media te zien krijgen en waar de meerderheid over spreekt.

5.5 Kenmerken van rolmodellen

Deelvraag 5: Wie zijn voor Utrechtse jongeren rolmodellen in de sport en welke kenmerken geven zij aan deze rolmodellen?

Resultaten

Bij deze deelvraag is de jongeren gevraagd van wie ze graag een keer training zouden willen hebben. Daarbij mochten ze zowel een beroemd iemand noemen, als iemand van wie ze eerder een training gehad hebben. Daarbij is de jongeren gevraagd om te beschrijven welke kenmerken daarbij van belang zijn. Tot slot is gevraagd of de jongeren voorbeelden konden noemen van trainers of gymdocenten die ze niet goed vonden en waarom.

R: Ik? Michael Jordan.

I: Michael Jordan. Hé, en waarom?

R: Waarom, ja omdat hij is zo goed. Ik wil graag weten hoe hij geleerd heeft om zo te springen en zo mooi te kunnen dunken. En hoe hij zo ver kan springen.

(Vader Rijn College, jongens)

Zowel bij de meiden (6) als bij de jongens (19) zijn beroemde voetballers de meest genoemde rolmodellen. Bij de jongens worden ook Michael Jordan en een thaibokser genoemd. De meiden (5) noemen behalve de voetballers ook dezelfde thaibokser.

Belangrijkste reden die de jongeren geven voor het kiezen van het rolmodel is het feit dat deze goed is in zijn sport. Veel talent, veel ervaring en weet er veel van zijn kenmerken die daarnaast genoemd worden. Ook wordt het kunnen van trucjes genoemd. De jongeren kiezen voor dit rolmodel omdat ze verwachten dat ze van hem (zowel door de jongens als de meiden worden alleen maar mannen genoemd) kunnen leren. Daarnaast gaat het de jongeren om persoonlijke eigenschappen als; aardig, betrokken, leuk, toegankelijk enz. De meiden noemen ook uiterlijke kenmerken die daarbij van belang zijn.

Trainers/coaches en gymdocenten worden door zowel jongens als meiden genoemd als rolmodellen die niet beroemd zijn. De docenten en trainers worden bij naam genoemd en vervolgens beschrijven de jongeren de eigenschappen die deze persoon tot een rolmodel maakt.

R: Raoul. Dat is mijn dansleraar. Ik zit zelf op dansen en twee jaar geleden is hij weggegaan en die tijd daarvoor is hij... we doen zeg maar mee aan wedstrijden, NK danswedstrijden, en met een hiphop groep heb ik dan bij hem gezeten, alleen mensen vonden mij niet zo goed en hij heeft

mij daar heel erg bij geholpen. Hij heeft mij dingen geleerd en daarmee heeft hij mij er doorheen gesleurd, want ik voelde me niet zo prettig in de groep, omdat ze me niet goed vonden.

(Via Nova College, meiden)

De verschillende antwoorden van de jongens en meiden laten zich samenvatten tot een aantal kenmerken die belangrijk zijn in een rolmodel. De jongeren noemen daarbij aardig (begripvol), eerlijk (geen onderscheid maken), goed les kunnen geven (leuke les, veel leren, goed uitleggen), grappig (niet chagrijnig), gezellig (zorgen voor een goede sfeer), jong (leeftijd) en goed in sport. Belangrijkste kenmerken die een rolmodel niet aantrekkelijk maken zijn saai, streng en niet betrokken.

Discussie

Melnick en Jackson (2002) onderzochten welke personen rolmodellen zijn voor Nieuw Zeelandse jongeren. Zowel jongens als meiden kozen sporthelden als eerst, voor acteurs/popsterren. Opvallend binnen dat onderzoek was dat eerder Amerikaanse sporthelden gekozen werden dan Nieuw Zeelandse. Ook binnen dit huidige onderzoek worden meer buitenlandse voetbalsterren gekozen dan Nederlandse. In een aantal gevallen werd door zowel meiden als jongens gekozen voor een Marokkaanse sportheld, aansluitend bij de eigen etnische achtergrond.

Opvallend binnen de resultaten van het huidige onderzoek is dat de jongeren aan bekende rolmodellen (topsporters) en onbekende rolmodellen (gymdocenten en trainers) verschillende kenmerken toekennen. Dit als antwoord op de vraag waarom ze die persoon als rolmodel hebben en waarom ze graag training of les van die persoon zouden willen hebben. Voor de jongeren is het tevens een logisch gevolg dat sporthelden de sportvaardigheden, voor de jongeren vaak trucjes en acties, goed kunnen overbrengen en aanleren.

I: Nee, want is het zo dat iemand die goed kan voetballen dat die ook automatisch een goede trainer is.

R: Nee, hoeft niet. Kan wel. Hij heeft wel ervaring dus. Ja, hij heeft heel veel ervaring. Hij is ook aanvoerder geweest. Bijna overal was hij aanvoerder. Dus het lijkt mij wel een goede trainer.

(Via Nova College, jongens)

De kenmerken die worden gegeven aan gymdocenten of trainers hebben meer te maken met hun persoonlijke kenmerken dan met hun sportieve vaardigheden. Vescio, Wilde en Crosswhite (2006) komen met vergelijkbare kenmerken bij hun onderzoek naar rolmodellen voor Australische meiden. Meiden uit het Australische onderzoek en meiden uit het huidige onderzoek vinden persoonlijke kwaliteiten van groot belang in een rolmodel. De Australische

meiden vinden naast de vrouwelijke ook mannelijke kwaliteiten belangrijk in een rolmodel. Hierin ligt een verschil met de meiden uit het huidige onderzoek. Daarin noemen de Nederlandse meiden sportieve (mannelijke) kwaliteiten in een bekend rolmodel (topsporter) als belangrijkste kenmerk.

R: Ronaldinho.

I: Ronaldinho. En dan ga ik natuurlijk weer vragen waarom?

R: Lacht.

I: Waarom denk je dat hij goed training zou kunnen geven?

R: Omdat hij goed is.

I: Ja.

R: Hij scoort veel, Hij speelt goed..... Ja.

I: Je denkt dat hij je veel zou kunnen leren?

R: Ja

(Delta College, meiden)

Persoonlijke kenmerken vinden de Nederlandse meiden juist belangrijk in een trainer of gymdocent. Er is geen duidelijke reden aan te wijzen voor dit verschil. Behalve onderzoek naar wat iemand een rolmodel maakt, is er tevens eerder onderzoek gedaan naar de manier waarop rolmodellen invloed uitoefenen op de sportbeleving van jongeren. Carr en Weigand (2002) maakten onderscheid tussen taakgeoriënteerde en egogeorieënteerde jongeren en voorbeelden (rolmodellen). Deze voorbeelden hadden betrekking op docenten in het bewegingsonderwijs. Daarbij was de conclusie van Carr en Wiegand (2002) dat de invloed het sterkst is tussen jongeren en voorbeelden met dezelfde oriëntatie. Onder taakoriëntatie binnen de gymles wordt verstaan dat de jongere of de docent het leren voorop stelt en dat sporten het doel op zich is. Waar het bij ego-oriëntatie gaat om het winnen en de uiteindelijke prestatie. De jongeren uit het huidige onderzoek geven in hun antwoorden kenmerken die eerder passen binnen taakoriëntatie. In de antwoorden komt veel naar voren dat de jongeren graag willen leren, dat ze het belangrijk vinden dat de sfeer goed is en dat er eerlijk gespeeld wordt.

R: Jessica.

I: En waarom? Waarom is het leuk om van haar gymles te krijgen. Kun je dat vertellen?

R: Met haar kun je lachen.

R: Ja, ze maakt ook grapjes. Ze wordt niet gelijk boos als het niet lukt. Ze gaat je juist aanmoedigen; kom op je kan het. Dus dat is goed. Dan ga je het zelf ook denken. Dan ga je zeggen ik kan het, en dan lukt het ook. En als de een veel conditie heeft en de ander niet zoveel,

dan gaat ze het zo verzinnen dat het voor allebei leuk is, niet alleen voor één. Ze zorgt ook dat de sfeer leuk is tijdens de les.

(Meerstroom College, jongens)

In mindere mate wordt winnen genoemd. Dit wordt genoemd bij het vragen naar wat er leuk is aan sport. Ook in de beschrijvingen van de trainers en gymdocenten worden persoonlijke kenmerken genoemd. Kenmerken die eerder aansluiten bij een taakoriëntatie dan ego-oriëntatie. Als redenen voor deze verschillen kan worden aangegeven dat Carr en Weigand (2002) in Amerika onderzoek deden en dat de sportstructuur daar in het onderwijs mogelijk meer gericht is op prestatie en competitie, wat meer aansluit bij ego-oriëntatie. Daarnaast hebben we in het huidige onderzoek geen jongeren gesproken die op hoog niveau sporten. Het is te verwachten dat jongeren die dat wel doen meer egogeorieënteerd zullen zijn.

Verschillende jongeren vragen om verschillende rolmodellen. Binnen de inzet van rolmodellen moet rekening gehouden worden met het feit dat niet alle jongeren dezelfde oriëntatie hebben en dus anders benaderd moeten worden. Aan dit onderzoek namen met name taak-georiënteerde jongeren deel. Voor deze doelgroep zal de inzet van taak-georiënteerde rolmodellen de meeste invloed hebben op de sportbeleving.

Naast de aanpak is het tevens belangrijk om te kijken welke factoren van invloed zijn op de sportbeleving van jongeren. Volgens Bengoechea en Streat (2006) hebben naast de media trainers en gymdocenten invloed op de motivatie van jongeren in de manier waarop ze voorkeuren en overtuiging met betrekking tot sport, prestaties en trainingen overbrengen op jongeren.

I: Ja want wat is, ook als je niet specifiek iemand in gedachten hebt, wat is belangrijk in een trainer of een goeie gymleraar? Wat moet ie kunnen en doen?

R: Hij moet je zelfvertrouwen kunnen geven, zeg maar dat ie je helpt met dingen die je kan doen, die je kan bereiken.

I: Ja.

R: Ja, ik denk, Ruud heeft me heel erg vaak gezegd, jij wordt later een goeie voetballer. En toen was ik op een gegeven moment gescout door de KNVB en toen was ik helemaal blij en toen dacht ik echt dat ik het aan Ruud had te danken.

(Via Nova College, meiden)

Met de resultaten van het huidige onderzoek is het niet mogelijk om deze conclusie te onderschrijven. In de kenmerken die jongeren geven aan trainers en gymdocenten die ze goed vinden worden wel eigenschappen genoemd die betrekking hebben op de sfeer en gang van

zaken binnen de sportles. Jongeren vinden het belangrijk dat een docent geen onderscheid maakt, zorgt voor een gezellige sfeer en luistert naar de wensen van jongeren. Daaruit blijkt dat jongeren al voorkeuren en overtuigingen hebben met betrekking tot sport. Het is niet duidelijk of ze deze hebben overgenomen van docenten of trainers. De jongeren vinden het echter van belang dat de docent/trainer deze voorwaarden schept en bewaakt. Met betrekking tot topsporters als rolmodellen stellen Bengoechea & Streat (2006) dat topsporters een voorbeeld kunnen vormen, dat jongeren door topsporters worden geïnspireerd om hetzelfde niveau te halen. Deze conclusie komt overeen met de resultaten uit het huidige onderzoek. De jongeren geven aan dat ze graag trucjes willen leren van rolmodellen.

R: Ronaldino. Ja, eigenlijk Ronaldino.

I: Omdat? Waarom.

R: Hij is beroemd, hij is een goede speler. Hij is sportief. Ja, eigenlijk dat.

I: Ok.

R: Ik zou elke dag les van hem willen hebben.

I: Ja, en waarom.

R: Ik weet niet, van hem kun je tactiek leren. Hoe je dat moet doen. Je ziet op TV dingen gebeuren.

Ga je dat proberen, nadoen. Na 10 maanden lukt het je.

(Meerstroom College, jongens)

Uit het bovenstaande mag de conclusie worden getrokken dat de verschillende rolmodellen op diverse wijze invloed hebben op de sportbeleving en dat dit samenhangt met verschillende factoren als gender, onderwijstype en de verhouding tussen de jongeren en het rolmodel. Op welke wijze rolmodellen invloed hebben op de betekenisgeving en daarmee de sportbeleving zal worden behandeld aan de hand van Weick (1995). Rolmodellen zijn een onderdeel van de omgeving die jongeren stimuleren tot actie en daarmee van invloed zijn op het proces van betekenisgeving. Uit de resultaten blijkt dat jongeren extremen noemen in welke gymdocenten ze goed of niet goed vinden. De betekenisgeving aan dit rolmodel en daarmee de sportactiviteit heeft daarmee al plaatsgevonden, maar duurt ook voort. Het rolmodel dat als goed wordt omschreven lijkt daarmee ook actie te stimuleren die positief bijdraagt aan de betekenissen die jongeren geven aan dit rolmodel en daarmee de sport. Hetzelfde geldt overigens voor rolmodellen die door de jongeren als niet goed worden omschreven. In de bewoording van de jongeren lijkt het alsof dit rolmodel geen goed kan doen.

R: Hij is veel te serieus.

R: Ja.

R: Te streng

I: Te streng en te serieus.

R: Ja en die ogen van hem die maken je helemaal gek. Die kijken je echt heel raar aan.

R: Hij maakt ook geen grapjes en zo.

R: Ja en van vandaag moet je dat doen. Als je bijvoorbeeld een rondje moet rennen en je wil dat niet dan blijft hij je zo aankijken dat je een raar gevoel krijgt.

(Meerstroom College, meiden)

Topsporters als rolmodel worden door de jongeren alleen maar als positief omschreven. Er is geen echte interactie geweest met dit rolmodel, de jongeren praten over dit rolmodel. En zolang de acties van dit rolmodel in de media positief wordt belicht zal ook de betekenisgeving aan dit rolmodel positief blijven. In mindere mate maakt het dit beroemde rolmodel deel uit van een directe omgeving waardoor actie afhankelijk is van datgene wat de media presenteren. Dit komt overeen met Lines (2001) die concludeert dat de media de macht hebben om het beeld van een rolmodel neer te zetten en te beïnvloeden. De media hebben de middelen om verhalen en mythen over rolmodellen te creëren. Weick (1995) beschrijft dit in het domein waarin betekenisgeving altijd subjectief is. Dit heeft overigens betrekking op de topsporters als rolmodellen, maar ook de gymdocenten en trainers. Door de jongeren worden de gymdocenten die ze goed vinden op een positieve manier beschreven. In interactie vormen de jongeren een subjectieve betekenis bij de verschillende rolmodellen.

5.6 De invloed van peers

Deelvraag 6: Beïnvloeden peers de sportkeuze van Utrechtse jongeren?

Resultaten

Om te kunnen achterhalen wie er invloed heeft op de sportkeuze van de ondervraagde jongeren, is hun gevraagd aan welke andere sport zij zouden willen doen en waarom. Daarnaast is gevraagd met wie zij de nieuwe keuze zouden bespreken en hoe ouders daarop zouden reageren. Voetbal staat bij de meiden bovenaan (10), maar ook thaiboksen (5) en zwemmen (4) scoren hoog. Redenen voor de meiden om voor die sporten te kiezen zijn dat de sport leuk is en dat je je leert te verdedigen. De jongens noemen allerlei sporten. Van tennis tot karten en van atletiek tot badminton alles wordt genoemd als nieuwe sportkeuze. Redenen die gegeven worden voor deze nieuwe keuze zijn dat de jongens de sport leuk vinden, dat ze er goed in zijn en dat ze dingen willen leren, beter willen worden.

De nieuwe sport wordt zowel door de jongens (9) als de meiden (11) vooral met de ouders besproken. De ouders vinden sport belangrijk en goed voor hun kinderen. De jongeren moeten vooral dat doen wat ze leuk vinden, omdat ze het anders niet volhouden. Ouders spreken de keuze van hun kinderen niet snel tegen. Alleen als het te ver weg is of de kinderen

blessuregevoelig zijn kunnen dit redenen zijn om de nieuwe sportkeuze te weigeren. Sommige moeders reageren niet positief op de keuze van hun dochter om te gaan voetballen. De meiden zijn echter mondig genoeg om aan te geven dat die ideeën van hun moeders achterhaald zijn.

I: Je zei dat je vader het heel belangrijk vindt, maar je zei net ook dat je moeder niet zo enthousiast was als je zei dat je wilde voetballen.

R: Ja mijn moeder zegt dan dat ik een jongen of zo ben. En dan zeg ik ja mam we leven in een andere tijd. Het is geen 1990 of zo. Meisjes voetballen ook. En mijn vader zegt ook van je moet wel goed kijken wat je wil. Ik wil ook op tennis. Ik moet wel kiezen wat ik dan wil. Je kan niet alles. (Meerstroom College, meiden)

De ondervraagde meiden bespreken de nieuwe keuze net iets vaker met vrienden (5) dan de ondervraagde jongens (3).

I: Oké, maar aan je teamgenoten moet je het ook nog uitleggen.

R: Ja.

I: Wat gaan die er van zeggen?

R: Ja ik weet niet, die zouden het denk ik vreemd vinden dat ik daar voor zou kiezen.

I: En stel ze gaan zeggen, nee joh dat moet je niet doen joh, dat tennis en dat gedoe met zo'n racket? Is dat belangrijk voor je hoe zij daar over denken? Zouden zij je kunnen overhalen om te blijven voetballen?

R: Misschien wel, dat weet ik niet.

I: Maar is het wel belangrijk wat zij er van vinden?

R: Ja dat is wel belangrijk wat mn vriendinnen er van vinden.

(Via Nova College, meiden)

Naast ouders en vrienden noemen de jongeren bij deze vraag ook zichzelf. Zij maken uit wie er kiest voor de nieuwe sport. Jongens (6) geven dit antwoord meer dan meiden (3).

I: En wordt er tegen jullie ook wel eens gezegd welke sport je kan gaan doen?

R: Dat bepaal je zelf.

I: Dat bepaal je zelf. Maar heb je het daar met je vrienden over, welke sport je gaat doen?

R: Nee.

(Vader Rijn College, jongens)

Discussie

De manier waarop jongeren kijken naar sportbeoefening en de betekenis die zij hier aangeven wordt mede beïnvloed door de sociale omgeving waarin de jongeren zich ophouden. De omgeving heeft invloed op de manier waarop jongeren sport beleven en beïnvloedt de betekenissen die jongeren aan sport geven door de interactie die er plaats vindt. De symbolische interactie theorie hecht grote waarde aan het feit dat betekenisgeving een sociaal proces is. Zoals Weick (1995) omschrijft in één van de domeinen van betekenisgeving. Er treedt tijdens de adolescentieperiode een verschuiving op van ouders naar vrienden/peers als meest invloedrijke sociale omgeving, zoals Kohnstamm (2002) en Berk (1997) ook aangeven. De ondervraagde jongeren geven aan dat het kiezen van een nieuwe sport iets is wat zij met name met hun ouders zouden bespreken. Op de tweede plaats noemen zij de vriendenkring. Als gekeken wordt naar de resultaten die tijdens de focusgroepen verkregen zijn kan gesteld worden dat de rol die peers spelen binnen de nieuwe sportkeuze minimaal is. Dit in tegenstelling tot Berk (1997). De andere sport wordt niet gekozen omdat vrienden die sport beoefenen en vrienden worden pas op de tweede plaats genoemd als gesprekspartners om deze nieuwe keuze mee te bespreken. De jongeren weten goed te verwoorden wat hun ouders van sport vinden.

I: Oké. En mogen jullie zelf je sport kiezen. Met wie bespreek je welke sport je gaat doen?

R: Gewoon zelf. Je kiest zelf en je zegt het tegen je ouders.

I: Maar zeggen je ouders dan ook ga maar, doe maar?

R: Ja, maar ze vragen wel of het niet te moeilijk is, of gevaarlijk.

I: Ja, dus je hebt het er wel over met je ouders?

R: Ja, want net als ik wilde op thaiboksen, maar dat was in Leidsche Rijn. Dus ja, dan vroegen ze me wel hoe kwam ik daar. Dus ja.

I: Ja, goeie vraag.

R: Dat is erg ver weg. En er kan van alles gebeuren onderweg.

(Meerstroom College, jongens)

Omdat de jongeren goed weten hoe hun ouders over sport denken, maken ze zich geen zorgen of ze toestemming zullen krijgen.

I: En anderen? Als jullie zouden voorstellen om op een andere sport te gaan, met wie bespreek je dat dan?

R: Ik zou het ook met mijn ouders bespreken.

I: En hoe zou dat gaan denk je?

R: Ik denk dat ze dat goed zouden vinden. Sport is gewoon goed voor je lichaam. Ze vinden sport gewoon goed voor je.

(Delta College, jongens)

De ondergeschikte rol die peers hier spelen is opvallend te noemen. Bij de bespreking van de resultaten van deelvraag 2 was immers nog te melden dat vrienden jongeren kunnen motiveren om te gaan sporten en maken zij het sporten voor zowel de jongens als de meiden ook leuk. De invloed van peers bij de sportkeuze van Utrechtse vmbo jongeren is dus niet duidelijk te omschrijven. Sport is leuk vanwege vrienden en vrienden kunnen je overhalen om te gaan sporten. Daarnaast wordt er met vrienden over sport gesproken.

Kijkend naar het voorgaande hoofdstuk kunnen we concluderen dat er verschillende invloeden te onderscheiden zijn op de betekenisgeving bij jongeren aan sport. In het volgende hoofdstuk worden de verschillende invloeden benoemd en bespreken we de wijze waarop ze invloed hebben. Tot slot wordt de centrale vraagstelling van dit onderzoek beantwoord.

Hoofdstuk 6

Discussie en conclusie

Binnen de rolmodellen die invloed hebben op de sportbeleving van de onderzochte jongeren is er onderscheid te maken tussen sporthelden (bekende rolmodellen) en gymdocenten/trainers (onbekende rolmodellen). Naast deze twee rolmodellen is uit de resultaten naar voren gekomen dat ouders van invloed zijn op de betekenisgeving van jongeren. Deze invloed wordt tevens behandeld. Ook beschrijven we de context waarbinnen de verschillende rolmodellen invloed hebben op de jongeren. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de 'interaction order' van Goffman zoals beschreven door Fine en Smith (2000).

6.1 Sporthelden

De onderzochte jongeren, zowel de jongens als de meiden, hebben voornamelijk bekende voetballers als sporthelden. Sporthelden worden gekozen omdat ze goed zijn in hun sport. Sporthelden vormen een voorbeeld waar ze van kunnen leren. Voor de jongeren is het vanzelfsprekend dat de sporthelden de jongeren ook de trucs en acties kunnen leren die ze de sporthelden op TV hebben zien maken.

De genoemde sporthelden zijn personen die ze kennen van sport op TV. Nagenoeg geen enkele jongeren heeft zijn of haar sportheld ooit ontmoet. Het feit dat de jongeren hun sporthelden slechts kennen van TV geeft de grote rol van de media aan binnen deze invloed van sporthelden op de sportbeleving. De invloed van sporthelden staat daarmee gelijk aan de invloed van de media op de sportbeleving van de Utrechtse jongeren. Dit bleek ook uit de overeenkomstige antwoorden in de focusgroepen. Jongeren kiezen of hebben een sportheld omdat ze van diegene denken te kunnen leren. Daarnaast geven de jongeren aan dat kijken naar sport op TV leuk is, omdat je er van kunt leren. Zoals vermeld in de resultaten bezitten de media hiermee een vorm van macht omdat zij bepalen welk beelden van sporthelden door de jongeren ontvangen worden. Daarbij moet worden opgemerkt dat de jongeren voornamelijk geïnteresseerd zijn in de prestaties van de sporters.

In de interviews is duidelijk naar voren gekomen dat de jongeren weinig interesse hebben in het privé leven van de sporters. De sporter en de media bepalen welk voorbeeld de jongeren te zien krijgen. De prestaties van de sporthelden beïnvloeden de jongeren doordat deze trucs en acties worden nagedaan. Daarnaast wordt de betekenisgeving van de jongeren beïnvloed doordat ze de acties en prestaties van sporthelden met vrienden bespreken. Het betreft hier de setting waarbinnen de invloed plaatsvindt. Via de media ontvangen de jongeren beelden van hun sporthelden. In deze 'interaction order' worden jongeren beïnvloedt door hun sporthelden via de media. Immers, in interactie bepalen de jongeren met elkaar welke sporters er toe doen en

welke acties en trucs er nagedaan/geleerd moeten worden. De sporthelden via de media, peers en de jongeren vormen gezamenlijk de setting waarbinnen betekenissen met betrekking tot sport vorm krijgen.

De vertegenwoordigende rol van de sportheld past in het model dat Birrell (1981) heeft ontwikkeld naar aanleiding van Durkheim:

Deze beelden hebben betrekking op de acties en trucs die op dat moment 'in' zijn. Deze invloed past overigens bij een van de functies die massamedia (in dit geval TV) heeft: het voorschotelen van entertainment. De acties en trucs zijn entertainment. Middels de media bepalen de sporthelden welke prestaties en acties er in hun sport op dat moment toe doen. De jongeren nemen de acties die hun aanspreken over in hun sportbeoefening en sportbeleving door ze met elkaar te bespreken en na te doen.

In tegenstelling tot de sporthelden hebben de jongeren andere rolmodellen wel ontmoet en meegemaakt tijdens het beoefenen van hun sport.

6.2 Gymdocenten/trainers

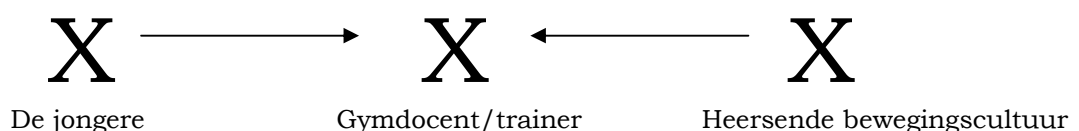
Gymdocenten en trainers als rolmodellen binnen de sport hebben duidelijk een andere invloed op de sportbeleving. Dat de jongeren deze rolmodellen wel ontmoet hebben en ze hebben leren kennen is waarschijnlijk een van de redenen waarom zij deze rolmodellen andere kenmerken toekennen dan hun sporthelden. Voor zowel jongens als meiden zijn de persoonlijke kwaliteiten van dit rolmodel van belang. Jongeren noemen aardig, eerlijk, goed les kunnen geven, zorgen voor een goede sfeer en grappig zijn als kenmerken die ze in een gymdocent of trainer belangrijk vinden. Opvallend is daarmee het verschil met de sporthelden. Sportieve prestaties zijn bij de sporthelden de belangrijkste kenmerken, terwijl dit bij de gymdocenten en trainers in veel mindere mate genoemd werd tijdens de interviews. Hiervoor zijn twee mogelijke redenen aan te dragen. Als eerste dat een sportheld slechts een sportheld kan worden door haar of zijn sportieve prestaties. Daarnaast kennen de jongeren de gymdocent of trainer persoonlijk en kunnen daarom de kwaliteiten noemen die iemand tot een goede docent of trainer maken. Het verschil tussen sporthelden en gymdocenten/trainers is dat de laatst genoemde fysiek aanwezig zijn binnen de context (interaction order) waarbinnen de betekenisgeving plaatsvindt.

Deze persoonlijke kwaliteiten van trainers en gymdocenten zijn van belang voor de invloed die deze personen hebben op de sportbeleving van de jongeren. Deze invloed kan positief zijn als dit

rolmodel beschikt over de kwaliteiten die de jongeren belangrijk vinden in het rolmodel. Met deze kwaliteiten kan het rolmodel ervoor zorgen dat de jongeren sporten in een voor hun prettige omgeving. Deze conclusie wordt ondersteund doordat er een duidelijke overeenkomst is tussen wat jongeren aangeven wat sport leuk of niet leuk maakt en wat volgens hen de kenmerken zijn van een goede trainer of docent. Daaruit blijkt dat de docent of trainer de voorwaarden kan scheppen en bewaken voor een positieve sportervaring bij de jongeren. Dit verband is weergegeven in onderstaande tabel.

Leuk of niet leuk aan sport (deelvraag 2)	Kenmerken docent/ trainer (deelvraag 5)
Plezier beleven	Goed les kunnen geven (leuke dingen doen)
Gezelligheid	Gezellig (zorgen voor een goede sfeer)
Nieuwe trucjes leren	Goed les kunnen geven (leuke dingen doen)
Niet eerlijk / egoïstisch spelen	Eerlijk zijn (geen onderscheid maken)

Uit het bovenstaande blijkt dat jongeren goed weten wat ze leuk en niet leuk vinden aan sport. De voorwaarden om sport positief te kunnen ervaren en daarmee de betekenisverlening aan sport positief te kunnen beïnvloeden zijn daarmee deels bekend. Daarop aansluitend blijkt uit de onderzoeksresultaten dat de jongeren gymdocenten en trainers die deze voorwaarden kunnen scheppen als goed benoemen. Rolmodellen in de betekenis van gymdocenten en trainers hebben daarmee een belangrijk aandeel in de betekenisgeving van jongeren aan hun eigen sportervaring. Trainers en docenten leren in de praktijk de jongeren bewegen en maken ze wegwijs in de bewegingscultuur, met de daar heersende waarden en normen. Deze rol past binnen het model dat Birrell (1981) aan de hand van Durkheim heeft beschreven:

Uit het onderzoek blijkt dat de jongeren zelf bepalen welke waarden en normen een plek krijgen binnen hun betekenisgeving aan sport.

Naast sporthelden en trainers/gymdocenten spelen ook de ouders een rol in de betekenisgeving van de jongeren aan sport.

6.3 Ouders

Binnen dit onderzoek hebben de jongeren hun ouders niet als rolmodel aangemerkt. Wel is gebleken dat zowel bij de meiden als de jongens de ouders invloed hebben op de betekenisgeving aan sport. De jongeren geven aan dat ze de keuze voor een bepaalde sport bespreken met hun ouders. Daarnaast kunnen de jongeren goed verwoorden wat de mening van hun ouders is over sport. De jongeren geven aan dat zij met hun ouders praten over sport. Daarmee hebben de ouders invloed op de betekenisgeving. Deze betekenisgeving vindt plaats binnen de 'interaction order' waar ouders en de jongeren deel vanuit maken. Betekenissen die ouders volgens de jongeren aan sport geven zijn dat sport belangrijk en goed is voor hun kinderen. Ouders vinden het belangrijk dat de jongeren een sport kiezen die ze leuk vinden, omdat ze het daarmee langer zullen volhouden. Redenen van ouders om de keuze voor een sport tegen te spreken zijn als het niet in de buurt is of wanneer de sport voor blessures kan zorgen. Ouders hebben invloed op de betekenisgeving die past binnen de opvoedende rol van ouders. Sport moet voor hun kinderen veilig zijn, bijdragen aan de gezondheid en plezier opleveren.

Als laatste wordt gekeken naar de invloed van peers op de betekenisgeving van de ondervraagde jongeren.

6.4 Peers

Invloed op de betekenisgeving door peers is er op twee manieren. Als eerste zijn vrienden zowel bij de jongens als de meiden diegene die de jongeren kunnen motiveren om te gaan sporten. Ten tweede geven de jongeren aan dat vrienden sporten leuk maakt. Daarnaast kan het doen aan sport ervoor zorgen dat je nieuwe mensen leert kennen. Daarmee zijn vrienden een belangrijke motivatie om te gaan sporten. Tevens geven de jongeren aan dat vrienden hen kunnen overhalen om te gaan sporten, dat ze enthousiast worden als vrienden ze aanmoedigen of overhalen. Uit de interviews kwam echter niet naar voren dat vrienden een invloed hebben op de nieuwe sportkeuze van de jongeren. De jongeren uit de focusgroepen noemden hier hun ouders als personen waar ze dit mee zouden bespreken. Reden om een andere sport te gaan doen was ook niet omdat vrienden die sport deden.

Ook peers zijn een factor in de betekenisgeving. De jongeren geven immers in interactie met elkaar betekenissen aan hun sportbeleving. De eerder genoemde rolmodellen, ouders en peers, leveren ieder voor zich input voor de betekenisgeving. De conclusie die hieruit volgt is dat er een

duidelijk onderscheid is tussen rolmodellen en ouders als personen die invloed hebben op de jongeren en peers die invloed hebben en tegelijkertijd beïnvloed worden.

6.5 Jongens en meiden

De resultaten van de focusgroepen geven geen grote verschillen in de uitkomsten tussen meiden en jongens. Over het algemeen praten de meiden makkelijker over het onderwerp. In veel gevallen kunnen ze beter onder woorden brengen waarom ze iets vinden. Uitzondering hierop is de vraag wie een sportheld voor ze is. Op deze vraag kunnen de jongens beter antwoord geven, zij weten beter wie hun sportheld is en kunnen ook meer over deze persoon vertellen. In een aantal gevallen konden meiden geen sportheld noemen. Daaruit zou de conclusie getrokken kunnen worden dat de meiden eerder rolmodellen hebben buiten de sport, zoals Vescio, Wilde en Crosswhite (2006) beschreven. Daar kozen meiden eerder familie of vrienden als rolmodel. Deze conclusie kan met de gegevens van de focusgroepen niet onderbouwd worden, omdat er niet op deze manier naar rolmodellen gevraagd is. Opvallend in de antwoorden was echter wel dat de meiden alleen maar mannelijke sporthelden kozen. Dit zou een aantal dingen kunnen betekenen. Mogelijk dat er bij de meiden te weinig vrouwelijke sporthelden bekend zijn, er te weinig vrouwelijke sporthelden getoond worden door de media of dat de voorkeur van de meiden bij mannelijke sporthelden ligt. Tot slot zouden meiden rolmodellen kunnen hebben buiten de sport. Om deze vraag te kunnen beantwoorden is vervolg onderzoek nodig.

6.6 Betekenisgeving

Dit onderzoek is gedaan binnen de theorie van het symbolisch interactionisme. In de analyse van het proces van betekenisgeving is gebruik gemaakt van de domeinen van Weick (1995). Voor de beschrijving van de context waarbinnen de betekenissen geproduceerd worden is de 'interaction order' van Goffman als uitgangspunt genomen. Deze domeinen zijn van belang geweest om te kunnen bepalen welke invloeden er spelen bij de betekenisgeving van de jongeren en hoe rolmodellen invloed hebben. Het proces van betekenisgeving aan sport door de jongeren start volgens Weick met de jongeren zelf als betekenisgever. De jongeren definiëren zichzelf binnen de verschillende sportieve contexten. Deze 'interaction orders' verwachten verschillende identiteiten van de jongeren. Op school is deze anders dan wanneer ze in de buurt aan het sporten zijn. Zoals hierboven al gesteld zijn vrienden belangrijk binnen het proces van betekenisgeving. Weick benoemt de rol van peers binnen het domein sociaal. De jongeren geven in interactie betekenissen aan ervaringen. Het sociale proces waarin de jongeren met elkaar betekenissen uitwisselen vindt plaats in een grotere context waarbij een rolmodel invloed heeft. Het rolmodel maakt daarbij deel uit van de omgeving waarin de jongeren hun sport beleven. Weick benadrukt hierbij dat de invloed tussen omgeving en de betekenisgever van beide kanten

komt, ook hier vind communicatie over en weer en wederzijdse beïnvloeding plaats. Wederzijde beïnvloeding, interactie en het proces van betekenisgeving duiden op het feit dat het hier niet om losstaande gebeurtenissen gaat. Betekenisgeving is een voortdurend proces, zonder start noch eindpunt. Betekenisgeving heeft echter wel een verleden. De jongeren in de focusgroepen geven hun antwoorden gebaseerd op ervaringen die ze in het verleden opgedaan hebben. Betekenissen hebben altijd een startpunt in het verleden. Weick (1995) noemt dit 'retrospectief'. Zoals eerder gezegd is het voorbeeld van Zinedine Zidane een duidelijk voorbeeld van een startpunt van betekenisgeving. Een gebeurtenis die aanleiding voor de jongeren is om met elkaar te bespreken, ze duiden de gebeurtenis. Dit voorbeeld betreft een grote 'aanwijzing' (cue). Deze aanwijzingen, groot en klein, voeden het proces van betekenisgeving. Met het bovenstaande is aangetoond dat de domeinen van Weick het proces van betekenisgeving aan sport door jongeren kan verduidelijken. Tot slot zal de centrale vraagstelling uit dit onderzoek worden beantwoord.

6.7 Conclusie

De centrale vraag binnen dit onderzoek luidt:

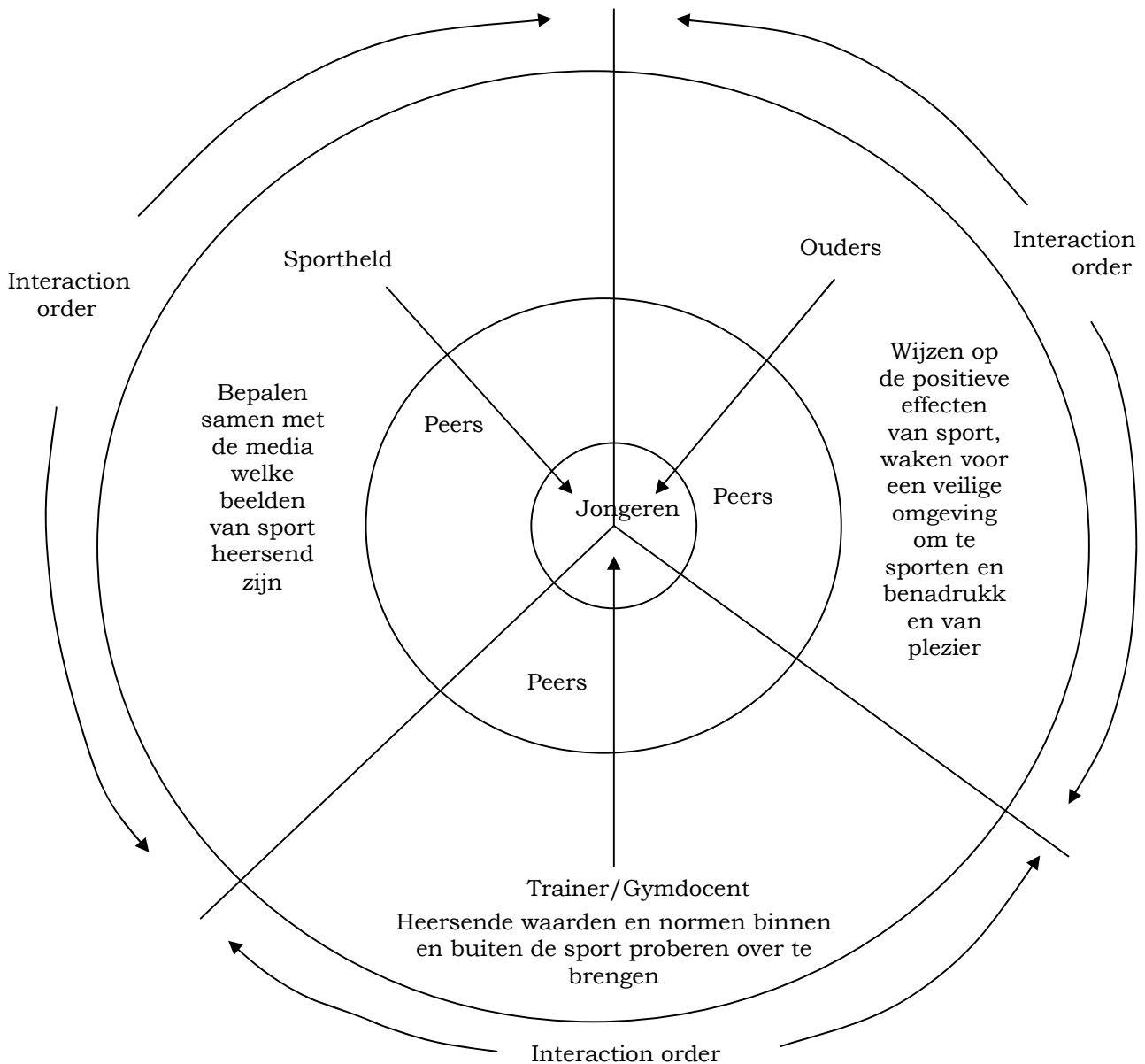
Hoe dragen rolmodellen in de sport bij aan de sportbeleving van jongeren?

Bij de beïnvloeding van de sportbeleving van de Utrechtse vmbo jongeren zijn verschillende rolmodellen te onderscheiden. Daarnaast hebben ouders invloed op de sportbeleving die van belang is bij de beantwoording van de centrale vraag. Sporthelden en trainers/docenten zijn te onderscheiden als verschillende rolmodellen die ook een verschillende invloed hebben op de sportbeleving van Utrechtse jongeren. Elk van de rolmodellen en ouders hebben binnen verschillende contexten ('interaction orders') invloed op de sportbeleving. Sporthelden geven de Utrechtse jongeren een voorbeeld, samen met de media bepalen ze welke prestaties en acties er toe doen. De jongeren kiezen sporthelden om van ze te leren. Jongeren kijken naar sport op TV om hun sporthelden te zien en de trucjes na te doen. Naast sporthelden zijn trainers en gymdocenten door de jongeren aangemerkt als rolmodellen. De conclusie van het onderzoek is dat jongeren van deze rolmodellen verwachten dat ze voorwaarden scheppen waarbinnen de jongeren op een plezierige en veilige manier kunnen sporten. Trainers en gymdocenten beïnvloeden daarmee de sportbeleving van de Utrechtse jongeren doordat ze heersende waarden en normen binnen en buiten de sport proberen over te brengen op de jongeren.

Tot slot de ouders, zij zijn binnen dit onderzoek niet betiteld als rolmodel. Uit de focusgroepen is echter naar voren gekomen dat ouders wel degelijk een rol spelen binnen de sportbeleving van jongeren op deze leeftijd. De jongeren bespreken met hun ouders welke sport ze doen en waarom ze aan sport moeten doen. In de rol van opvoeders beïnvloeden ouders de sportbeleving door jongeren te wijzen op de positieve effecten van sport op de gezondheid, door te waken voor

een veilige omgeving waarbinnen gesport wordt en te benadrukken dat je sport voor je plezier doet. Daarmee hebben ouders een belangrijke rol in de sportbeleving van jongeren.

In het onderstaande model zijn de invloeden op de sportbeleving van Utrechtse jongeren weergegeven.

Model 1: Invloeden op betekenisgeving van jongeren aan sport (Wetselaar, de Vos).

Met model 1 wordt antwoord gegeven op de centrale vraag uit dit onderzoek. De jongeren hebben verschillende rolmodellen en deze rolmodellen beïnvloeden de sportbeleving van de

jongeren ieder op een bepaalde manier. De beïnvloeding van de jongeren vindt plaats binnen verschillende contexten, verschillende 'interaction orders'. Daarnaast zijn peers een factor in de betekenisgeving van jongeren aan sport. Peers worden net als de jongeren beïnvloed door sporthelden, gymdocenten/trainers en ouders.

In de resultaten van het onderzoek wordt antwoord gegeven op de vraag welke betekenissen jongeren aan sport geven, wie jongeren kan motiveren om te gaan sporten en welke rol de media heeft binnen de betekenisgeving aan sport.

Het onderzoek heeft tevens een aantal nieuwe vragen opgeleverd en zijn vragen niet of niet voldoende beantwoord zijn. Deze worden hieronder besproken.

6.8 Reflectie

Binnen ons onderzoek is het theoretisch kader gebaseerd op de symbolische interactie theorie en betekenisgeving zoals uitgewerkt door Weick (1995). De keuze voor dit perspectief is van invloed geweest op de behandelde literatuur en de analyse van de onderzoeksgegevens. Onderzoeken die door ons behandeld zijn in de literatuurstudie hadden betrekking op betekenisgeving aan sport en de manier waarop interactie tussen verschillende individuen van invloed is op de betekenisgeving.

Het gebruik van dit theoretisch kader heeft ervoor gezorgd dat we tijdens de analyse van de onderzoeksgegevens de focus hebben gelegd op het proces van betekenisgeving door de jongeren. Dit proces is geanalyseerd aan de hand van de door Weick beschreven domeinen, om inzicht te krijgen in dit proces van betekenisgeving aan sport en om de verschillende facetten van betekenisgeving te benoemen en te beschrijven. Daarmee hebben we als onderzoekers aangetoond dat de bruikbaarheid van het werk van Weick (1995) breder is dan professionele organisaties. Middels de symbolische interactie theorie hebben we de invloed op de betekenisgeving door rolmodellen en ouders kunnen begrijpen. De 'interaction order' van Goffman heeft inzichtelijk gemaakt binnen welke context betekenissen geproduceerd worden. De symbolische waarde van sport via de media is daarmee verklaard. Dit door te beschrijven hoe sporthelden via de media van invloed zijn op de betekenisgeving van de jongeren. De beide aspecten van het theoretisch kader zijn daarmee de leidraad geweest voor het onderzoek.

De uitkomsten van ons onderzoek dragen bij aan de theorievorming rond rolmodellen in de sport. Het gepresenteerde model geeft inzicht in de invloeden van de verschillende rolmodellen uit ons onderzoek. Het onderzoek heeft middels de verschillende rolmodellen, ouders en peers een totaal beeld gegeven van de context en het proces van betekenisgeving door Utrechtse jongeren aan hun eigen sportbeleving. De onderzoeksgegevens zijn verkregen onder Utrechtse

vmbo jongeren. De resultaten zijn echter breder te trekken dan alleen Utrecht, zeker wanneer het gaat om vmbo jongeren in andere grote steden van Nederland. De populatie bestond uit een mix van autochtone jongeren en jongeren met een Marrokaanse of Turkse achtergrond. Deze samenstelling is terug te vinden op veel van andere Nederlandse vmbo scholen, uitzondering hierop vormen scholen met leerlingen van een andere etnische samenstelling. Om te kunnen zeggen of hier verschillen in zitten zou hetzelfde onderzoek op scholen met een andere etnische diversiteit uitgevoerd moeten worden.

Door de gemaakte keuzes zijn er tevens een aantal beperkingen aan de uitkomsten van het onderzoek. Deze beperkingen worden hieronder beschreven.

6.9 Beperkingen

Het onderzoek heeft zich gericht op rolmodellen binnen de sport. Deze keuze is een beperkende factor geweest. Jongeren kunnen immers rolmodellen hebben buiten de sport. Uit andere onderzoeken is gebleken dat meiden rolmodellen eerder kiezen binnen familie/vrienden of uit de popcultuur (Vescio, Wilde en Crosswhite 2006). Dit kan een reden zijn dat de meiden uit het huidige onderzoek niet altijd een rolmodel uit de sport konden noemen en beschrijven. Hierdoor zijn er minder onderzoeksgegevens voor sporthelden bij de meiden verkregen. De meiden bleken overigens wel beter in staat om hun keuzes voor rolmodellen en de betekenissen die ze aan sport geven te verwoorden. De jongens hadden hier meer moeite mee. Dit is een beperkende factor in de focusgroepen. Door zoveel mogelijk door te vragen, naar voorbeelden te vragen en door vragen anders te formuleren hebben wij als onderzoekers getracht het effect hiervan te beperken.

Naast dat het onderzoek een aantal beperkingen kent heeft het tevens een aantal nieuwe vragen opgeroepen.

6.10 Vervolgonderzoek

In het onderzoek is er onvoldoende inzicht verkregen in wie voor de meiden rolmodellen vormen. Dit zou in een vervolgonderzoek een breder perspectief moeten krijgen. Rolmodellen kunnen voor meiden ook buiten de sport liggen.

Daarnaast zijn symbolen en de symbolische waarden van sporthelden in de media niet voldoende naar voren gekomen in de interviews. De aanname is dat dit voor de onderzochte vmbo jongeren niet te herkennen is of dat het voor de jongeren moeilijk is om onder woorden te brengen. In een vervolgonderzoek zou dit middels een andere onderzoeksmethode onderzocht moeten worden.

Aan de hand van de resultaten en de conclusie worden er in het volgende hoofdstuk aanbevelingen gedaan.

Hoofdstuk 7

Aanbevelingen

Naar aanleiding van het onderzoek zijn er verschillende aanbevelingen te formuleren voor de afdeling Sport van de gemeente Utrecht om hun beleid betreffende de invloed van topsport op de breedtesport beter uit te nutten.

7.1 Inzet van rolmodellen

De gemeente Utrecht stelt in haar beleidsplan *Sport in het hart* dat topsport en breedtesport onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en elkaar wederzijds versterken (gemeente Utrecht, 2007, pp 17). Om de topsport optimaal te kunnen inzetten voor de breedtesport wordt van topsporters verwacht dat zij zich als ambassadeurs inzetten om de jeugd (4 /m 18 jaar) in Utrecht sportief actief te krijgen. De ondervraagde jongeren hebben bijna geen Nederlandse sporters genoemd. Kijkende naar de genoemde sporters waarvan de jongeren graag een handtekening zouden willen dan zijn dit vooral voetballers. Dit geldt zowel voor de jongens als meiden. Als topsporters ingezet worden, willen de jongeren graag training van ze krijgen. De trucs en acties die zij kennen van TV willen zij leren van de topsporter zelf. Een aantal meiden zou graag een keer training krijgen van vrouwelijke voetbalsters. FC Utrecht neemt sinds het seizoen 2007-2008 deel aan de Eredivisie voetbal voor vrouwen. De speelsters uit dit elftal kunnen door middel van clinics ingezet worden om meiden enthousiast te krijgen om te gaan voetballen en ze de laatste acties te leren.

Naast voetbal zijn er jongeren die een andere sport kiezen. Ook binnen die sport zouden zij graag les krijgen van een topsporter en leren hoe die binnen zijn of haar eigen sport zo goed geworden is.

De jongeren gaan er van uit dat iedere sporter les kan geven en hun dingen kan leren. Dit is de vraag. Advies is dan ook om voor clinics alleen die sporters te gebruiken die aangeven training te willen geven. Daarnaast om deze sporters hierin altijd te begeleiden door een gymdocent of een trainer die bekend is bij de jongeren en die de topsporter kan ondersteunen waar nodig is.

Tijdens UPLAY 2005 organiseerde Utrecht als stad een reeks side-events rond het WK voetbal tot 21 jaar. Binnen de sportieve side-events werden topsporters ingezet om de jongeren warm te laten lopen voor het evenement. Daarnaast had de gemeente als doel om meer jongeren actief te krijgen aan de hand van deze side-events. Kijkende naar de resultaten van dit onderzoek kan dit in het vervolg breder getrokken worden dan de inzet van topsporters. De jongeren noemen ook trainers en gymdocenten als rolmodellen. Rolmodellen die hun introduceren in de heersende sportcultuur en de jongeren waarden en normen binnen en buiten de sport proberen

bij te brengen. Door de trainers en gymdocenten een rol te geven binnen de sportieve side-events kan geprobeerd worden jongeren actief te krijgen. Gedacht kan worden aan activiteiten waar verenigingen en scholen voor uitgenodigd worden. Door aan deze activiteiten met de gymleraar of trainer deel te nemen wordt de betrokkenheid bij het evenement vergroot en kunnen de trainers en gymdocenten proberen de jongeren actief te krijgen. Zij introduceren de jongeren in de sportcultuur die van invloed is op hun sportbeleving.

Niet alle trainers en gymleraren staan op de favoriete lijst van de jongeren. Ze moeten aardig en eerlijk zijn, goed les kunnen geven, grappig, gezellig en jong zijn en goed zijn in sport. De trainers en gymdocenten die over deze persoonlijke eigenschappen beschikken spreken de jongeren aan en zorgen ervoor dat de jongeren plezier beleven aan hun deelname en mogelijk actief betrokken raken bij het evenement.

Uit het onderzoek is gebleken dat ouders een belangrijke rol hebben binnen de betekenisgeving van jongeren aan sport. Het is dus van belang om ouders te betrekken bij de sportbeoefening van jongeren. Door het evenement kenbaar te maken onder ouders worden zij uitgenodigd om hier met jongeren over te praten en te komen kijken. Het evenement kan doormiddel van promotiecampagnes onder de aandacht van de ouders worden gebracht.

Uit ons onderzoek kwam naar voren dat de ouders en peers de jongeren enthousiast konden krijgen om te gaan sporten. De meiden noemden ook hun trainer/coach. Eerder is aangegeven hoe de trainers en ouders betrokken worden bij een evenement. Voor peers geldt dat zij op dezelfde manier betrokken kunnen worden als de jongeren zelf. Zij maken immers deel uit van dezelfde groep. Door jongeren een positieve ervaring te laten beleven tijdens een activiteit bestaat de mogelijkheid dat zij deze ervaring delen met vrienden en vriendinnen en in het vervolg gezamenlijk deelnemen aan de activiteiten.

7.2 Rolmodellen en de media

Uit de resultaten is gebleken dat jongeren weinig vrouwelijke topsporters als rolmodel hebben. De jongeren zelf geven aan dat dit onder andere komt omdat deze niet zichtbaar genoeg zijn. Door meer vrouwelijke topsporters in te zetten bij activiteiten en vrouwelijke topsporters zichtbaarder te maken in de stad door bijvoorbeeld postercampagnes kan dit veranderen.

Deze aanbevelingen en de mogelijke uitvoering, zullen besproken worden met de gemeente Utrecht, afdeling Sport.

Literatuurlijst

- ★ Bengoechea, E.G. & Streat, W.B. (2007). On the interpersonal context of adolescents' sport motivation. *Psychology of sport and exercise*, 8. 195-217.
- ★ Berk, L.E. (1997). *Child development (4th Edition)*. Needham Heights: Allyn and Bacon.
- ★ Birrell, S. (1981). Sport as Ritual : Interpretations from Durkheim to Goffman. *Social Forces*, 60. 354-376.
- ★ Blanchard, C.M. (2007). Reciprocal relationships between contextual and situational motivation in a sport setting. *Psychology of sport and exercise*, 8. 854-873.
- ★ Boden, S. (2006). Dedicated followers of fashion? The influence of popular culture on children's social identities. *Media, culture & society*, 28. 289-298.
- ★ Buisman, A. (1995). *Jongeren over sport*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu van Loghum.
- ★ Carr, S. & Weigand, D.A. (2002). The influence of significant others on the goal orientations of youngsters in physical education. *Journal of Sport Behavior*, 25. 19-40.
- ★ Charon, J.M. (1995). *Symbolic Interactionism. An introduction, an interpretation, an integration*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- ★ Coakley, J.J. (2007). *Sport in society: Issues en controversies (9th Revised Edition)*. London: Mc Graw-Hill.
- ★ Eekeren, F.J.A. van & Schiffelers, M.J. (2005). *Eindrapport: Evaluatie WK onder 20 en UPLAY*. Utrecht: USBO Advies.
- ★ Elling, E. (2002). *'Ze zijn er [niet] voor gebouwd. In- en uitsluiting in de sport naar sekse en etniciteit*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- ★ Fine, G.A. & Smith, G.W.H. (2000). *Erving Goffman*. London: Sage Publications.
- ★ Gemeente Utrecht, DMO (januari 2000). *DMO in vogelvlucht: profiel van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling*.
- ★ Gemeente Utrecht, DMO (2007). *Sport in het hart. Beleidsnota Sport 2007-2010*.
- ★ Gemeente Utrecht, GG&GD en DMO (2008). *Jeugdmonitor Utrecht: Brugklassers en derdeklassers voortgezet onderwijs. Schooljaar 2006-2007*.
- ★ Gibbons, J.L. & Stilles, D.A. (2004). *The thoughts of youth: An international perspective on adolescents' ideal persons*. Greenwich, Connecticut: Information Age Publishing.
- ★ Giuliano, T.A., Turner, K.L., Lundquist, J.C., Knight, J.L. (2007). Gender and the selection of public athletic role models. *Journal of social Sport Behavior*, 30-2. 161-198.
- ★ Hart, C. (2005). *Doing your Masters Dissertation*. London: Sage, pp. 365-382 en pp. 397-403.
- ★ Henn, M. e.a. (2005). *A short introduction to social research*. London: Sage Publications.

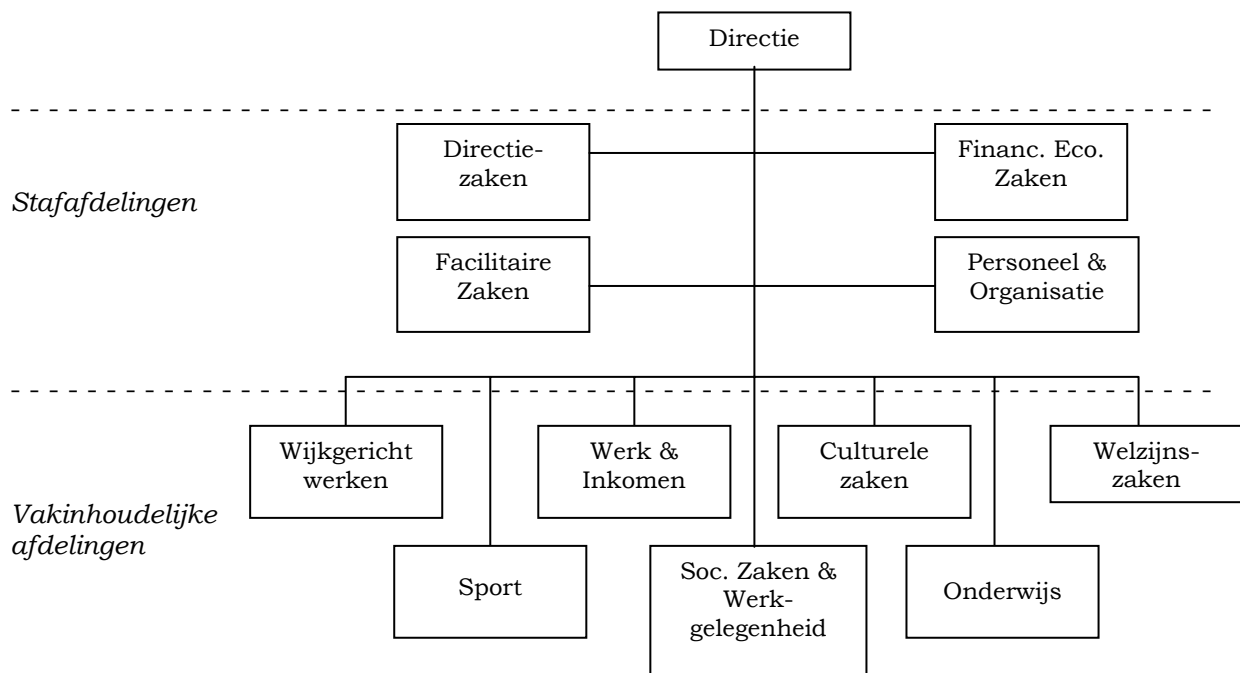
- ★ Heuvel, M. van den (2003). *De maatschappelijke betekenis van sport op televisie*. Den Bosch: WJH Mulier Instituut.
- ★ Kohnstamm, R. (2002). *Kleine ontwikkelingspsychologie III: de adolescentie (2de druk)*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.
- ★ Miles, M.B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative Data Analyses*. London: Sage Publications, pp. 19-39.
- ★ Lines, G. (2001). Villains, fools or heroes? Sports stars as role models for young people. In: *Leisure Studies*, 20. 285-303.
- ★ Ministerie VWS (2005). *Tijd voor Sport*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- ★ Morse, J., & Field, S. (1996), '*Nursing research: The application of qualitative approaches*'. Cheltenham: Stanley Thornes Ltd, pp. 103-123.
- ★ Melnick, M.J. & Jackson, S.J. (2002). Globalization American-style and reference idol selection: The importance of athlete celebrity others among New Zealand youth. *International review for the Sociology of Sport*, 37. 428-448
- ★ Rosenthal, U. e.a. (1996). *Openbaar bestuur: Beleid, organisatie en politiek*. Alphen aan den Rijn: Samson H.D. Tjeenk Willink.
- ★ Russell, B.H. (2000). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. Londen: Sage. 190-211.
- ★ Smith, G. (1999). *Goffman and Social Organization. Studies in a social legacy*. London: Routledge.
- ★ Verschuren, P., & Doorewaard, H. (2005). *Het ontwerpen van een onderzoek*. Utrecht: LEMMA BV.
- ★ Vescio, J., Wilde, K., Crosswhite, J.J. (2006). Profiling sport role models to enhance initiatives for adolescent girls in physical education and sport. *European Physical Education Review*, 1. 153-170.
- ★ Vos, D.S. de (2002). '*Gewoon lekker bewegen*': *Kwalitatief onderzoek naar de sportbeleving van Utrechtse VMBO jongeren*. Scriptie UU/Sociale wetenschappen, Utrecht.
- ★ Wann, D.L. (1997). *Sport Psychology*. Upper Saddle River: Prentice Hall, Inc.
- ★ Weick, K.E. (1995). *Sensemaking in organizations*. Thousand Oaks: Sage.

Bronnenlijst

- ★ AD Sportwereld 12 april 2008
- ★ AD Sportwereld 14 april 2008
- ★ Sportweek nr 15, 2008
- ★ Sportweek nr 23, 2008
- ★ Sportweek nr 27, 2008

Bijlage 1: Organisatiestructuur Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling

De Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling is een dienst die in 2000 ontstaan is door het samenvoegen van een aantal gemeentelijke afdelingen en diensten. De Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling bestaat naast een viertal stafafdelingen uit de volgende vakafdelingen: Culturele Zaken, Onderwijs, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Sport, Welzijnszaken, Werk & Inkomen en Wijkgericht Werken.

Figuur 1: Organisatie DMO (Gemeente Utrecht: DMO in vogelvlucht, januari 2000).

Bindende factor tussen deze vakafdelingen is dat ze zich allen richten op de sociale pijlers uit de stad. Idee achter het opgaan in één gezamenlijke dienst en het huisvesten van deze afdelingen in één gebouw (op de afdelingen Werk & Inkomen en Sociale Zaken en Werkgelegenheid na), was dat de samenwerking tussen de verschillende afdelingen dan vanzelfsprekender zou zijn. Alle sociale pijlers waren voor de inwoners van Utrecht voortaan in één gebouw te vinden. De afdelingen konden makkelijker tot samenwerking komen aangezien ze in één gebouw werkten en dus gemakkelijker bij elkaar langs konden lopen. Daarnaast had het samengaan een efficiency aspect.

Afdeling Sport

De afdeling Sport bestaat uit drie secties, te weten de sectie Sportaccommodaties, het Bedrijfsbureau en de sectie Beleid. De secties hebben samen één afdelingshoofd. De sectie Sportaccommodaties ontwikkelt, beheert en exploiteert de drie uitvoerende afdelingen: zwembaden, binnenaccommodaties en buitenaccommodaties. Het Bedrijfsbureau ondersteunt de andere secties van de afdeling Sport op het gebied van ICT, financiën en communicatie.

Dit onderzoek wordt gedaan in opdracht van de sectie Beleid waarvoor beide onderzoekers werkzaam zijn.

De sectie Beleid kent twee clusters. Een cluster accommodaties dat zich richt op de beleidsmatige kant van de ontwikkeling van sportaccommodaties en het cluster top- en breedtesport. Het cluster top- en breedtesport ontwikkelt beleid op het gebied van (top)sportevenementen, talentontwikkeling en sportstimulering en implementeert dit beleid. Dit cluster zorgt ervoor dat er op het gebied van beleid een sterke relatie bestaat tussen de top- en de breedtesport. De inzet van rolmodellen uit de topsport binnen breedtesport geven deze beleidsmatige relatie in de praktijk weer.

Nieuw beleid

Het ontstaan van nieuwe plannen en projecten komt door zowel bottom-up als top-down beleid tot stand. Men kan als afdeling reageren op vragen vanuit de samenleving. De afdeling kan benaderd worden met een specifieke vraag van een sportaanbieder. Door als afdeling te kijken wat mogelijk is zoekt men het vervolgens hoger op voor de toestemming om de zaken ook daadwerkelijk rond te krijgen. Daarnaast ontstaan er tevens ideeën aan de top van de DMO die vervolgens bij de afdeling neer worden gelegd en daar ten uitvoer worden gebracht. Er is dus, naast het feit dat de afdeling voor de uitvoering zorgt, niet slechts één manier waarop nieuw beleid en nieuwe projecten ontstaan.

Bijlage 2: Resultaten Jeugdmonitor Utrecht schooljaar 2006-2007

Hieronder de resultaten van de Jeugdmonitor 2007 op sport- en beweeggebied die afgenomen is onder eerste- en derdejaars leerlingen van het voortgezet onderwijs.

- In de derde klas wordt minder gesport dan in de brugklas. Zowel in de brugklas als in de derde klas sporten Turkse, Marokkaanse en vmbo-meisjes het minst. Ten opzichte van 2004/2005 zijn de meisjes in de brugklas iets meer gaan sporten, terwijl dit bij de jongens gelijk is gebleven.
- In de brugklas zijn jongens (77%) vaker lid van een sportvereniging of –school dan meisjes (54%). Hier geldt hoe hoger het schoolniveau, hoe meer leerlingen lid zijn van een sportvereniging of –school. Marokkaanse (27%) en Turkse (20%) meisjes zijn het minst vaak lid van een sportvereniging of –school.
- Ook in de derde klas zijn jongens (70%) vaker lid van een sportvereniging of –school dan meisjes (55%). Hier geldt ook hoe hoger het schoolniveau, hoe meer leerlingen lid zijn van een sportvereniging of –school. Marokkaanse (26%) en Turkse (21%) meisjes zijn het minst vaak lid van een sportvereniging of –school.
- Van de brugklassers doet 11% mee aan naschoolse sport- of beweegactiviteiten. vmbo-brugklassers (17%) doen het vaakst mee aan deze activiteiten.
- In de derde klas doet 9% van de leerlingen mee aan naschoolse sport- of beweegactiviteiten. Ook hier doen vmbo-leerlingen (15%) het vaakst mee aan deze activiteiten.
- Van de brugklassers doet bijna een kwart mee aan de sport- en bewegingsactiviteiten van een jongeren centrum of buurthuis. Jongens (28%) vaker dan meisjes (18%). Van de Marokkaanse jongens doet meer dan de helft (58%) mee aan deze activiteiten.
- Van de derdeklassers doet 16% mee aan sport- en bewegingsactiviteiten van een jongeren centrum of buurthuis. Jongens (21%) net als in de brugklas vaker dan meisjes (12%).
- Als belangrijkste reden, van zowel brugklassers als derdeklassers, om van de sportvereniging te gaan, was om een andere sport te gaan doen. Derdeklassers gaven vaker dan brugklassers aan dat ze stopten vanwege tijdgebrek.
- Van de meisjes in de brugklas geeft 61% aan (meer) te willen gaan sporten. Bij de jongens ligt dat aandeel op 48%. Meisjes in de brugklas vmbo/HAVO en HAVO/VWO rapporteren vaker (meer) te willen gaan sporten, dan meisjes op het vmbo. In de derde klas is een zelfde tendens waarneembaar. Van de meisjes uit de derde klas wil 58% meer gaan sporten en van de jongens in de derde klas 39%.

(Gemeente Utrecht, 2008)

Bijlage 3: Sublabels

Hieronder staan de sublabels die voortgekomen zijn uit de diverse labels. Deze sublabels zijn gebruikt om de resultaten van de interviews weer te kunnen geven.

1. Betekenisgeving

Waar denk je aan als je het woord sport hoort?

2. Aanraking met sport

(waar) Waar sport je?

(wie) Met wie sport?

3. Passieve sportbeleving

(kijken/lezen) Kijken/lezen de jongeren over sport?

(praten over) Praten de jongeren over sport?

(kijken – zin krijgen) Als ze sport kijken, krijgen ze dan zin om te sporten?

(kijken leuk) Wat is leuk aan het kijken naar sport?

(niet leuk) Wat is er niet leuk aan het kijken naar sport?

4. Motivatie

(doen aan sport) Waarom doe je aan sport?

(gestopt) Waarom ben je gestopt met sport?

(leuk) Wat is leuk aan sport?

(niet leuk) Wat is er niet leuk aan sport?

(enthousiasmeren) Wie kan je enthousiast maken om te gaan sporten?

5. Sportheld

(wie) Van welke sporter zou je een handtekening willen?

(waarom) Waarom van die sporter?

(wat weet je?) Wat weet je over die sporter?

6. Rolmodellen

(beroemd) Van welke beroemde sporter willen de jongeren een keer training?

(niet beroemd) Van welke trainer/gymleraar/niet beroemd iemand willen ze training?

(geen training van) Van wie willen de jongeren geen training?

7. Nadoen van rolmodellen

(nadoen) Worden er bekende sporters nagedaan?

(herkennen van voorbeeld) Wat weten de jongeren nog over de WK finale van 2006?

8. Beïnvloeding sportkeuze

(welke sport) Welke sport zou je willen doen?

(waarom) Waarom die sport?

(wie) Wie heeft er invloed op de keuze voor een sport?